

Jan Wendt

Historia

eduROM

Przewodnik metodyczny

Gimnazjum, klasy 1–3

Gdańsk 2001

© Copyright by Young Digital Poland S.A., 2001

I. PROGRAM MULTIMEDIALNY Z SERII eduROM W DYDAKTYCE HISTORII	3
1. Podział materiału nauczania w dwóch ujęciach.....	5
Podział materiału w ujęciu chronologicznym.....	6
Podział całości materiału nauczania na bloki regionalne.....	7
Podział treści nauczania na bloki regionalne w klasie I.....	7
Podział treści nauczania na bloki regionalne w klasie II.....	8
Podział treści nauczania na bloki regionalne w klasie III.....	8
II. NAUCZANIE HISTORII ZA POMOCĄ PROGRAMÓW eduROM	9
1. Podział materiału na jednostki tematyczne w klasach I–III.....	9
Klasa I.....	9
Klasa II.....	12
Klasa III.....	14
III. MATERIAŁ NAUCZANIA, CELE SZCZEGÓŁOWE, ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA	17
1. Klasa I.....	17
Podział materiału na rozdziały i moduły historyczno-geograficzne.....	17
Podział tematów według regionów historyczno-geograficznych.....	18
Podział materiału na jednostki tematyczne.....	18
Podział materiału na jednostki dydaktyczne.....	21
2. Klasa II	43
Podział materiału na rozdziały i moduły historyczno-geograficzne.....	43
Podział tematów według regionów historyczno-geograficznych.....	44
Podział materiału na jednostki tematyczne.....	44
Podział materiału na jednostki dydaktyczne.....	46
3. Klasa III	64
Podział materiału na rozdziały i moduły historyczno-geograficzne.....	64
Podział tematów według regionów historyczno-geograficznych.....	65
Podział materiału na jednostki tematyczne.....	66
Podział materiału na jednostki dydaktyczne.....	68
IV. SCENARIUSZE WYBRANYCH LEKCJI.....	83
1. Opis schematu prowadzonych zajęć z wykorzystaniem całego programu multimedialnego lub wybranych opcji.....	83
2. Scenariusze zajęć	84

Klasa I.....	84
Klasa II.....	103
Klasa III.....	118

V. SPRAWDZIANY WIADOMOŚCI ORAZ UMIEJĘTNOŚCI 136

1. Przykłady testów sprawdzających.....	136
Klasa I.....	136
Klasa II	138
Klasa III.....	141

VI. EduLAN 143

1. Co to jest eduLAN?	143
2. Wymagania techniczne.....	144
Wymagania techniczne dla wersji jednostanowiskowej.....	144
Wymagania techniczne dla wersji sieciowej.....	144
3. Instalacja.....	145
Instalacja jednostanowiskowa.....	145
Instalacja sieciowa.....	145
4. Moduł nauczycielski	146
Opis funkcjonalności wersji sieciowej.....	146
Sterowanie pracą uczniów ze stanowiska nauczyciela w pracowni szkolnej	147
Wybór materiału.....	148
Sterowanie pracą uczniów.....	148
Opis ikon.....	149
Głosowanie.....	150
5. Praca grupowa uczniów.....	150
Praca grupowa.....	150
Dokonywanie oceny pracy uczniów.....	151
Raporty wyników.....	151
Przekazywanie uczniom uwag i wskazówek drogą elektroniczną.....	152
Wysyłanie wiadomości tekstowych do wszystkich uczniów lub wybranego ucznia.....	152
6. Aplikacja ucznia.....	153

VII. BIBLIOGRAFIA 154

I. PROGRAM MULTIMEDIALNY Z SERII eduROM W DYDAKTYCE HISTORII

W związku z wprowadzaną w Polsce reformą szkolnictwa wraz inauguracją roku szkolnego 1999/2000 rozpoczęto nauczanie historii w klasach pierwszych gimnazjum. Celem kształcenia historycznego jest nie tylko zapoznanie uczniów z podstawowymi formami życia społecznego przeszłych pokoleń oraz sposobami funkcjonowania społeczeństwa i jednostek w teraźniejszości, ale także kształtowanie postawy obywatelskiej i patriotycznej. Ważnym zadaniem nauczania historii jest również wyrabianie świadomości historycznej oraz przyzwyczajanie ucznia do aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa obywatelskiego. W nowoutworzonych gimnazjach uczniowie klas pierwszych powinni nie tylko wiedzieć i znać, ale także rozumieć i posiadać pewne umiejętności. Założenia edukacji historycznej można by sformułować następująco: absolwent szkoły gimnazjalnej, mający 15–16 lat, powinien rozumieć zależności występujące między poszczególnymi zjawiskami i procesami historycznymi.

Zadaniem edukacji w gimnazjum, na III etapie nauczania, jest wprowadzanie uczniów w świat wiedzy ujmowanej z podziałem na poszczególne dyscypliny i pomaganie uczniom w podejmowaniu decyzji związanych z odpowiednim wyborem kierunku i kontynuacji nauki w liceum. Celem nauczania każdego przedmiotu, w tym także historii, jest wdrażanie uczniów do samodzielności z jednoczesnym przygotowaniem ich do aktywnego udziału w życiu społecznym. W procesie nauczania historii uczeń powinien poznać język tej dyscypliny naukowej, podstawowe pojęcia, terminy, twierdzenia i metody na poziomie ułatwiającym dalsze postępy w kolejnych klasach i na ostatnim etapie kształcenia w szkole średniej. Praca z uczniami ma rozbudzać i rozwijać ich indywidualne zainteresowania, wprowadzać w świat szeroko rozumianej kultury oraz kształtować umiejętności społeczne poprzez przyjmowanie właściwej postawy we współdziałaniu w grupie rówieśniczej.

Swoistym wsparciem toku nauczania historii w gimnazjum może być podręcznik multimedialny, wykorzystywany do realizacji ścieżek edukacyjnych. W zależności od planu i podziału pracy między nauczycielami możliwe jest realizowanie z pomocą programu multimedialnego wybranych elementów wszystkich zaplanowanych dla gimnazjum ścieżek edukacyjnych. Na szczególną uwagę w I klasie gimnazjum zasługują: edukacja czytelnicza i medialna, edukacja regionalna (dziedzictwo kulturowe w regionie), integracja europejska oraz kultura polska na tle cywilizacji śródziemnomorskiej. W kolejnych klasach celowe wydaje się omawianie na lekcjach historii wybranych zagadnień z edukacji filozoficznej oraz materiałów ukazujących kulturę polską na tle kultury europejskiej.

Do podstawowych zadań szkoły w procesie kształcenia historycznego należy:

- nauka poprawnego i swobodnego wypowiedzania się;
- poznawanie wymaganych pojęć i zdobywanie rzetelnej wiedzy;
- poznawanie rozumowe przekazywanych treści, a nie opanowywanie ich wyłącznie pamięciowe;
- rozwijanie zdolności dostrzegania związków i zależności, w tym przyczynowo-skutkowych, funkcjonalnych, czasowych i przestrzennych;
- rozwijanie zdolności myślenia analitycznego i syntetycznego;
- integralne ujmowanie wiadomości przedmiotowych;
- poznawanie zasad rozwoju osobowego i życia społecznego;
- poznawanie dziedzictwa kultury narodowej postrzeganej w perspektywie kultury europejskiej.

Osiągnięcie celów wytyczonych uczniom i nauczycielom historii nie jest rzeczą łatwą. Aby do tego doszło, konieczne jest spełnienie kilku podstawowych warunków. Sprawą pierwszorzędą jest dobór odpowiedniego programu nauczania, a następnie również podręcznika, przy czym w obu wypadkach istotne jest zachowanie odpowiednich proporcji między treściami historii Polski i historii powszechnej, historii politycznej, gospodarczej i szeroko rozumianej historii społecznej.

W ścisłym związku z decyzją o wyborze programu i podręcznika pozostaje właściwy dobór pomocy dydaktycznych, których w odniesieniu do historii jest bardzo wiele (np. mapy, teksty źródłowe, modele, filmy, zdjęcia, rysunki). Niezmiernie ważne jest umiejętne korzystanie z nich podczas prowadzonych zajęć.

Do najważniejszych osiągnięć procesu kształcenia historycznego w gimnazjum należy zaliczyć: całościowe widzenie regionów i zachodzących w nich procesów historycznych, lokalizowanie zdarzeń na osi czasu i w przestrzeni geograficznej oraz orientowanie się w ich historycznych uwarunkowaniach, gromadzenie poznanej wiedzy historycznej i odpowiednia jej interpretacja, przewidywanie kierunku przemian zachodzących w historii i społeczeństwie oraz ich konsekwencji dla życia i działalności człowieka, ocenianie w kategoriach historycznych procesów, działalności ekonomicznej, społecznej i politycznej, stosowanie poznanej wiedzy w życiu.

Osiąganie powyższych celów w powiązaniu z koniecznością wypracowania nowej filozofii nauczania historii stanowi prawdziwe wyzwanie dla prowadzących zajęcia. Aby stawić temu czoło, potrzebne jest nie tylko dobre przygotowanie merytoryczne. Trzeba bowiem pamiętać, że reforma oświaty to nie tylko reorganizacja sieci szkół, zmiany programowe i przebudowa systemu oceniania nauczycieli. To także – a może przede wszystkim – przemiany dokonujące się w świadomości uczniów i kadry pedagogicznej. Przemiany te polegać powinny na odchodzeniu od faktografii, a skupianiu się na zrozumieniu związków przyczynowo-skutkowych.

Szczególny nacisk kładzie się w ostatnich latach na nowoczesne metody nauczania, oparte w znacznym stopniu na wykorzystaniu środków technicznych, w tym zwłaszcza audiowizualnych, takich jak grafoskop, telewizor, odtwarzacz wideo czy komputer. Jednym z przejawów nowoczesnego nauczania jest korzystanie z programów multimedialnych. Oddziałują one zarówno na słuch, jak i na wzrok użytkownika, co wyzwala szeroki wachlarz doznań, pobudzając do pracy kilka zmysłów jednocześnie. Naszkicowane zalety programów multimedialnych są szczególnie cenne ze względu na możliwość zaktywizowania procesów myślowych u dzieci, które są zwykle bardzo otwarte na wszelkiego rodzaju niekonwencjonalne czy wręcz nowatorskie sposoby zdobywania wiedzy. W toku nauczania historii możliwe jest wykorzystywanie do celów dydaktycznych dużej liczby słowników lub encyklopedii wydanych w wersji elektronicznej. Wielość programów multimedialnych z zakresu historii pozwala na wybór pozycji najlepszej, najbardziej przydatnej lub po prostu najefektowniej wydanej. Proponowany program multimedialny do nauki historii w gimnazjum spełnia te wymogi – może być wykorzystywany zarówno jako środek dydaktyczny, jak i podręcznik.

Doskonała znajomość zagadnień oraz doświadczenie pedagogiczne autorów, nauczycieli akademickich oraz licealnych i gimnazjalnych, pozwoliły stworzyć podręcznik, który może być wykorzystywany podczas zajęć lekcyjnych, a także czasie samodzielnej pracy w domu. Oprócz materiału podstawowego zawiera zagadnienia przeznaczone dla uczniów szczególnie zainteresowanych daną tematyką, liczne ciekawostki, ćwiczenia podsumowujące każdą lekcję i szersze partie materiału, obejmuje biogramy oraz słowniczek najtrudniejszych terminów. Całość uzupełniają rysunki, zdjęcia, schematy, wykresy, diagramy, tablice historyczne, animacje oraz filmy. Podczas prowadzenia zajęć możliwe jest wykorzystanie zarówno podstawowego materiału tekstowego, jak i wykraczającego poza program, wywoływanego z opcji **Wiem więcej**, dodatkowych informacji z opcji **Ciekawostki**, a także zestawień danych, wywoływanych dzięki opcji **Tablice**. Pomocne w prowadzeniu zajęć będą niewątpliwie liczne interaktywne schematy, mapy i rysunki, które pozwalają nie tylko na ukazanie zjawiska, ale i na wyjaśnienie jego mechanizmu. Te dodatkowe materiały umieszczone w obrębie wspomnianych opcji wzbogacają program historii, ukazując jej związki z innymi dziedzinami, takimi jak geografia, literatura i filozofia. Umieszczenie opcji **Oś czasu** oraz **Mapa miejsca** pozwala na szybkie zorientowanie się i umiejscowienie poznawanych wydarzeń w czasie i przestrzeni. Dodatkowym walorem programu historii z serii eduROM jest kompletny zestaw map historycznych z możliwością oglądania ich w dowolnie wybranej skali.

1. PODZIAŁ MATERIAŁU NAUCZANIA W DWÓCH UJĘCIACH

Proponowany układ materiału obejmuje na poziomie I klasy gimnazjum w układzie chronologicznym – prehistorię, historię starożytną, historię średniowiecza

i epokę wielkich odkryć geograficznych, w klasie II – historię nowożytną, a w klasie III – historię najnowszą.

Korzystanie z programu jest możliwe na wiele sposobów. Można się nim posługiwać tak jak klasycznym podręcznikiem do historii, gdyż obejmuje on całość zagadnień przewidzianych w programie nauczania historii w gimnazjum. Można go też wyzyskać jako pomoc dydaktyczną, wykorzystując podczas wybranych lekcji umieszczone w nim mapy, zdjęcia, filmy, teksty źródłowe, animacje, tablice, wykresy, a także słowniczek terminów historycznych oraz zestaw biogramów.

Autorzy programu multimedialnego proponują wykorzystać w nauczaniu jeden z dwóch wariantów przewidzianych w programie, mianowicie *ujęcie chronologiczne*, umożliwiające poznawanie procesów historycznych w klasycznym układzie chronologicznym, lub *ujęcie historyczno-regionalne*, zaznajamiające z procesami historycznymi w podziale na wybrane regiony historyczno-geograficzne, oznaczone w programie odpowiednio literami od A do E. Z oczywistych względów wybór jednego z tych sposobów bądź też stworzenie jakiegokolwiek innego programu zależy w zupełności od nauczyciela, możliwości technicznych szkoły (sala komputerowa, liczba stanowisk komputerowych) oraz liczby uczniów w klasie.

Poniżej przedstawiono treści nauczania w trzech klasach gimnazjalnych w ujęciu chronologicznym i historyczno-regionalnym.

Podział materiału w ujęciu chronologicznym

Moduł	Liczba godzin:
Klasa I	72
Rozdział I. Prehistoria	7
Rozdział II. Starożytność	22
Rozdział III. Średniowiecze	36
Rozdział IV. Odkrycia geograficzne	3
Testy	4
Klasa II	56–76
Rozdział I. Wiek XVI–XVIII	29–37
Rozdział II. Wiek XIX	25–35
Testy	2–4
Klasa III	55–80
Rozdział I. Lata 1900–1918	6–8
Rozdział II. Lata 1918–1939	10–17

Rozdział III. Lata 1939–1945	13–18
Rozdział IV. Lata 1945–1989	16–23
Rozdział V. Lata 1989–2000	5–6
Testy	5–8

W ujęciu historyczno-regionalnym historia powszechna i historia Polski zostały podzielone na pięć bloków regionalnych, oznaczonych literami od A do E:

- A – Polska;
- B – Europa;
- C – Azja, Oceania i Australia;
- D – Świat islamu i Afryka;
- E – Ameryka Północna i Południowa.

Podział całości materiału nauczania na bloki regionalne

Treści nauczania	62	54	50	166
Moduł A. Polska	17	25	17	59
Moduł B. Europa	18	20	15	53
Moduł C. Azja, Australia i Oceania	8	1	5	14
Moduł D. Afryka i świat islamu	9	1	5	15
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	6	3	3	12
Testy	4	4	5	13

Podział treści nauczania na bloki regionalne w klasie I

Od prehistorii do okresu nowożytnego	62
Moduł A. Polska	17
Moduł B. Europa	18
Moduł C. Azja, Oceania i Australia	8
Moduł D. Świat islamu i Afryka	9
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	6

Testy

4

Podział treści nauczania na bloki regionalne w klasie II

Od XVI wieku do XIX wieku	54–72
Moduł A. Polska	25–30
Moduł B. Europa	20–25
Moduł C. Azja, Australia i Oceania	1–2
Moduł D. Afryka i świat islamu	1–2
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	3–5
Testy	4–8

Podział treści nauczania na bloki regionalne w klasie III

Lata 1900–2000	50–72
Moduł A. Polska	17–27
Moduł B. Europa	15–20
Moduł C. Azja, Australia i Oceania	5–7
Moduł D. Afryka i świat islamu	5–7
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	3–3
Testy	5–8

W klasie I liczbę godzin lekcyjnych pozostawiono decyzji nauczyciela, a w klasach II i III podano liczbę godzin do realizacji w przedziale minimum i maksimum.

Program historii z serii eduROM jest pierwszym i jak na razie jedynym na krajowym rynku wydawnictw multimedialnych kompletnym opracowaniem materiału do nauczania historii w gimnazjum. Spełnia przy tym wszystkie wymagania dydaktyczne stawiane tego typu wydawnictwom i programom komputerowym.

Jan Wendt

II. NAUCZANIE HISTORII ZA POMOCĄ PROGRAMÓW eduROM

1. PODZIAŁ MATERIAŁU NA JEDNOSTKI TEMATYCZNE W KLASACH I–III

Klasa I

I. Prehistoria (7 godz. zajęć)

1. Historia nauką o dziejach świata (1 godz. zajęć)
2. Afrykańskie korzenie człowieka (1 godz. zajęć)
3. Człowiek neandertalski (1 godz. zajęć)
4. Łowcy z epoki kamienia (1 godz. zajęć)
5. Najdawniejsze cywilizacje azjatyckie (1 godz. zajęć)
6. Prehistoria ludów Ameryki (1 godz. zajęć)
7. Ziemie polskie w prehistorii (1 godz. zajęć)

II. Starożytność (22 godz. zajęć)

8. Najdawniejsze cywilizacje Bliskiego Wschodu (1 godz. zajęć)
9. Cywilizacja Nilu – starożytny Egipt (1 godz. zajęć)
10. Kraj żeglarzy – Kartagina (1 godz. zajęć)
11. Najdawniejsze cywilizacje azjatyckie – Indie (1 godz. zajęć)
12. Początki cywilizacji chińskiej (1 godz. zajęć)
13. Kultury Australii i Oceanii (1 godz. zajęć)
14. Hellada i Hellenowie (1 godz. zajęć)
15. Wojny perskie (1 godz. zajęć)

16. Z tarczą lub na tarczy (1 godz. zajęć)
17. Demokracja ateńska (1 godz. zajęć)
18. O Atenach po wojnach perskich – rozkwit miasta (1 godz. zajęć)
19. Życie codzienne Aten (1 godz. zajęć)
20. Macedonia i narodziny hellenizmu (1 godz. zajęć)
21. Republika rzymska – konsulowie i dyktatorzy (1 godz. zajęć)
22. Rzymscy wojownicy – legioniści i gladiatorzy (1 godz. zajęć)
23. Imperium Rzymskie – od Cezara do cesarzy (1 godz. zajęć)
24. Wszystkie drogi i wody prowadzą do Rzymu (1 godz. zajęć)
25. Chrześcijanie – od męczeństwa do zwycięstwa (1 godz. zajęć)
26. Podział i upadek Imperium Rzymskiego (1 godz. zajęć)
27. Kultura rzymska, kultura łacińska (1 godz. zajęć)
28. Ziemie polskie w okresie starożytności (1 godz. zajęć)
29. Ludy kukurydzy – początek cywilizacji indiańskich (1 godz. zajęć)
- III. Średniowiecze (36 godz. zajęć)**
30. Narodziny świata islamu (1 godz. zajęć)
31. Afrykańskie ludy średniowiecza (1 godz. zajęć)
32. Arabowie w Afryce (1 godz. zajęć)
33. Budowniczość na gruzach świata rzymskiego (1 godz. zajęć)
34. Pierwsze państwa słowiańskie (1 godz. zajęć)
35. Król i jego poddani – feudalizm europejski (1 godz. zajęć)
36. Państwo pierwszych Piastów (1 godz. zajęć)
37. Gniezno i Kraków – kryzys państwa polskiego (1 godz. zajęć)
38. Walka cesarstwa z papieżem (1 godz. zajęć)
39. Polska w okresie walki cesarstwa z papieżem (1 godz. zajęć)

40. Polska Bolesława Krzywoustego (1 godz. zajęć)
41. Wyprawy krzyżowe (1 godz. zajęć)
42. Europa między XII a XIV wiekiem (1 godz. zajęć)
43. Zakony rycerskie (1 godz. zajęć)
44. Miasto i wieś średniowiecza (1 godz. zajęć)
45. Monarchie stanowe w Europie (1 godz. zajęć)
46. Mongołowie i ich podboje (1 godz. zajęć)
47. Rozbicie dzielnicowe w Polsce (1 godz. zajęć)
48. Polska przemian (XI–XIII wiek) (1 godz. zajęć)
49. O Kraków i Bolesławową koronę (1 godz. zajęć)
50. Polska za panowania Władysława Łokietka (1 godz. zajęć)
51. Rządy Kazimierza Wielkiego (1 godz. zajęć)
52. Od Polski drewnianej do murowanej (1 godz. zajęć)
53. Indie, Chiny i Japonia w średniowieczu (1 godz. zajęć)
54. Kultura średniowiecza (1 godz. zajęć)
55. Niewola awiniońska – kryzys Kościoła (1 godz. zajęć)
56. Upadek Konstantynopola (1 godz. zajęć)
57. Wojny i podboje w XIV i XV wieku (1 godz. zajęć)
58. Średniowieczna kultura w Polsce (1 godz. zajęć)
59. Polska i Litwa pod rządami Jagiellonów (1 godz. zajęć)
60. Wielka wojna z zakonem krzyżackim (1 godz. zajęć)
61. Wojna trzynastoletnia (1 godz. zajęć)
62. Polska wobec ekspansji tureckiej (1 godz. zajęć)
63. Klasyczne cywilizacje indiańskie (1 godz. zajęć)
64. Krwawy smutek Azteków (1 godz. zajęć)

65. Inkowie – dzieci Słońca (1 godz. zajęć)

IV. Odkrycia geograficzne (3 godz. zajęć)

66. Wielkie odkrycia geograficzne (1 godz. zajęć)

67. Konkwista – dla wiary i po złoto (1 godz. zajęć)

68. Polityczne i gospodarcze skutki odkryć (1 godz. zajęć)

69–72. Testy (4 godz. zajęć)

Klasa II

I. Wiek XVI–XVIII (29–39 godz. zajęć razem z testami)

1. Demokracja szlachecka i ruch egzekucyjny w Polsce (1–2 godz. zajęć)

2. Polityka zagraniczna ostatnich Jagiellonów (1 godz. zajęć)

3. Rzeczpospolita Obojga Narodów (1385–1569) (1 godz. zajęć)

4. Polska jako państwo bez stosów (1 godz. zajęć)

5. Pierwsze wolne elekcje (1 godz. zajęć)

6. Renesans w Europie Zachodniej i Polsce (1–2 godz. zajęć)

7. O reformy w Kościele (XVI wiek) (1 godz. zajęć)

8. W obronie katolicyzmu – kontrreformacja (1 godz. zajęć)

9. Próba dominacji w Europie – Hiszpania w XVI wieku (1 godz. zajęć)

10. Iwan IV Groźny i państwo moskiewskie w XVI wieku (1 godz. zajęć)

11. Monarchia elekcyjna dynastii Wazów (1 godz. zajęć)

12. „Dymitriada” – wojny polsko-rosyjskie w I połowie XVII wieku (1–2 godz. zajęć)

13. Wojny polsko-tureckie w I połowie XVII wieku (1 godz. zajęć)

14. Ogniem, szablą i układami – na płonącej Ukrainie (1–2 godz. zajęć)

15. Wojny polsko-szwedzkie w XVII wieku (1–2 godz. zajęć).

16. Wojny polsko-tureckie w II połowie XVII wieku (1 godz. zajęć)

17. Oliver Cromwell i rewolucja angielska (1 godz. zajęć)
18. Francja w czasach absolutyzmu (1598–1715) (1 godz. zajęć)
19. Rosja w czasach Piotra I Wielkiego (1 godz. zajęć)
20. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej (1–2 godz. zajęć)
21. Rządy Sasów w Polsce (1696–1763) (1 godz. zajęć)
22. „Za króla Stasia...” – rządy Stanisława Augusta Poniatowskiego (1 godz. zajęć)
23. Sejm Wielki i drugi rozbiór Polski (1–2 godz. zajęć)
24. Insurekcja kościuszkowska i upadek Rzeczypospolitej (1 godz. zajęć)
25. Przełom umysłowy okresu oświecenia (1 godz. zajęć)
26. Wielka rewolucja francuska (1789 – 1799) (1-2 godz. zajęć)
27. Testy (1 godz. zajęć)

II. Wiek XIX (25–33 godz. zajęć razem z testami)

28. Kapitalizm epoki kolonialnej (1–2 godz. zajęć)
29. Europa w okresie hegemonii Napoleona (1–2 godz. zajęć)
30. Sprawa polska w epoce napoleońskiej (1 godz. zajęć)
31. Kryzys systemu napoleońskiego w Europie i jego upadek (1 godz. zajęć)
32. „Tańczący kongres” – kongres wiedeński i jego znaczenie (1 godz. zajęć)
33. Polska po kongresie – „Ale imię same nie stanowi naród...” (1 godz. zajęć)
34. „Oto dziś dzień krwi i chwały” – powstanie listopadowe (1 godz. zajęć)
35. Czekaając na wojnę ludów – od Wielkiej Emigracji do Wiosny Ludów (1 godz. zajęć)
36. Wiosna Ludów w Europie (1 godz. zajęć)
37. „Żadnych marzeń, panowie!” – powstanie styczniowe (1 godz. zajęć)
38. Geneza i konsekwencje zjednoczenia Niemiec w XIX wieku (1 godz. zajęć)
39. Przemiany polityczne w Ameryce Łacińskiej w XIX wieku (1–2 godz. zajęć)
40. Wojna secesyjna w USA (1 godz. zajęć)

41. Kolonializm w Afryce w II połowie XIX wieku (1–2 godz. zajęć)
42. Kolonializm w Azji w II połowie XIX wieku (1–2 godz. zajęć)
43. Wiek XIX – „Kto ty jesteś?” (1 godz. zajęć)
44. Zmiana czasu – przemiany gospodarcze i społeczne na ziemiach polskich (1 godz. zajęć)
45. Ruch robotniczy, narodowy i ludowy w XIX wieku (1–3 godz. zajęć)
46. „Ojczyzna-polszczyzna” – polska kultura w XIX stuleciu (1 godz. zajęć)
47. Rewolucja w Rosji w roku 1905 (1 godz. zajęć)
48. Kapitalizm epoki przemysłowej (1–2 godz. zajęć)
49. Na drodze do wojny – geneza I wojny światowej (1 godz. zajęć)
50. Testy (2–4 godz. zajęć)

Klasa III

I. Lata 1900–1918

1. Rewolucje w Chinach i w Japonii (2 godz. zajęć)
2. „Kocioł bałkański” i I wojna światowa (2 godz. zajęć)
3. Polacy na drodze do uzyskania niepodległości (1 godz. zajęć)
4. Ameryka Łacińska na początku XX wieku (1 godz. zajęć)
5. I wojna światowa: Trójprzymierze w drodze do klęski (1 godz. zajęć)
6. Testy

II. Lata 1918–1939

7. Azja i Australia między wojnami (1 godz. zajęć)
8. Stany Zjednoczone i Kanada w dwudziestoleciu międzywojennym (1 godz. zajęć)
9. Bliski Wschód i Afryka w latach 1914–1939 (1 godz. zajęć)
10. Nowy ład w Europie po I wojnie światowej (1 godz. zajęć)
11. Wojna polsko-bolszewicka (1 godz. zajęć)

- 12. Ostateczne ustalenie granic Polski (1–2 godz. zajęć)
- 13. Rewolucje 1917 r. w Rosji. ZSRR w latach 20. i 30. (1 godz. zajęć)
- 14. Rządy parlamentarne w II Rzeczypospolitej i przewrót majowy (1–2 godz. zajęć)
- 15. Odbudowa polskiej państwowości (1–2 godz. zajęć).
- 16. Testy (1 godz. zajęć)

III. Lata 1939–1945

- 17. Faszyzm. Europa zmierza ku wojnie (1 godz. zajęć)
- 18. Wojna z III Rzeszą i czwarty rozbiór Polski (1 godz. zajęć)
- 19. Podboje i zdobycze ZSRR i III Rzeszy (1 godz. zajęć)
- 20. Polska pod okupacją niemiecką i radziecką (1–2 godz. zajęć)
- 21. Atak na Rosję (1 godz. zajęć)
- 22. Polskie państwo podziemne (1 godz. zajęć)
- 23. Zagłada Żydów – Holocaust (1–2 godz. zajęć)
- 24. Polska podczas II wojny światowej (1 godz. zajęć)
- 25. Wojna na Pacyfiku (1 godz. zajęć)
- 26. II wojna światowa w Afryce i na Atlantyku (1-2 godz. zajęć)
- 27. Powstanie warszawskie (1 godz. zajęć)
- 28. Niemcy w drodze do klęski (1–2 godz. zajęć)
- 29. Testy (1–2 godz. zajęć)

IV. Lata 1945–1989

- 30. Podział świata na strefy wpływów po II wojnie światowej (1 godz. zajęć)
- 31. Rządy komunistów w Polsce (1 godz. zajęć)
- 32. Problemy Bliskiego Wschodu (1 godz. zajęć)
- 33. Wojny w Azji: Chiny, Korea, Indie i Pakistan, Indochiny (1 godz. zajęć)
- 34. Krwawi władcy Azji (1–2 godz. zajęć)

35. Rok Afryki (1 godz. zajęć)

36. Budowa radzieckiego imperium (1 godz. zajęć)

37. Kryzysy społeczno-gospodarcze i polityczne w Polsce po 1956 roku (1 godz. zajęć)

38. Polska w latach 1970–1980 (1 godz. zajęć)

39. Polska „Solidarność” i stan wojenny (1–2 godz. zajęć)

40. Wojny na Bliskim Wschodzie (1 godz. zajęć)

41. „Okragły stół” w Polsce (1–2 godz. zajęć)

42. „Jesień narodów” (1–2 godz. zajęć)

43. Dążenie do integracji Europy (1 godz. zajęć)

44. Testy (1–3 godz. zajęć)

V. Lata 1989–2000

45. Rządy „Solidarności” i postkomunistów (1 godz. zajęć)

46. Polityka zagraniczna III RP (1 godz. zajęć)

47. W „kotle bałkańskim” znowu wrze (1 godz. zajęć)

48. Ameryka pod koniec wieku (1–2 godz. zajęć)

49. Świat na przełomie XX i XXI wieku (1 godz. zajęć)

50. Testy (1 godz. zajęć)

III. MATERIAŁ NAUCZANIA, CELE SZCZEGÓŁOWE, ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA

1. KLASA I

Przedstawiony poniżej podział 68 tematów stanowi jedynie propozycję układu materiału w I klasie gimnazjum oraz wyboru celów nauczania zgodnych z wymaganiami Ministerstwa Edukacji. Każdy nauczyciel może bowiem ułożyć własny plan nauczania, sam dokonać podziału materiału i wybrać cele szczegółowe z myślą o swoich lekcjach. Proponowany podział materiału na poszczególne działy wraz z modułami i z czterema testami obejmuje razem 72 godziny zajęć. Ich realizacja jest jednak możliwa także w klasach, w których na lekcje historii przewidziano tylko jedną godzinę tygodniowo. W takim wypadku nauczyciel po wyborze odpowiadającego mu programu nauczania sam decyduje, które tematy objęte programem multimedialnym tematów zostaną przez niego zrealizowane.

Podział materiału na rozdziały i moduły historyczno-geograficzne

Moduły	Liczba godzin
Rozdział I. Prehistoria	7
Moduł A. Polska	1
Moduł B. Europa	3
Moduł C. Azja, Oceania i Australia	1
Moduł D. Świat islamu i Afryka	1
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	1
Rozdział II. Starożytność	22
Moduł A. Polska	1
Moduł B. Europa	13
Moduł C. Azja, Oceania i Australia	5
Moduł D. Świat islamu i Afryka	2
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	1
Rozdział III. Średniowiecze	36

Moduł A. Polska	15
Moduł B. Europa	10
Moduł C. Azja, Oceania i Australia	2
Moduł D. Świat islamu i Afryka	6
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	3
Rozdział IV. Odkrycia geograficzne	3
Moduł A. Polska	0
Moduł B. Europa	2
Moduł C. Azja, Oceania i Australia	0
Moduł D. Świat islamu i Afryka	0
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	1
Testy	4

Podział tematów według regionów historyczno-geograficznych

Od prehistorii do okresu nowożytnego	62
Moduł A. Polska	17
Moduł B. Europa	18
Moduł C. Azja, Oceania i Australia	8
Moduł D. Świat islamu i Afryka	9
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	6
Testy	4

Podział materiału na jednostki tematyczne

1. Historia nauką o dziejach świata (1 godz. zajęć)	B
I. Prehistoria (7 godz. zajęć)	Moduł
2. Afrykańskie korzenie człowieka (1 godz. zajęć)	B
3. Człowiek neandertalski (1 godz. zajęć)	D

4. Łowcy epoki kamienia (1 godz. zajęć)	B
5. Najdawniejsze cywilizacje azjatyckie (1 godz. zajęć)	C
6. Prehistoria ludów Ameryki (1 godz. zajęć)	E
7. Ziemia polskie w prehistorii (1 godz. zajęć)	A
II. Starożytność (22 godz. zajęć)	
8. Najdawniejsze cywilizacje Bliskiego Wschodu (1 godz. zajęć)	C
9. Cywilizacja Nilu – starożytny Egipt (1 godz. zajęć)	D
10. Kraj żeglarzy – Kartagina (1 godz. zajęć)	D
11. Najdawniejsze cywilizacje azjatyckie – Indie (1 godz. zajęć)	C
12. Początki cywilizacji chińskiej (1 godz. zajęć)	C
13. Kultury Australii i Oceanii (1 godz. zajęć)	C
14. Hellada i Hellenowie (1 godz. zajęć)	B
15. Wojny perskie (1 godz. zajęć)	C
16. Z tarczą lub na tarczy (1 godz. zajęć)	B
17. Demokracja ateńska (1 godz. zajęć)	B
18. O Atenach po wojnach perskich – rozkwit miasta (1 godz. zajęć)	B
19. Życie codzienne Aten (1 godz. zajęć)	B
20. Macedonia i narodziny hellenizmu (1 godz. zajęć)	B
21. Republika rzymska – konsulowie i dyktatorzy (1 godz. zajęć)	C
22. Rzymscy wojownicy – legioniści i gladiatorzy (1 godz. zajęć)	B
23. Imperium Rzymskie – od Cezara do cesarza (1 godz. zajęć)	B
24. Wszystkie drogi i wody prowadzą do Rzymu (1 godz. zajęć)	B
25. Chrześcijanie – od męczeństwa do zwycięstwa (1 godz. zajęć)	B
26. Podział i upadek Imperium Rzymskiego (1 godz. zajęć)	B
27. Kultura rzymska, kultura łacińska (1 godz. zajęć)	B

III

III

28. Ziemie polskie w okresie starożytności (1 godz. zajęć)	A
29. Ludy kukurydzy – początek cywilizacji indiańskich (1 godz. zajęć)	E
III. Średniowiecze (36 godz. zajęć)	
30. Narodziny świata islamu (1 godz. zajęć)	D
31. Afrykańskie ludy średniowiecza (1 godz. zajęć)	D
32. Arabowie w Afryce (1 godz. zajęć)	D
33. Budowniczość na gruzach świata rzymskiego (1 godz. zajęć)	B
34. Pierwsze państwa słowiańskie (1 godz. zajęć)	B
35. Król i jego poddani – feudalizm europejski (1 godz. zajęć)	B
36. Państwo pierwszych Piastów (1 godz. zajęć)	A
37. Gniezno i Kraków – kryzys państwa polskiego (1 godz. zajęć)	A
38. Walka cesarstwa z papieżem (1 godz. zajęć)	B
39. Polska w okresie walki cesarstwa z papieżem (1 godz. zajęć)	A
40. Polska Bolesława Krzywoustego (1 godz. zajęć)	A
41. Wyprawy krzyżowe (1 godz. zajęć)	D
42. Europa między XII a XIV wiekiem (1 godz. zajęć)	B
43. Zakony rycerskie (1 godz. zajęć)	D
44. Miasto i wieś średniowiecza (1 godz. zajęć)	B
45. Monarchie stanowe w Europie (1 godz. zajęć)	B
46. Mongołowie i ich podboje (1 godz. zajęć)	C
47. Rozbicie dzielnicowe w Polsce (1 godz. zajęć)	A
48. Polska przemian (XI–XIII wiek) (1 godz. zajęć)	A
49. O Kraków i Bolesławową koronę (1 godz. zajęć)	A
50. Polska za panowania Władysława Łokietka (1 godz. zajęć)	A
51. Rządy Kazimierza Wielkiego (1 godz. zajęć)	A

52. Od Polski drewnianej do murowanej (1 godz. zajęć)	A
53. Indie, Chiny i Japonia w średniowieczu (1 godz. zajęć)	C
54. Kultura średniowiecza (1 godz. zajęć)	B
55. Niewola awiniońska – kryzys Kościoła (1 godz. zajęć)	B
56. Upadek Konstantynopola (1 godz. zajęć)	D
57. Wojny i podboje w XIV i XV wieku (1 godz. zajęć)	B
58. Średniowieczna kultura w Polsce (1 godz. zajęć)	A
59. Polska i Litwa pod rządami Jagiellonów (1 godz. zajęć)	A
60. Wielka wojna z zakonem krzyżackim (1 godz. zajęć)	A
61. Wojna trzynastoletnia (1 godz. zajęć)	A
62. Polska wobec ekspansji tureckiej (1 godz. zajęć)	A
63. Klasyczne cywilizacje indiańskie (1 godz. zajęć)	E
64. Krwawy smutek Azteków (1 godz. zajęć)	E
65. Inkowie – dzieci Słońca (1 godz. zajęć)	E
IV. Odkrycia geograficzne (3 godz. zajęć)	
66. Wielkie odkrycia geograficzne (1 godz. zajęć)	B
67. Konkwista – dla wiary i po złoto (1 godz. zajęć)	E
68. Polityczne i gospodarcze skutki odkryć (1 godz. zajęć)	B
69-72. Testy (4 godz. zajęć)	

Podział materiału na jednostki dydaktyczne

1. Historia nauką o dziejach świata (1 godz. zajęć)	
<p>Cele szczegółowe:</p> <p>Uczeń poznaje metody badań w historii. Uczy się wyszukiwać informacje potrzebne do analizy i wnioskowania historycznego. Poznaje podstawowe nauki pomocnicze</p>	<p>Założone osiągnięcia ucznia:</p> <p>Uczeń potrafi wskazać podstawowe metody badań w historii. Zna periodyzację dziejów. Dostrzega związki między występowaniem poszczególnych faktów i ich konsekwen-</p>

historii, metody datowania, podstawowy podział historii na epoki oraz uczy się obliczać czas na przełomie er.

cjami. Rozumie pojęcie łańcucha przyczyn i skutków. Zna podstawowe nauki pomocnicze historii. Umie obliczać czas na przełomie er.

I. PREHISTORIA (7 GODZ. ZAJĘĆ)

2. Afrykańskie korzenie człowieka (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje hipotezy na temat pochodzenia człowieka. Dowiaduje się o pierwszych praludziach, okresie Oldovan, homo habilis, sposobie wytwarzania narzędzi i warunkach życia hominidów. Kształci umiejętność wnioskowania na podstawie odkryć archeologicznych.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi omówić hipotezy prezentujące powstanie człowieka. Zna pierwszych przedstawicieli hominidów, potrafi wskazać na mapie regiony, które zasiedlali. Zna przybliżony czas pojawienia się człowieka na Ziemi.

3. Człowiek neandertalski (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje życie dawnych ludzi w jaskini. Dowiaduje się o życiu w gromadzie, wspólnych łowach i wspólnej obronie. Poznaje najwcześniejsze świadectwa życia duchowego człowieka neandertalskiego. Dowiaduje się o kolejnych etapach zasiedlania nowych ziem przez neandertalczyków.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna życie dawnych ludzi w jaskini. Umie opisać życie neandertalczyków, metody wspólnych łowów i podział pracy między kobiety i mężczyzn. Zna najwcześniejsze świadectwa życia duchowego człowieka neandertalskiego. Potrafi wskazać na mapie kolejne etapy zasiedlania nowych ziem przez neandertalczyków.

4. Łowcy epoki kamienia (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń, oglądając rysunki naskalne, zaznacza się z życiem łowców z epoki, sposobami ówczesnych polowań i pierwszymi wierzeniami. Na przykładzie pierwszych malowideł ludzi pierwotnych poznaje znaczenie sztuki w obrzędach religijnych i życiu człowieka.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi omówić pierwsze znaleziska z epoki kamienia. Rozpoznaje narzędzia kamienne. Umie wskazać związki między sztuką ludzi pierwotnych i religią. Dostrzega przyrodnicze uwarunkowania życia łowców z epoki kamienia.

5. Najdawniejsze cywilizacje azjatyckie (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

W toku zajęć uczeń poznaje sposoby budowy pierwszych osad, przyczyny rozwoju stosunków społecznych i podziału pracy. Dowiaduje się o czynnikach decydujących o rozwoju transportu i handlu. Poznaje życie ludzi w pierwszych osadach. Na mapie znajduje najdawniejsze miasta świata.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi określić przyczyny powstania pierwszych miast. Umie wskazać na mapie najwcześniejsze miasta w Azji i na Bliskim Wschodzie. Dostrzega związki między zmianą trybu życia i różnicowaniem się społeczności dawnych społeczeństw. Potrafi wskazać warunki naturalne sprzyjające rozwojowi osadnictwa.

6. Prehistoria ludów Ameryki (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje drogi migracji pierwotnej ludności kontynentu Ameryki Północnej i Ameryki Południowej. Poznaje główne hipotezy prezentujące kierunki zasiedlenia kontynentu. Uczy się o pierwszych kulturach Ameryki i sposobie życia ich przedstawicieli. Poznaje świat i życie Eskimosów i Aleutów.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie omówić wybraną teorię zasiedlenia kontynentu amerykańskiego. Potrafi wskazać pierwsze kultury na kontynencie i kierunki ich ekspansji przestrzennej. Umie dostrzec zależności rozwoju mieszkańców wybranego kontynentu od warunków naturalnych.

7. Ziemie polskie w prehistorii (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o początkach osadnictwa na ziemiach polskich. Poznaje osiągnięcia materialne kultur przedłużyckich i kultury łużyckiej. Poznaje podział historii ziem polskich na epokę neolityczną, brązu i żelaza. Uczy się o warunkach życia dawnych mieszkańców ziem polskich. Poznaje sposoby budowy pierwszych grodów.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać zasięg przestrzenny wybranej kultury na ziemiach polskich. Rozumie pojęcie „kultura przedłużycka”, umie wskazać charakterystyczne motywy wzorów dla wybranej kultury. Zna przybliżony okres pojawienia się kultury łużyckiej na ziemiach polskich.

II. STAROŻYTNOŚĆ (22 GODZ. ZAJĘĆ)

8. Najdawniejsze cywilizacje Bliskiego Wschodu (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Na podstawie dostarczonego materiału faktograficznego uczeń poznaje najdawniejsze cywilizacje Bliskiego Wschodu (Mezopotamia, Assur, Babilon, Mitanni, Hetyci, Izrael). Uczy się dostrzegać przyczyny konfliktów zbrojnych między nimi. Poznaje zasięg terytorialny dawnych państw, meto-

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać na mapie najdawniejsze cywilizacje Bliskiego Wschodu (Mezopotamia, Assur, Babilon, Mitanni, Hetytów, Izraela) i ich stolice. Potrafi omówić przyczyny wybranych konfliktów zbrojnych między nimi i zróżnicowanie polityczne. Dostrzega związki między warunkami śro-

dy walki, religie i typ gospodarki.

dowiska naturalnego a typem gospodarki (melioracje, kanały w Mezopotamii).

9. Cywilizacja Nilu – starożytny Egipt (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje wybrane elementy historii starożytnego Egiptu, periodyzację jego dziejów, warstwowy podział społeczeństwa, kluczową rolę Nilu w gospodarce i wierzeniach. Utrwala wiadomości o osiągnięciach budownictwa egipskiego (grobowce, świątynie, piramidy).

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna podstawy historii starożytnego Egiptu i potrafi wskazać kilku jego władców. Zna genezę państwa (połączenie Górnego i Dolnego Egiptu). Dostrzega związki między typem gospodarki, wylęgami Nilu oraz pozycją kasty kapłanów. Zna zarys periodyzacji dziejów Egiptu. Umie omówić warstwowy podział społeczeństwa i dostrzega jego przyczyny. Zna najważniejsze zabytki Egiptu.

10. Kraj żeglarzy – Kartagina (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń uczy się dostrzegać związki między morskim położeniem Kartaginy a rozwojem żeglugi i handlu. Korzystając z mapy, uczy się odnajdywać fenickie kolonie w basenie Morza Śródziemnego. Poznaje związki między rozwojem handlu i rzemiosła, rolę i znaczenie Fenicjan w żegludze po Morzu Śródziemnym.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie położenie miast fenickich i ich kolonii w basenie Morza Śródziemnego. Dostrzega związki między morskim położeniem Kartaginy i rozwojem żeglugi oraz handlu. Umie opisać osiągnięcia rzemiosła fenickiego i rolę kupców fenickich w handlu i żegludze po Morzu Śródziemnym.

11. Najdawniejsze cywilizacje azjatyckie – Indie (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zaznajamia się z najstarszą cywilizacją Indii. Poznaje wpływ Ariów na cywilizację indyjską, jej zabytki i religie (hinduizm i buddyzm). Poznaje zabytki okresu Asioki oraz strukturę kastową społeczeństwa. Patrząc na mapę, poznaje granice i najważniejsze ośrodki państwa, a oglądając zdjęcia, przyswajają sobie najważniejsze osiągnięcia sztuki, architektury i nauki indyjskiej.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie zasięg państwa w okresie Asioki i jego główne ośrodki. Umie dostrzec wpływ podboju Ariów na tworzenie się systemu kastowego w Indiach i problemy podzielonego na kasty społeczeństwa. Potrafi nazwać wybrane bóstwa z wierzeń hinduskich, rozumie zasady postępowania buddystów. Umie wskazać przykłady dzieł świadczących o wysokim stopniu rozwoju sztuki, architektury i nauki w Indiach.

12. Początki cywilizacji chińskiej (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje wybrane elementy historii Chin. Dowiaduje się o skomplikowanych losach kolejnych królestw i cesarstw. Poznaje czynniki decydujące o wybuchu licznych wojen domowych oraz prowadzące do zjednoczenia państwa. Uczy się podstaw filozofii Konfucjusza i reguł, których dobry Chińczyk powinien przestrzegać. Poznaje najważniejsze wynalazki chińskie (kompas, proch, papier, jedwab, pismo) oraz podstawy zarządzania krajem.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna wybrane elementy historii Chin i najważniejszych władców. Potrafi omówić wybrany konflikt z licznych wojen domowych. Dostrzega związki między rozbiem kraju i słabością państwa. Umie omówić podstawy systemu filozofii Konfucjusza i jego reguły. Zna zastosowanie najważniejszych wynalazków chińskich i potrafi w przybliżeniu określić czas ich pojawienia się w Europie.

13. Kultury Australii i Oceanii (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje fakty dotyczące kultur Australii, Polinezji i Malezji, dawne sposoby żeglugi, typy łodzi wiosłowych oraz żaglowych, hipotezy związane z zasiedleniem Wyspy Wielkanocnej. Zdobywa wiadomości o życiu Aborygenów i Maorysów. Uczy się porównywać osiągnięcia cywilizacyjne poszczególnych kultur.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń dostrzega związki między poziomem rozwoju kultury technicznej a warunkami naturalnymi poszczególnych kultur Australii i Oceanii. Potrafi wskazać na mapie główne szlaki ich migracji. Umie porównać osiągnięcia ich kultury materialnej. Dostrzega związki pomiędzy warunkami środowiska naturalnego i sposobem życia przedstawicieli poszczególnych kultur. Poznaje życie mieszkańców Wyspy Wielkanocnej.

14. Hellada i Hellenowie (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje kierunki ekspansji dawnych plemion greckich na Półwyspie Bałkańskim i Peloponezie (Achajowie). Dowiaduje się o początkach kultury mykeńskiej, kreteńskiej (minojskiej) i miast-państw greckich. Poznaje najdawniejsze greckie państwa i ich dorobek materialny, znaczenie olimpiad dla mieszkańców Grecji, podział terytorium Grecji między państwa-miasta i pierwsze kolonie greckie. Zapoznaje się z pojęciami: Hellada i Hellenowie.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać kierunki, przyczyny i zasięg ekspansji dawnych Dorów i Jonów w Grecji. Rozumie pojęcia: Hellada i Hellenowie. Potrafi wskazać pierwsze ośrodki państw-miast greckich i pomocy umie je wskazać na mapie. Docenia znaczenie olimpiad dla tworzenia jednolitej kultury helleńskiej. Umie omówić podstawy rozwoju gospodarki i rolnictwa greckiego. Zna greckie osiągnięcia naukowe, architekturę oraz zasady dawnych wierzeń.

15. Wojny perskie (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje sytuację obywateli kolonii

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie miejsca

greckich w Azji Mniejszej, genezę i skutki konfliktu Miletu z satrapiami perskimi. Zdobywa informacje na temat walk niepodległościowych kolonistów i pomocy miast greckich. Poznaje przebieg kolejnych wypraw perskich przeciwko sojuszowi miast greckich i najważniejsze bitwy tego okresu: pod Maratonem, pod Termopilami, pod Salaminą i pod Platejami. Poznając przebieg bitwy pod Termopilami, uświadamia sobie konieczność obrony ojczyzny.

najważniejszych bitew z okresu konfliktu grecko-perskiego. Umie określić przyczyny zwycięstw i klęsk wojsk greckich. Dostrzega związek między współpracą miast i kolonii greckich a przyczynami najazdu wojsk perskich. Potrafi wskazać czynniki, które uczyniły z Aten hegemoną Grecji. Zna nazwiska wybitnych wodzów greckich: Miltiades, Leonidas, Temistokles. Potrafi wskazać przykład postawy patriotycznej wśród dowódców wojsk greckich.

16. Z tarczą lub na tarczy (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Dzięki załączonej mapie uczeń lokalizuje Spartę na Peloponezie i poznaje jej zasięg przestrzenny. Poznaje system sprawowania władzy w Sparcie i podział społeczeństwa, codzienne życie żołnierza-obywatela i zasady szkolenia wojskowego. Przyswaja wiadomości na temat organizacji kraju i służby wojskowej, najważniejszych cnót spartańskich i roli kobiet w Sparcie.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać na mapie Spartę i jej granice. Potrafi ocenić funkcjonujący w Sparcie system władzy. Dostrzega przyczyny podziału ludności na poszczególne warstwy. Umie opisać codzienne życie żołnierza-obywatela i zasady szkolenia wojskowego. Potrafi wskazać i ocenić rolę kobiet w Sparcie. Zna najważniejsze cnoty żołnierza Sparty („z tarczą albo na tarczy”).

17. Demokracja ateńska (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o początkach i etapach kształtowania systemu demokracji ateńskiej. Poznaje reformy Drakona i Solona, życie codzienne mieszkańców miasta, rozwój rzemiosła, handlu i żeglugi. Uczy się o prawach przysługujących każdemu obywatelowi Aten i ich rzeczywistej realizacji (Rada Pięciuset, Aeropag).

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie omówić system demokracji ateńskiej, potrafi wskazać jej pozytywne i negatywne strony. Potrafi porównać systemy sprawowania władzy w Atenach i w Sparcie, wskazując podobieństwa i różnice. Zna najważniejsze osiągnięcia naukowe i architektoniczne Ateńczyków.

18. O Atenach po wojnach perskich – rozkwit miasta (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje najważniejsze osiągnięcia sztuki, kultury, rzeźby i rzemiosła, oglądając liczne zdjęcia budowli miejskich (amfiteatry, świątynie, mury obronne i port). Dowiaduje się, jak wspaniale rozkwitła sztuka w Atenach.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać najpiękniejsze zabytki Aten i omówić ich znaczenie w czasach rozkwitu miasta. Potrafi wskazać przykłady świadczące o rozwoju miasta i o jego dominującej pozycji w ówczesnej Grecji. Dostrzega związek między rozwojem miasta i jego pozycją hegemoną wśród państw

miast greckich.

19. Życie codzienne Aten (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się szczegółów o życiu codziennym mieszkańców Aten. Poznaje życie w ateńskiej szkole, na agorze i w warsztacie rzemieślnika. Dowiaduje się o położeniu niewolników i pozycji kobiety w rodzinie ateńskiej. Poznaje dietę dawnych mieszkańców Aten i sposoby spędzania przez nich wolnego czasu. Poznaje uwarunkowania rozwoju gospodarki i rolnictwa w Atenach.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie omówić życie codzienne mieszkańców Aten na wybranym przykładzie. Zna system szkolnictwa w Atenach i potrafi porównać go z systemem obowiązującym w Sparcie. Potrafi ocenić położenie i rolę kobiet oraz niewolników w Atenach, porównując je z innymi miastami greckimi lub innymi państwami okresu starożytności. Umie wskazać przyrodnicze uwarunkowania rozwoju rolnictwa i codziennej diety Ateńczyków (oliwa, pszenica, wino).

20. Macedonia i narodziny hellenizmu (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje pierwotną Macedonię i jej rozwój terytorialny. Dowiaduje się o zajęciu przez nią Grecji i kolejnych bitwach podczas wyprawy Aleksandra Macedońskiego przeciwko Persji. Poznaje proces przenikania się kultur i dwa sposoby sprawowania władzy: grecki i perski. Korzystając z mapy, poznaje zasięg państwa Aleksandra Macedońskiego oraz jego podział i upadek po śmierci władcy.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać na mapie pierwotną Macedonię i jej rozwój terytorialny. Rozumie znaczenie bitwy pod Cheroneą dla zjednoczenia sił greckich przeciwko Persji. Umie wskazać na mapie ziemie podbite przez Aleksandra Macedońskiego i założone przez niego miasta. Rozumie znaczenie istnienia państwa Aleksandra Wielkiego dla rozpowszechnienia kultury greckiej na Bliskim Wschodzie i w Egipcie.

21. Republika rzymska – konsulowie i dyktatorzy (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o początkach republiki rzymskiej i jej systemie władzy. Poznaje strukturę państwa rzymskiego i jego terytorialny rozwój w czasach republiki. Dowiaduje się o roli pretorów, trybunów, senatorów, zgromadzenia ludu, konsulów i dyktatorów w systemie władzy rzymskiej. Poznaje zasady religijne, główne budowle Rzymu i legendę związaną z powstaniem miasta.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać ziemie podbite przez Rzym w okresie republiki. Potrafi omówić strukturę władzy w państwie, wytłumaczyć pojęcia: konsul, dyktator, trybun, senator. Dostrzega związki między organizacją państwa i podziałem społecznym mieszkańców Rzymu. Potrafi wskazać na planie miasta główne budowle. Zna legendarną datę powstania miasta.

22. Rzymscy wojownicy – legioniści i gladiatorzy (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o zasadach organizacji armii rzymskiej i jej podbojach. Poznaje sposoby walki, utrwała wiadomości o wojnach punickich („Hannibal ante portas”) oraz wojnach z Pyrrusem. Poznaje zasady organizacji legionu rzymskiego. Uczy się o szkołach gladiatorów i zasadach ich walki na arenach, o powstaniu Spartakusa, jego losach i zakończeniu powstania.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie opisać zasady organizacji armii rzymskiej i jej podboje. Potrafi wskazać typowe dla niej sposoby walki. Posługując się mapą, umie opisać przebieg wojen punickich oraz ich konsekwencje dla miasta. Potrafi omówić sposób organizacji legionu rzymskiego. Zna rolę i znaczenie gladiatorów w Rzymie. Umie wskazać i ocenić przyczyny wybuchu powstania Spartakusa oraz opisać jego zakończenie.

23. Imperium Rzymskie - od Cezara do cesarza (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa wiadomości o zmianach w Imperium Rzymskim w okresie pierwszego i drugiego triumwiratu. Utrwała wiadomości o podbojach Juliusza Cezara i wprowadzonych przez niego oraz cesarza Augusta reformach w systemie rządzenia państwem. Poznaje dzieje wybranych władców Rzymu i czynniki, które pozwoliły im zdobyć władzę w Imperium. Przyswaja wiadomości o przyczynach i podziale Imperium na część wschodnią i zachodnią.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna zmiany, które zaszły w Imperium Rzymskim w okresie pierwszego i drugiego triumwiratu. Korzystając z mapy, potrafi opisać podboje Juliusza Cezara. Zna reformy wprowadzone Augusta, zmieniające system władzy w Rzymie. Umie wyjaśnić zmiany w państwie związane z panowaniem kolejnych dynastii. Potrafi wskazać na mapie maksymalny zasięg Imperium. Umie wskazać przyczyny i granice jego podziału na część wschodnią i zachodnią.

24. Wszystkie drogi i wody prowadzą do Rzymu (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń utrwała wiedzę o wynalazkach i osiągnięciach technicznych Rzymian. Poznaje rzymskie sposoby budowy dróg i mostów. Dowiaduje się o metodach dostarczania wody pitnej do miast i mieszkań. Poznaje sposoby obrony granicy (limes). Porównuje warunki życia w miastach rzymskich oraz w innych miastach, należących do wcześniej poznanych kultur (greckiej, chińskiej, indyjskiej).

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna najważniejsze techniczne osiągnięcia Rzymian - drogi łączące wszystkie prowincje Imperium ze stolicą, akwedukty dostarczające wodę do miast, wielkie cyrki oraz amfiteatry. Potrafi ocenić osiągnięcia techniki rzymskiej na tle wynalazków dokonanych w innych kręgach cywilizacyjnych. Umie ocenić warunki życia w Rzymie w porównaniu z innymi miastami okresu starożytności.

25. Chrześcijaństwo – od męczeństwa do zwycięstwa (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje początki religii chrześcijańskiej i przyczyny jej ekspansji w świecie starożytnym. Utrwala wiadomości o pierwszych soborach, działalności apostołów oraz gminie rzymskiej. Poznaje przyczyny prześladowań chrześcijan (Neron, Julian Apostata) oraz czynniki, które doprowadziły do równouprawnienia ich religii, a następnie do przyjęcia jej za jedyną religię w państwie. Poznaje datę i znaczenie edyktu Konstantyna dla rozwoju chrześcijaństwa.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać początki religii chrześcijańskiej i czynniki sprzyjające jej ekspansji wśród najbiedniejszych warstw społecznych w świecie starożytnym. Potrafi opisać postanowienia wybranego soboru i działalność misyjną apostołów. Zna przyczyny prześladowań chrześcijan za Nerona i Juliana Apostaty. Potrafi wskazać czynniki, które doprowadziły do zrównania chrześcijaństwa z innymi religiami Imperium, a następnie do uznania go za jedyną religię w państwie. Zna datę edyktu Konstantyna.

26. Podział i upadek Imperium Rzymskiego (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje nowy system sprawowania władzy w Rzymie – dominat. Zdobywa wiadomości o przyczynach podziału, przeniesienia stolicy do Konstantynopola, osłabienia i upadku Imperium Rzymskiego na zachodzie Europy. Poznaje warunki ekonomiczne, społeczne oraz zmiany w armii, które osłabiły cesarstwo. Dowiaduje się o najazdach barbarzyńców (Wandale, Goci) i zniszczeniu Rzymu. Poznaje nowe państwa powstałe w sąsiedztwie dawnego Imperium oraz ich politykę, która doprowadziła do zrzucenia z tronu Augustulusa Romusa przez Odoakera.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna podstawowe informacje o przyczynach podziału, a następnie upadku Imperium Rzymskiego. Umie wskazać czynniki ekonomiczne, społeczne oraz militarne, które osłabiły cesarstwo. Potrafi ocenić wpływ najazdów barbarzyńców (Wandale, Goci) na osłabienie i upadek Rzymu. Umie wskazać jego sukcesorów, w tym potrafi opisać rolę Odoakera w procesie ostatecznego upadku cesarstwa zachodnio rzymskiego.

27. Kultura rzymska, kultura łacińska (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń przyswaja sobie wiadomości o kulturze, literaturze i architekturze łacińskiej. Poznaje największych poetów i pisarzy okresu, historyków i geografów, filozofów i wybitnych mówców oraz ich twórczość. Poznaje rzymski system prawny oraz zastanawia się nad jego znaczeniem w procesie kształtowania kolejnych kodeksów. Zaznajamia się z najpiękniejszymi zabytkami starożytnego Rzymu i innych miast Imperium. Kształci umiłowanie wiedzy i tradycji, poznając zasięg kultury łacińskiej w Europie.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń ma podstawowe wiadomości o kulturze, literaturze i architekturze dawnego Rzymu. Potrafi wskazać największych poetów, pisarzy, historyków, geografów, filozofów i wybitnych mówców oraz ich dokonania. Dostrzega wpływy rzymskie we współczesnym świecie, zwłaszcza w obowiązujących w Europie systemach prawnych oraz w dziedzictwie kulturowym. Umie wskazać najpiękniejsze zabytki Rzymu i wybranych miast Imperium.

28. Ziemie polskie w okresie starożytności (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje zasięg i charakter wpływów rzymskich związanych z przebiegiem szlaku bursztynowego, zmiany wywołane najazdem Hunów i ich walki z Wizygotami oraz wpływ na zmianę położenia plemion zamieszkujących ziemie Europy Środkowej. Dowiaduje się o pierwszych plemionach Słowian, ich genezie, podziale, największych ośrodkach władzy (Łęczyca, Kraków, Gniezno) oraz kształtowaniu terytorium plemiennego Polan i Wiślan.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie przebieg szlaku bursztynowego i określić jego znaczenie w kształtowaniu się handlu dawnych mieszkańców obecnych ziem polskich oraz Imperium Rzymskiego. Umie wykazać związek między najazdami Hunów i walkami z Wizygotami a kształtowaniem się plemion w Europie Środkowej. Potrafi wskazać na mapie ośrodki kształtowania się państw Polan i Wiślan oraz wyjaśnić genezę nazwy: Polanie.

29. Ludy kukurydzy – początek cywilizacji indiańskich (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o początkach cywilizacji indiańskich w Ameryce. Poznaje życie ich przedstawicieli, gospodarkę, pierwsze podziały państwowe, legendy o pochodzeniu oraz religię, główne ośrodki cywilizacyjne w Ameryce Północnej, Mezoameryce i Peru. Uczy się dostrzegać przyrodnicze uwarunkowania rozwoju gospodarki oraz doceniać osiągnięcia i odrębność kultury indiańskiej w stosunku do europejskiej. Kształci postawę tolerancji dla odrębności kulturowych innych cywilizacji.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać początki i rozwój cywilizacji indiańskich w Ameryce, opisać i porównać osiągnięcia pierwszych państw Indian Ameryki Północnej i Południowej. Umie wskazać na mapie główne ośrodki rozwoju cywilizacji indiańskich na kontynencie. Dostrzega piękno i odrębność kultury indiańskiej. Docenia jej indywidualność i potrafi wskazać podobieństwa i różnice między nią a poznanymi wcześniej cywilizacjami.

III. ŚREDNIOWIECZE (36 GODZ. ZAJĘĆ)

30. Narodziny świata islamu (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje założenia religii ogłoszonej przez Mahometa i warunki przyrodnicze Półwyspu Arabskiego. Dowiaduje się o przyczynach wypędzenia Mahometa z Mekki do Medyny. Poznaje pojęcia: hidżra, dżidah, Koran, sura, meczet, minaret, muezin. Uczy się dostrzegać związku między rozwojem islamu i jego ekspansją terytorialną. Czyta biogram Mahometa. Poznając zasady islamu, kształci tolerancję reli-

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna założenia religii ogłoszonej przez Mahometa. Umie wskazać przyrodnicze uwarunkowania gospodarki na Półwyspie Arabskim. Zna przyczyny wypędzenia Mahometa z Mekki do Medyny. Umie wyjaśnić wybrane pojęcia: hidżra, dżidah, Koran, sura, meczet, minaret, muezin. Dostrzega związku między rozwojem islamu i jego ekspansją terytorialną. Zna główne wydarzenia z życia Mahometa i podstawowe

gijną i porównuje kanony religijne islamu, judaizmu i chrześcijaństwa. Poznaje pierwsze państwa islamskie na Bliskim Wschodzie, w Afryce i Europie.

prawdy wiary w islamie. Umie porównać kanony religijne islamu, judaizmu i chrześcijaństwa. Potrafi wskazać na mapie pierwsze państwa islamskie na Bliskim Wschodzie, w Afryce i w Europie.

31. Afrykańskie ludy średniowiecza (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje informacje na temat powstania i rozwoju wybranych państw czarnej Afryki: Abisynii (Etiopii, Mali, Soghaju, Ghany i Madagaskaru). Uczy się wskazywać czynniki decydujące o kształtowaniu państwowości, poznaje elementy historii chrześcijańskiej Abisynii. Dowiaduje się o pierwszych kontaktach władców państw afrykańskich z Europejczykami.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie najważniejsze państwa czarnej Afryki. Potrafi opisać położenie wybranego kraju i wskazać ważne fakty z jego historii. Rozumie przyczyn konfliktów między krajami arabskimi i afrykańskimi na kontynencie. Zna stolice wybranych państw afrykańskich. Dostrzega przyrodnicze uwarunkowania rozwoju gospodarki i specyfiki rolnictwa.

32. Arabowie w Afryce (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa wiadomości o państwach islamskich powstałych po podboju Afryki Północnej przez Arabów. Dowiaduje się o rozwoju kalifatu egipskiego i o podziale Afryki Północnej między poszczególne dynastie arabskie. Poznaje ich osiągnięcia w dziedzinie kultury, nauki i budownictwa.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać na mapie państwa arabskie w Afryce. Potrafi opisać czynniki, które zadecydowały o ich powstaniu. Umie wyjaśnić główne przyczyny podziału świata arabskiego. Potrafi ocenić piękno zabytków architektonicznych oraz stopień rozwoju nauki i sztuki w państwach arabskich.

33. Budowniczość na gruzach świata rzymskiego (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje nowe państwa powstałe na terytorium dawnego imperium zachodniorzymskiego. Uczy się o organizacji państw Gotów, Wizygotów, Longobardów i innych ludów, które zasiedliły tereny zachodnie Imperium. Poznaje rozwój terytorialny tych państw i narastające między nimi konflikty.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie nowe państwa powstałe po upadku imperium zachodniorzymskiego. Zna wybranych władców, potrafi wskazać przyczyny i konflikty między państwami. Umie ocenić zmiany wprowadzone w gospodarce i systemie organizacji państw na tle dawnego Rzymu.

34. Pierwsze państwa słowiańskie (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Założone osiągnięcia ucznia:

III

Uczeń dowiaduje się o podziale plemion słowiańskich na trzy grupy: Słowian wschodnich, zachodnich i południowych. Przyswaja wiadomości o powstaniu pierwszych państw słowiańskich, przyczynach ich rozwoju, gospodarce, głównych ośrodkach (Państwo Wielkomorawskie, państwo Samona, Ruś, państwo Wiślan, państwo Polan). Poznaje działalność misyjną Cyryla i Metodego.

Uczeń zna podział plemion słowiańskich na trzy wielkie grupy i potrafi wskazać na mapie ich zasięg. Zna nazwy wybranych plemion. Umie wskazać na mapie i określić czas powstania pierwszych państw słowiańskich (państwa Samona, Państwa Wielkomorawskiego, Czech). Umie ocenić znaczenie działalności misyjnej Cyryla i Metodego dla rozwoju państwowości Słowian.

35. Król i jego poddani – feudalizm europejski (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje strukturę władzy państwa feudalnego, relacje między suwerenem i jego wasalam, stosunki podległości związane z hołdem lennym. Dowiaduje się o sposobie organizacji wojska oraz o tworzeniu się społeczeństwa stanowego. Poznaje podstawy rozwoju rzemiosła i gospodarki w miastach oraz rolnictwa na wsi. Dowiaduje się o roli Kościoła w rozwoju nauki i prawa.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna strukturę władzy państwa feudalnego. Potrafi wyjaśnić relacje między suwerenem i jego wasalami. Umie opisać stosunki podległości związane z hołdem lennym. Potrafi wskazać zmiany w sposobie organizacji wojska (drużyny księcia, władcy) w porównaniu z wcześniejszym systemem. Dostrzega proces kształtowania się społeczeństwa stanowego. Zna przyczyny rozwoju rzemiosła w miastach oraz sposoby uprawy ziemi na wsi. Potrafi wskazać rolę Kościoła w rozwoju nauki i prawa.

36. Państwo pierwszych Piastów (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń utrwalą wiadomości o początkach i rozwoju państwa pierwszych Piastów (Mieszko, Chrobry). Powtarza wiadomości związane z przyjęciem chrześcijaństwa (chrzest). Utrwalą, korzystając z załączonych map, wiadomości o przebiegu granic i obszarze państwa polskiego. Poznaje najważniejsze konflikty z sąsiadami (marchia brandenburska, Czechy, Ruś, plemiona pruskie) oraz znaczenie zjazdu w Gnieźnie dla kształtującej się państwowości polskiej.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń ma wiadomości o początkach i rozwoju państwa pierwszych Piastów (Mieszko, Chrobry). Zna daty chrztu mieszkańców Polski oraz ważniejszych wydarzeń z jej historii (bitwa pod Cedynią, zjazd w Gnieźnie, koronacja pierwszego króla). Potrafi ocenić rolę i znaczenie biskupa Wojciecha w kształtowaniu polskiej metropolii kościelnej. Umie ocenić politykę zagraniczną Bolesława Chrobrego i wymienić jej fundamentalne dla państwa polskiego posunięcia. Potrafi na mapie wskazać granice państwa, jego sąsiadów oraz kierunki ekspansji Polski (Czechy, Morawy, Ruś Kijowska).

37. Gniezno i Kraków – kryzys państwa polskiego (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje przyczyny kryzysu państwa w okresie panowania Mieszka II Lamberta, związane z nawrotem religii pogańskich, buntem Mazowsza oraz najezdami państw sąsiednich (Ruś, I Rzesza). Przystępuje do wiadomości na temat przyczyn osłabienia kraju w czasach Kazimierza Odnowiciela (bunty feudałów, anarchia, nawrót pogaństwa) oraz interwencji państw sąsiednich (najazd Brzetysława, utrata Śląska).

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać przyczyny kryzysu państwa w okresie panowania Mieszka II Lamberta, związane z nawrotem religii pogańskich, buntem na Mazowszu oraz najezdami państw sąsiednich (Ruś, I Rzesza). Zna przyczyny osłabienia kraju w czasach Kazimierza Odnowiciela (bunty feudałów, anarchia, nawrót pogaństwa) oraz interwencji państw sąsiednich (najazd Brzetysława, utrata Śląska). Potrafi wyjaśnić, w jaki sposób Kazimierzowi udało się doprowadzić do ponownego skonsolidowania kraju.

38. Walka cesarstwa z papieżem (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje skomplikowane stosunki między władzą świecką i kościelną w cesarstwie. Dowiadyuje się o reformach papieża Grzegorza VII oraz jego konflikcie z Henrykiem IV. Poznaje moc klątwy kościelnej, mającej dodatkowe wsparcie w buncie plemion saksońskich w Rzeszy. Dowiadyuje się o wędrowności Henryka do Canossy oraz o jego pojednaniu z papieżem i pokonaniu zbuntowanych Sasów. Poznaje zasady konkordatu w Wormacji.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna i umie opisać stosunki między władzą świecką i kościelną w cesarstwie. Dostrzega konflikt między reformami papieża Grzegorza VII a zakresem władzy cesarza Henryka IV. Dostrzega rolę i siłę Kościoła. Umie ocenić politykę Henryka IV i jego poniżenie w Canossie. Potrafi wymienić postanowienia konkordatu w Wormacji (inwestyturę kościelną nadaje papież, a świecką – cesarz).

39. Polska w okresie walki cesarstwa z papieżem (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń cele polityki wewnętrznej i zagranicznej Bolesława II Śmiałego (Szczodrego). Dowiadyuje się o interwencjach polskiego władcy na Węgrzech i na Rusi, o jego koronacji (1076) będącej rezultatem wykorzystania konfliktu papieża z cesarzem, o problemach ekonomicznych kraju, prawdopodobnym w oczach władcy buncie biskupa Stanisława oraz o jego śmierci i związanym z nią wypędzeniem króla.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna i potrafi ocenić cele i metody realizacji polityki wewnętrznej i zagranicznej Bolesława Śmiałego. Umie podać przyczyny polskiej interwencji na Węgrzech (poparcie dla Beli I i Gejzy I) i na Rusi (dwukrotne udzielenie poparcia zbrojnego Izasławowi). Dostrzega wykorzystanie konfliktu papieża z cesarzem dla koronacji (1076). Potrafi wskazać problemy ekonomiczne kraju. Zna domniemane przyczyny śmierci biskupa krakowskiego Stanisława oraz związane z nią wypędzenie króla na Węgry.

40. Polska Bolesława Krzywoustego (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń przyswaja wiadomości na temat zdobyczy terytorialnych Krzywoustego, jego konfliktu z bratem Zbigniewem oraz konsekwencji najazdu Henryka V na ziemię polskie. Poznaje przyczyny wyprawy na Pomorze, jej przebieg i skutki, a także przyczyny i następstwa podziału dzielnicowego Polski zgodnie z tzw. testamentem Bolesława Krzywoustego.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie ocenić, jaka rolę w najeździe Henryka V na ziemię polskie odegrał konflikt między Bolesławem i jego bratem Zbigniewem. Potrafi dostrzec patriotyczną postawę obrońców Głogowa. Umie wskazać na mapie ziemię zhołdowane przez Bolesława na Pomorzu. Potrafi wyjaśnić przyczyny podziału dzielnicowego kraju zgodnie z testamentem Krzywoustego oraz wskazać na mapie kolejne dzielnice i ich władców.

41. Wyprawy krzyżowe (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje dzieje wypraw krzyżowców. Uczy się o ich przyczynach oraz skutkach dla państw islamskich oraz chrześcijan. Poznaje najważniejszych dowódców wypraw i główne bitwy. Dowiaduje się o roli zakonów rycerskich w wyprawach krzyżowych do Palestyny oraz do Egiptu.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie podać przyczyny organizacji wypraw krzyżowców. Zna skutki wypraw (państwa łacińskie, rabunek Bizancjum, powstanie zakonów). Umie opisać wybraną wyprawę krzyżową. Potrafi wskazać nazwiska najważniejszych dowódców wypraw i główne bitwy. Umie ocenić rolę zakonów rycerskich w wyprawach krzyżowych.

42. Europa między XII a XIV wiekiem (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń przyswaja wiadomości o zmianach politycznych i wojnach w XII–XIV w. w Europie. Dowiaduje się o zmianach w życiu miejskim, a także o zmienionych metodach uprawy roli. Poznaje przyczyny bezkrólewia w Rzeszy i rosnącej potęgę państwa Jarosława Mądrego.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń ma wiadomości na temat zmian politycznych i wojen w XII–XIV w. w Europie. Umie opisać zmiany w położeniu mieszkańców miast oraz zmiany metod uprawy roli. Potrafi wskazać przyczyny bezkrólewia w Rzeszy. Dostrzega znaczenie dla Polski rozwoju Rusi rządzonej przez Jarosława Mądrego.

43. Zakony rycerskie (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa informacje na temat powstania zakonów rycerskich templariuszy, joannitów i Krzyżaków. Poznając pierwotne cele ich działalności, kształtuje postawy związane z poświęceniem i niesieniem po-

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń lokalizuje na mapie miejsca powstania zakonów rycerskich i ich europejskie siedziby. Umie porównać cele i sposoby ich realizacji przez joannitów, templariuszy i rycerzy Zakonu Szpitalnego Najświętszej

mocy słabszym. Poznaje zmianę celów ich działania po przeniesieniu siedzib zakonów do Europy. Uczy się o życiu codziennym rycerzy-zakonników. Poznaje wpływ zakonów na historię Francji i innych państw Europy.

Maryi Domu Niemieckiego. Uczeń umie omówić życie codzienne rycerzy-zakonników. Zna zasięg osadnictwa krzyżackiego i potrafi wskazać cele i zdobycze terytorialne zakonu krzyżackiego w Polsce.

44. Miasto i wieś średniowiecza (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje przyczyny zmian na wsi i w miastach (cechy rzemieślnicze) w połowie średniowiecza. Poznaje nowe sposoby i techniki uprawy roli. Wyszukuje na mapie najważniejsze ośrodki władzy, pierwsze uniwersytety. Utrwala wiadomości dotyczące praw lokalizacji miast w Europie.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie opisać przyczyny zmian na wsi i w miastach w połowie średniowiecza. Zna nowe sposoby i techniki uprawy roli (trójpolówka). Umie wskazać na rolę i znaczenie ośrodków władzy oraz najważniejszych uniwersytetów. Potrafi omówić znaczenie nadawania praw miejskich.

45. Monarchie stanowe w Europie (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje faktografię związaną z konfliktami wewnętrznymi w Anglii i we Francji. Poznaje znaczenie „Wielkiej karty praw” i Stanów Generalnych. Dowiaduje się o konflikcie Henryka II i Tomasza Becketa oraz o jego następstwach. Poznaje najważniejszych władców państw europejskich oraz rządzone przez nich monarchie stanowe.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie opisać fakty związane z konfliktami wewnętrznymi w Anglii i we Francji. Dostrzega znaczenie „Wielkiej karty praw” i Stanów Generalnych dla rozwoju społeczeństwa stanowego i osłabienia władzy królewskiej. Zna przyczyny konfliktu między Henrykiem II i Tomaszem Becketem. Umie wyjaśnić pojęcie średniowiecznej monarchii stanowej w Europie.

46. Mongołowie i ich podboje (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje krwawy system władzy w państwie mongolskim Czyngis-chana i jego następców. Zdobywa wiadomości o organizacji armii mongolskiej i jej sposobie walki. Korzystając z mapy, dowiaduje się o podbojach mongolskich w Chinach, w Azji Środkowej i w Europie.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie opisać system władzy w państwie mongolskim Czyngis-chana. Potrafi wskazać na mapie pierwotny zasięg państwa oraz jego granice w okresie największych podbojów. Zna sposób organizacji armii mongolskiej i jej sposoby walki w polu i zdobywania miast. Potrafi ocenić przyczyny błyskawicznych sukcesów mongolskich w walkach przeciwko armiom chińskim i europejskim.

III

47. Rozbicie dzielnicowe w Polsce (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje skutki rozbicia dzielnicowego Polski. Na podstawie mapy poznaje granice między dzielnicami poszczególnych synów Bolesława Krzywoustego. Uczy się dostrzegać skutki ekonomiczne i polityczne podziału kraju na małe księstwa. Poznaje politykę wewnętrzną pierwszego seniora oraz dokonuje jej oceny.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie opisać i wyjaśnić skutki rozbicia dzielnicowego Polski. Potrafi wskazać na mapie granice między dzielnicami poszczególnych synów Bolesława Krzywoustego. Dostrzega negatywne skutki podziału kraju na małe księstwa (ekonomiczne i polityczne). Dokonuje oceny polityki wewnętrznej i zagranicznej (wezwanie na pomoc cesarza) pierwszego seniora oraz walczących z nim młodszych braci.

48. Polska przemian (XI–XIII wiek) (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje przemiany gospodarcze i społeczne omawianego okresu: nowe sposoby uprawy roli, kształtowanie się stanów, tworzenie mieszczaństwa, proces powstawania miast na prawie lubeckim, chełmińskim i magdeburskim. Przyswaja wiadomości na temat organizacji i rozwoju Kościoła. Poznaje przyczyny rozwoju miast i zachodzące w nich zmiany.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi omówić przemiany gospodarcze i społeczne omawianego okresu. Zna nowe sposoby uprawy roli. Dostrzega proces kształtowania się stanów, powstawanie wraz z rozwojem miast mieszczaństwa i rozwój rzemiosła. Umie opisać proces powstawania miast na prawie lubeckim, chełmińskim i magdeburskim. Zna organizację i rozwój Kościoła. Umie wskazać przyczyny rozwoju miast i zmiany w nich zachodzące.

49. O Kraków i Bolesławową koronę (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o walkach związanych z procesem jednoczenia ziem polskich. Uczy się o kolejnych próbach zjednoczenia państwa przez książąt z dynastii Piastów. Poznaje kolejnych królów Polski – Przemysła II, czeskiego Wacława II i jego syna. Przyswaja wiadomości na temat walki Władysława Łokietka o koronę Polski, uwieńczonej sukcesem (1320).

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać przyczyny zjednoczenia ziem polskich. Zna pierwszych koronowanych władców kraju po zjednoczeniu części ziem dzielnicowych (Przemysła II, czeskiego Wacława II, Wacława III). Umie opisać przebieg walk księcia Władysława Łokietka o koronę i podporządkowanie temu władcy większości ziem polskich. Zna datę koronacji na króla (1320).

50. Polska za panowania Władysława Łokietka (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje skomplikowane dzieje walk

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wyjaśnić przyczyny słabości

o zjednoczenie państwa polskiego. Utrwała wiadomości o panowaniu Władysława Łokietka w Polsce (bunt przeciwko Łokietkowi w Krakowie, utrata Czech na rzecz Śląska, nieudana wyprawa na Mazowsze, konflikty z Brandenburczykami i Krzyżakami). Poznaje przyczyny utraty Pomorza Gdańskiego. Uczy się o kolejnych wojnach z zakonem krzyżackim i o powstrzymaniu jego ekspansji w bitwie pod Płowcami.

państwa polskiego pod rządami króla Łokietka. Potrafi wskazać na mapie zasięg granic państwa polskiego, wymienić spory graniczne i ziemie utracone na korzyść sąsiadów (Śląsk, Pomorze Gdańskie, autonomiczne księstwa na Mazowszu). Umie opisać przyczyny buntu wójta krakowskiego Alberta przeciwko Łokietkowi. Poznaje przyczyny utraty Pomorza Gdańskiego. Zna przyczyny wojen z Zakonem (umowa Zakonu z Janem Luksemburskim) i potrafi opisać znaczenie bitwy pod Płowcami dla zachowania niepodległości kraju.

51. Rządy Kazimierza Wielkiego (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa wiadomości o umocnieniu państwa pod rządami króla Kazimierza Wielkiego. Dowiaduje się o układzie sukcesyjnym z węgierskimi Andegawenami. Poznaje politykę zagraniczną króla i treść układów w Wyszehradzie. Przyswaja wiadomości na temat procesu i pokoju z Krzyżakami, zajęcia Rusi Halickiej, wojny o Śląsk, walk o Wołyń, wyprawy na Ruś i zjazdu monarchów w Krakowie.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi opisać politykę zagraniczną króla Kazimierza Wielkiego. Zna i potrafi ocenić znaczenie układu sukcesyjnego z Andegawenami. Potrafi omówić i ocenić w długiej perspektywie politykę zagraniczną króla z Czechami, Krzyżakami i państwami ruskimi. Umie ocenić znaczenie hołdu złożonego Kazimierzowi Wielkiemu przez Mazowsze.

52. Od Polski drewnianej do murowanej (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o reformach administracji, wojska, miast oraz ufundowaniu Akademii Krakowskiej. Poznaje reformy skarbu królewskiego. Dowiaduje się o nadaniu praw mieszczanom i gminom żydowskim, o rozbudowie umocnień obronnych wielu miast i fundacji kolejnych miast. Poznaje zasady kodyfikacji praw zwyczajowych w Statucie piotrkowskim dla Wielkopolski i Statucie wiślickim dla Małopolski. Uczy się dostrzegać związku między wzmocnieniem siły państwa a jego pozycją w Europie.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać główne reformy państwa i podać datę fundacji Akademii Krakowskiej (1364). Rozumie konieczność zreformowania administracji i wojska oraz potrafi ocenić znaczenie tych reform z punktu widzenia obronności kraju. Zna reformy skarbu królewskiego, nadanie praw mieszczanom i gminom żydowskim, decyzje króla związane z rozbudową umocnień obronnych miast. Dostrzega znaczenie uporzędowania systemu prawnego w kraju (statuty piotrkowski i wiślicki).

53. Indie, Chiny i Japonia w średniowieczu (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa informacje na temat średniowiecznej historii Chin i ekspansji tego kraju. Dowiaduje się o osiągnięciach kultury materialnej krajów azjatyckich, poznaje ich religię. Zdobycie wiedzy o pierwszych kontaktach Chin, Japonii i Indii z europejskimi żeglarzami. Poznaje zasięg państwa Tamerlana oraz kolejne podboje dokonane przez tego władcę. Kształci umiejętność porównywania różnych kultur i dostrzegania podobieństw i różnic między nimi. Podziwiając osiągnięcia państw azjatyckich, kształci postawę tolerancji.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie poznane kraje Azji i ich największe miasta. Dostrzega związki między rozwojem gospodarki a warunkami przyrodniczymi. Umie wskazać podobieństwa i różnice między opisanymi krajami a państwami Europy z tego samego okresu. Dostrzega przyczyny ekspansji islamu w Azji Środkowej i Południowej. Potrafi porównać systemy władzy w średniowiecznej Europie oraz w Chinach, Indiach i Japonii. Umie wskazać zasięg i zmiany w imperium Tamerlana w Azji i na Bliskim Wschodzie.

54. Kultura średniowiecza (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o kolejnych okresach w rozwoju budownictwa średniowiecznego w Europie – romańskim i gotyckim. Poznaje najwspanialsze zabytki epoki (romańskie zamki, gotyckie katedry). Uczy się rozróżniać styl romański i gotycki w malarstwie, rzeźbie i architekturze. Poznaje wybitne utwory literackie epoki. Dowiaduje się o dominującej roli Kościoła w kulturze średniowiecza.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie przedstawić cechy stylu romańskiego i gotyckiego w architekturze. Zna klasyczne zabytki epoki. Umie rozróżniać styl romański i gotycki w malarstwie, rzeźbie i architekturze. Zna wybitne utwory literackie epoki. Dostrzega dominującą rolę Kościoła w kulturze średniowiecza.

55. Niewola awiniońska – kryzys Kościoła (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa wiadomości o problemach wewnętrznych Kościoła w Europie, o wzroście jego zamożności i jednoczesnym osłabieniu autorytetu moralnego papieża. Poznaje przyczyny i konsekwencje przeniesienia stolicy papieskiej z Rzymu do Awinionu.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi omówić przyczyny osłabienia wewnętrznego Kościoła i instytucji papieża. Umie ocenić czynniki decydujące o konfliktach wśród kardynałów oraz o wywieraniu presji przez poszczególnych władców na decyzje papieskie. Zna przyczyny i konsekwencje przeniesienia stolicy papieskiej z Rzymu do Awinionu.

56. Upadek Konstantynopola (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje postępy wojsk tureckich w Europie oraz ich kolejne zwycięstwa na

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie opisać przyczyny zajęcia przez wojska tureckie państw położonych na Pół-

Półwyspie Bałkańskim. Dowiaduje się o problemach związanych z obroną Konstantynopola oraz o nikłej pomocy państw zachodniej Europy dla Bizancjum. Poznaje przebieg obrony miasta i jego zdobycie przez wojska tureckie w 1453 r.

wyspie Bałkańskim. Potrafi wskazać znaczące dla obrony chrześcijaństwa bitwy (Kosowe Pole, Warna). Dostrzega problemy związane z obroną Konstantynopola. Potrafi wskazać i ocenić przyczyny niewielkiej pomocy państw zachodniej Europy dla zagrożonego Bizancjum. Zna przebieg obrony miasta i datę jego upadku.

57. Wojny i podboje w XIV i XV wieku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o przyczynach konfliktu między Francją i Anglią. Poznaje jego przebieg, dowiaduje się o zajęciu przez Anglików części Francji i jej odzyskaniu za przyczyną Joanny d'Arc. Poznaje konflikty wewnętrzne w cesarstwie i uczy się o powstaniu husytów.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna przyczyny i główne etapy wojny stuletniej między Francją i Anglią. Potrafi wskazać na mapie miejsca najważniejszych bitew (w 1346 r. pod Crecy; w 1415 r. pod Azincourt) i sporne terytoria (Normandia).

58. Średniowieczna kultura w Polsce (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa wiadomości o rozwoju średniowiecznej kultury w Polsce. Poznaje najpiękniejsze zabytki architektury romańskiej i gotyckiej: zamki gotyckie wznoszone przez zakon krzyżacki w Prusach i na Pomorzu, katedry w największych miastach Polski – w Krakowie, Wrocławiu i Gdańsku. Dowiaduje się o twórcach ołtarzy gotyckich (Wit Stwosz) oraz żywotów świętych, kronik i roczników. Poznaje dominującą rolę Kościoła w kulturze.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń utrwała wiadomości o rozwoju średniowiecznej kultury w Polsce i w Europie. Potrafi rozpoznawać styl romański i gotycki w architekturze. Zna największe budowle obronne w Polsce (zamek w Malborku) oraz wspaniałe kościoły i katedry (w Strzelnie, na Ostrowie Tumskim, w Krakowie i w Gdańsku). Zna wybrane przykłady literatury, rzeźby i malarstwa średniowiecznego. Dostrzega dominującą rolę Kościoła w rozwoju kultury średniowiecznej w Polsce.

59. Polska i Litwa pod rządami Jagiellonów (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje okres panowania Andegawenów w Polsce. Dowiaduje się o przyczynach wydania przywileju koszyckiego przez Ludwika Węgierskiego. Poznaje polityczne czynniki prowadzące do połączenia Polski i Litwy unią personalną, a także korzyści polityczne płynące dla Polski z powodu chrztu Litwy. Uczy się dostrzegać związki

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi omówić okres panowania Andegawenów w Polsce. Zna i potrafi ocenić przyczyny wydania przywileju koszyckiego przez Ludwika Węgierskiego. Umie wskazać czynniki prowadzące do unii personalnej Polski i Litwy. Dostrzega korzyści polityczne płynące dla Polski z powodu chrztu Litwy. Potrafi wskazać związki mię-

między polityką dynastyczną a sojuszami politycznymi w Europie. Poznaje warunki układu w Krewie i ich realizację przez Władysława Jagiełłę.

dzy polityką dynastyczną a sojuszami politycznymi. Umie wymienić warunki układu w Krewie i przedstawić ich realizację przez Władysława Jagiełłę.

60. Wielka wojna z zakonem krzyżackim (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o kierunkach i powiązaniach polityki zagranicznej Jagiełły (obrona Litwy, pomoc Żmudzi, początkowe poparcie dla husytów, przyłączenie Podola). Poznaje przyczyny wielkiej wojny z Zakonem i jej przebieg. Dowiaduje się o kolejnych wojnach z Krzyżakami oraz kończących je traktatach pokojowych.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna powiązania między polityką litewską i polską pod rządami Witolda na Litwie i Jagiełły w Polsce. Potrafi wskazać przyczyny wybuchu wielkiej wojny z Zakonem i jej przebieg (bitwa pod Kurzętnikiem, bitwa pod Grunwaldem, próba zdobycia Malborka). Zna postanowienia I pokoju toruńskiego (1411) oraz potrafi wskazać przyczyny kolejnych wojen toczonych

61. Wojna trzynastoletnia (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje przyczyny powstania związku miast i rycerstwa pruskiego (Związku Pruskiego) przeciwko Krzyżakom. Dowiaduje się o akcie inkorporacyjnym króla Kazimierza Jagiellończyka. Zna przebieg wojny trzynastoletniej oraz zaangażowanie w nią miast pruskich (Gdańsk, Elbląg). Uczy się o największych bitwach wojny (na Zalewie Wiślanym). Poznaje rolę wojsk zaciężnych w walkach z Zakonem. Poznaje postanowienia II pokoju toruńskiego (1466).

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie opisać przyczyny powstania związku miast i rycerstwa pruskiego (Związku Pruskiego). Potrafi wyjaśnić znaczenie aktu inkorporacyjnego dla wybuchu wojny. Umie przedstawić jej przebieg, dostrzega rolę i znaczenie wojsk zaciężnych w walkach z Zakonem oraz znaczenie przywileju nieszawskiego dla przebiegu działań wojennych. Potrafi omówić postanowienia II pokoju toruńskiego.

62. Polska wobec ekspansji tureckiej (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o koronowaniu Władysława II Jagiellończyka (Warneńczyka) na króla Węgier. Poznaje jego politykę w stosunku do Turcji. Dowiaduje się o zwycięskich bitwach w pierwszej wojnie z Turkami oraz o klęsce pod Warną w kolejnej wyprawie zorganizowanej przez młodego króla, zakończonej jego śmiercią. Poznaje skutki wyprawy króla Jana Olbrachta na

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać przyczyny wyboru Władysława II Jagiellończyka na króla Węgier. Umie ocenić jego politykę w stosunku do Turcji. Potrafi opisać jego dwie wyprawy przeciwko Turcji: pierwszą – zakończoną zwycięstwami w Serbii i Bułgarii oraz drugą – zakończoną klęską pod Warną i śmiercią króla (1444). Zna skutki nieudanej wyprawy Jana Olbrachta na Mołdawię.

Moldawię i jego porażkę pod Koźminem.

wy Jana Olbrachta na Moldawię.

63. Klasyczne cywilizacje indiańskie (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje historię państwa Majów na półwyspie Jukatan. Dowiaduje się o ich osiągnięciach naukowych oraz budowie wielkich świątyń. Poznaje Teotihuacan. Zdobywa wiadomości o państwie Tolteków i jego rozwoju przestrzennym. Poznaje gospodarkę i rolnictwo w Ameryce Środkowej.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie omówić najważniejsze wydarzenia z historii Majów i Tolteków. Posługując się mapą, potrafi wskazać zasięg ich państw. Umie porównać osiągnięcia kultury Majów i innych, poznanych wcześniej kultur. Potrafi zlokalizować na mapie Teotihuacan. Wie o państwie Tolteków. Dostrzega wpływ środowiska naturalnego na gospodarkę i rolnictwo w kraju Majów i Tolteków.

64. Krwawy smutek Azteków (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń przyswaja wiadomości o początkach państwa, kulturze, sztuce i budownictwie Azteków. Poznaje ich system władzy, najważniejsze ośrodki Azteków – Aztlan i Tenochtitlan. Dowiaduje się o toczonych wojnach, ich przyczynach (częściowo religijnych) oraz o krwawych ofiarach składanych azteckim bogom.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna wiadomości o początkach państwa Azteków i jego rozwoju. Potrafi wskazać osiągnięcia azteckiej kultury, sztuki i budownictwa. Umie porównać aztecki i europejskie system sprawowania władzy i potrafi wskazać różnice i podobieństwa między nimi. Korzystając z mapy, potrafi wskazać zasięg imperium Azteków i jego największe ośrodki.

65. Inkowie – dzieci Słońca (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o początkach i rozwoju państwa Inków na wyżynach pasm andyjskich. Poznaje ich wielkich władców Topa Inca i Pachanutila. Uczy się o ich specyficznym piśmie – kipu. Poznaje sposoby budowania znakomitej sieci drogowej z licznymi kamiennymi mostami. Zna osiągnięcia nauki inkaskiej w dziedzinie astronomii. Zapoznaje się ze sztuką złotniczą i zdobniczą Inków. Dowiaduje się o przyczynach upadku państwa, podbitego przez konkwistadorów pod dowództwem Pizarra.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie opisać początki i rozwój państwa Inków. Zna wielkich władców inkaskich (Topa Inca). Docenia umiejętność posługiwania się kipu. Umie ocenić wysoki poziom budownictwa na podstawie doskonałej sieci dróg i mostów w Andach. Docenia osiągnięcia nauki inkaskiej w dziedzinie astronomii i rzemiosła. Zna przyczyny wewnętrzne prowadzące do upadku państwa, podbitego przez niewielką grupę konkwistadorów pod dowództwem Pizarra.

IV. ODKRYCIA GEOGRAFICZNE (3 GODZ. ZAJĘĆ)

66. Wielkie odkrycia geograficzne (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa informacje na temat wielkich odkrywców i podróżników portugalskich i hiszpańskich. Poznaje czynniki techniczne, ekonomiczne i religijne, które umożliwiły żeglugę po oceanie. Poznaje koleje odkrywania drogi do Indii wokół Afryki, drogi do nowego kontynentu – Ameryki oraz dzieje pierwszej wyprawy dookoła świata. Utrwala nazwiska wielkich podróżników (da Gama, Kolumba, Magellana) i ich osiągnięcia. Uczy się dostrzegać związki między sytuacją polityczną i ekonomiczną w Europie a przyczynami wypraw morskich. Dzięki przykładom pierwszych wypraw kształci postawy poznawcze.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie wybrane trasy wypraw i umiejscowić je w czasie. Umie wskazać przyczyny poszukiwania drogi do Indii i odkrycia nowego kontynentu. Dostrzega związki między sytuacją polityczną i ekonomiczną państw europejskich oraz przyczynami wielkich odkryć geograficznych. Potrafi opisać zmiany techniczne w sposobie żeglowania, umożliwiające wyprawy na ocean. Umie wskazać główne kierunki wypraw portugalskich i hiszpańskich oraz dostrzega potencjalne konflikty między Hiszpanią i Portugalią.

67. Konkwista – dla wiary i po złoto (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o losach Indian na podbitych przez Hiszpanów ziemiach Ameryki. Poznaje skutki wprowadzenia europejskiego systemu gospodarki oraz rolnictwa. Uczy się dostrzegać nierówne traktowanie praw Indian i proces ich wyniszczenia na Antylach. Poznaje religijne przyczyny dominacji konkwistadorów. Utrwala wiadomości na temat podboju imperium Azteków i zniszczenia Tenochtitlanu przez Corteza oraz losów imperium Inków, zdobytego przez Pizarra. Uczy się dostrzegać rolę Kościoła w podboju i przymusowej chrystianizacji Indian.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi opisać losy Indian na podbitych przez Hiszpanów ziemiach Ameryki. Zna negatywne dla Indian skutki (praca w kopalniach srebra i złota) wprowadzenia europejskiego systemu gospodarki oraz rolnictwa. Dostrzega nierówne traktowanie praw Indian. Potrafi opisać proces prawie całkowitego wyniszczenia ludności autochtonicznej na Antylach. Zna religijne przyczyny dominacji konkwistadorów (kwestia białego boga, który ma do Indian powrócić). Potrafi opisać dramat podboju imperium Azteków i zniszczenie Tenochtitlanu. Zna dzieje imperium Inków, zdobytego przez Pizarra. Dostrzega negatywną rolę Kościoła w podboju i przymusowej chrystianizacji Indian.

68. Polityczne i gospodarcze skutki odkryć (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o politycznych i ekonomicznych skutkach odkryć i konkwisty dla Europy. Poznaje warunki traktatu w Tordesillas i kolejnego w Saragossie, dzielących świat między Hiszpanię i Portugalię. Uczy się dostrzegać związki między napływem złota i srebra do Europy a zmia-

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać polityczne i ekonomiczne skutki odkryć i konkwisty dla Europy. Zna i umie omówić i ocenić postanowienia traktatu w Tordesillas i kolejnego w Saragossie, dzielących świat między Hiszpanię i Portugalię. Dostrzega związki między napływem złota i srebra do Europy

na cen na kontynencie. Zapoznaje się ze skalą zniszczeń i zagładą cywilizacji indiańskich (Aztekowie, Inkowie), spowodowaną przez konkwistadorów. Uczy się oceniać politykę imperialną Hiszpanii i Portugalii w Afryce, Indiach i Chinach.

a zmianą cen na rynkach europejskich. Potrafi wskazać czynniki rozwoju handlu związane z odkryciami geograficznymi. Umie ocenić wielkość zniszczeń i zagładę cywilizacji indiańskich spowodowane przez konkwistadorów. Potrafi krytycznie omówić politykę imperialną Hiszpanii i Portugalii w Afryce i na Dalekim Wschodzie.

69-72. Testy (4 godz. zajęć)

III

2. KLASA II

Poniższy podział 50 tematów jest tylko propozycją układu materiału w II klasie gimnazjum oraz wyboru celów nauczania zgodnych z wymaganiami Ministerstwa Edukacji Narodowej. Każdy bowiem nauczyciel może ułożyć własny plan nauczania, sam podzielić materiał oraz wybrać szczegółowe cele swoich lekcji. Proponowany podział materiału na poszczególne działy wraz z modułami i z dwoma testami obejmuje razem 72 godziny zajęć. Ich realizacja możliwa jest jednak także w klasach, w których na lekcje historii przewidziano tylko jedną godzinę tygodniowo. W takim wypadku nauczyciel po wyborze odpowiadającego mu programu nauczania sam decyduje, które tematy objęte programem multimedialnym zostaną przez niego zrealizowane

Podział materiału na rozdziały i moduły historyczno-geograficzne

Moduły	Liczba godzin:
Rozdział I. Wiek XVI–XVIII	29–37
Moduł A. Polska	17–20
Moduł B. Europa	9–11
Moduł C. Azja, Australia i Oceania	0
Moduł D. Afryka i świat islamu	0
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	1–2
Testy	2–4
Rozdział II. Wiek XIX	25–35
Moduł A. Polska	8–10
Moduł B. Europa	11–14

Moduł C. Azja, Australia i Oceania	1–2
Moduł D. Afryka i świat islamu	1–2
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	2–3
Testy	2–4

Podział tematów według regionów historyczno-geograficznych

Od XVI wieku do XIX wieku	54–72
Moduł A. Polska	25– 30
Moduł B. Europa	20–25
Moduł C. Azja, Australia i Oceania	1–2
Moduł D. Afryka i świat islamu	1–2
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	3–5
Testy	4–8

Podział materiału na jednostki tematyczne

I. Wiek XVI–XVIII (29–37 godz. zajęć razem z testami)	Moduł
1. Demokracja szlachecka i ruch egzekucyjny w Polsce (1–2 godz. zajęć)	A
2. Polityka zagraniczna ostatnich Jagiellonów (1 godz. zajęć)	A
3. Rzeczpospolita Obojga Narodów (1385–1569) (1 godz. zajęć)	A
4. Polska jako państwo bez stosów (1 godz. zajęć)	A
5. Pierwsze wolne elekcje (1 godz. zajęć)	A
6. Renesans w Europie Zachodniej i Polsce (1–2 godz. zajęć)	B
7. O reformy w Kościele (XVI wiek) (1 godz. zajęć)	A
8. W obronie katolicyzmu – kontrreformacja (1 godz. zajęć)	A
9. Próba dominacji w Europie – Hiszpania w XVI wieku (1 godz. zajęć)	B
10. Iwan IV Groźny i państwo moskiewskie w XVI wieku (1 godz. zajęć)	B

11. Monarchia elekcyjna dynastii Wazów (1 godz. zajęć)	A
12. „Dymitriada” – wojny polsko-rosyjskie w I połowie XVII wieku (1 godz. zajęć)	A
13. Wojny polsko-tureckie w I połowie XVII wieku (1 godz. zajęć)	A
14. Ogniem, szablą i układami – na płonącej Ukrainie (1–2 godz. zajęć)	A
15. Wojny polsko-szwedzkie w XVII wieku (1 godz. zajęć).	A
16. Wojny polsko-tureckie w II połowie XVII wieku (1 godz. zajęć)	A
17. Oliver Cromwell i rewolucja angielska (1 godz. zajęć)	B
18. Francja w czasach absolutyzmu (1598–1715) (1 godz. zajęć)	B
19. Rosja w czasach Piotra I Wielkiego (1 godz. zajęć)	B
20. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej (1–2 godz. zajęć)	E
21. Rządy Sasów w Polsce (1696–1763) (1 godz. zajęć)	A
22. „Za króla Stasia...” – rządy Stanisława Augusta Poniatowskiego (1 godz. zajęć)	A
23. Sejm Wielki i drugi rozbiór Polski (1–2 godz. zajęć)	A
24. Insurekcja kościuszkowska i upadek Rzeczypospolitej (1 godz. zajęć)	A
25. Przełom umysłowy okresu oświecenia (1 godz. zajęć)	B
26. Wielka rewolucja francuska (1789 – 1799) (1–2 godz. zajęć)	B
27. Testy (1 godz. zajęć)	B
II. Wiek XIX (25–35 godz. zajęć razem z testami)	
28. Kapitalizm epoki kolonialnej (1–2 godz. zajęć)	B
29. Europa w okresie hegemonii Napoleona (1–2 godz. zajęć)	B
30. Sprawa polska w epoce napoleońskiej (1 godz. zajęć)	A
31. Kryzys systemu napoleońskiego w Europie i jego upadek (1 godz. zajęć)	B
32. „Tańczący kongres” – kongres wiedeński i jego znaczenie (1 godz. zajęć)	B
33. Polska po kongresie: „ Ale imię same nie stanowi naród...” (1 godz. zajęć)	A
34. „Oto dziś dzień krwi i chwały” – powstanie listopadowe (1 godz. zajęć)	A

III

35. Czekaając na wojnę ludów – od Wielkiej Emigracji do Wiosny Ludów (1 godz. zajęć)	A
36. Wiosna Ludów w Europie i jej znaczenie (1 godz. zajęć)	B
37. „Żadnych marzeń, panowie!” – powstanie styczniowe (1 godz. zajęć)	A
38. Geneza i konsekwencje zjednoczenia Niemiec w XIX wieku (1 godz. zajęć)	B
39. Przemiany polityczne w Ameryce Łacińskiej w XIX wieku (1–2 godz. zajęć)	E
40. Wojna secesyjna w USA (1 godz. zajęć)	E
41. Kolonializm w Afryce w II połowie XIX wieku (1–2 godz. zajęć)	D
42. Kolonializm w Azji w II połowie XIX wieku (1–2 godz. zajęć)	C
43. Wiek XIX – „Kto ty jesteś?” (1 godz. zajęć)	B
44. Zmiana czasu – przemiany gospodarcze i społeczne na ziemiach polskich (1 godz. zajęć)	A
45. Ruch robotniczy, narodowy i ludowy w XIX wieku (1–3 godz. zajęć)	A
46. „Ojczyzna-polszczyzna” – polska kultura w XIX stuleciu (1 godz. zajęć)	A
47. Rewolucja w Rosji w roku 1905 (1 godz. zajęć)	B
48. Kapitalizm epoki przemysłowej (1–2 godz. zajęć)	B
49. Na drodze do wojny – geneza I wojny światowej (1 godz. zajęć)	B
50. Testy (1 godz. zajęć)	B

Podział materiału na jednostki dydaktyczne

I. WIEK XVI–XVIII (28–38 GODZ. ZAJĘĆ)

1. Demokracja szlachecka i ruch egzekucyjny w Polsce (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje różnice między poszczególnymi stanami szlacheckimi: magnatami, szlachtą zagrodową i gołotą. Poznaje prawa i przywileje szlacheckie; strukturę i zasady funkcjonowania sejmu walnego, dowiaduje się o roli ruchu egzekucyjnego. Kształci przekonanie o konieczności udziału jed-

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi dokonać podziału szlachty ze względu na stan majątkowy. Zna przywileje szlacheckie oraz ich wpływ na pozycję ekonomiczną szlachty. Potrafi wymienić skład sejmu walnego i określić jego rolę w państwie. Zna pojęcie ruchu egzekucyjnego i potrafi ocenić jego wpływ na pozycję

nostki i grup społecznych w życiu społecznym i politycznym państwa.

szlachty. Pamięta daty: 1504 r. (sejm w Piotrkowie i początek ruchu egzekucyjnego), 1505 r. (nihil novi), 1537 r. (rokosz szlachty). Wie, co to jest liberum veto i królewszczyzna.

2. Polityka zagraniczna ostatnich Jagiellonów (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa wiadomości na temat pozycji państwa polskiego w Europie. Przypomina sobie fakty dotyczące unii Polski i Litwy pod rządami Władysława Jagiełły. Przyswaja wiadomości na temat wyprawy mołdawskiej Jana Olbrachta, strat terytorialnych po wojnie z Moskwą, ostatniej wojny polsko-krzyżackiej i przebiegu hołdu pruskiego. Dowiaduje się, czym był Zakon Kawalerów Mieczowych w Inflantach.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie opisać sytuację polityczną i ekonomiczną Polski na tle państw europejskich, opisać przebieg hołdu pruskiego, ocenić negatywne skutki walk polsko-litewsko-moskiewskich, wykazać różnice między państwem świeckim a zakonnym. Pamięta daty: 1454–1466 – wojna trzydziestoletnia z Zakonem, 1497 r. – wyprawa mołdawska Jana Olbrachta, 1514 r. – bitwa pod Orszą, 1519–1521 – wojna polsko-krzyżacka, 1525 r. – hołd pruski. Rozumie pojęcie sekularyzacji.

3. Rzeczpospolita Obojga Narodów (1385–1569) (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń przypomina sobie wiadomości na temat stosunków polsko-litewskich od unii w Krewie w 1385 r. do czasów Aleksandra Jagiellończyka. Dowiaduje się o dążeniach szlachty litewskiej do zrównania w prawach ze szlachtą polską i sprzeciwie magnatów litewskich przeciwko takim zmianom. Przyswaja wiadomości na temat unii lubelskiej, jej skutków i znaczenia dla narodów Polski i Litwy.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie Rzeczpospolitą Obojga Narodów, a także tereny przyłączone do Polski na sejmie lubelskim. Potrafi wykazać różnice między unią realną a personalną. Zna postanowienia unii lubelskiej i potrafi wykazać, że Rzeczpospolita Obojga Narodów to kraj wielu religii, narodowości i kultur, a także wskazać pozytywne i negatywne skutki unii lubelskiej. Zna rolę, jaką odegrał król Zygmunt August w procesie zbliżenia polsko-litewskiego. Pamięta daty: 1385 r. – unia w Krewie oraz 1569 r. – unia lubelska.

4. Polska jako państwo bez stosów (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o ruchach reformacyjnych i kontrreformacyjnych w latach 1517–1596. Przyswajając wiadomości na temat reakcji państwa polskiego na reformację, dowiaduje się o kontrreformacji, nowych religiach w Polsce (luteranizm, kalwinizm,

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie najważniejsze ośrodki różnowiercze w Polsce od XVI–XVII w. Umie wyjaśnić, dlaczego uznawano Polskę za „państwo bez stosów”. Potrafi omówić znaczenie zakonu jezuitów dla nauki polskiej i ruchu kontrreformacyj-

arianizm), o roli zakonu jezuitów w czasie reformacji i o unii w Brześciu. Kształci postawę tolerancji wobec innych religii.

nego. Umie wyjaśnić wpływ arian na naukę polską. Zna przyczyny, postanowienia i konsekwencje unii w Brześciu. Rozumie pojęcia: reformacja i kontrreformacja. Potrafi wskazać podstawowe różnice między luteranami, kalwinami a arianami. Pamięta daty unii brzeskiej (1596) i soboru trydenckiego (1545–1563).

5. Pierwsze wolne elekcje (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa wiedzę na temat sytuacji Polski po śmierci króla Zygmunta Augusta. Poznaje fakty dotyczące pierwszych wolnych elekcji. Dowiaduje się o wojnie Stefana Batorego z Gdańskiem. Przypomina sobie problem Inflant i dowiaduje się o wojnie polsko-rosyjskiej. Zapoznaje się z polityką wewnętrzną Stefana Batorego. Kształci umiejętność dostrzegania przyczyn i skutków poszczególnych faktów.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wyjaśnić, na czym polega wolna elekcja i wymienić dwóch pierwszych królów elekcyjnych. Umie opisać, czym były Artykuły henrykowskie i pacta conventa. Rozumie pojęcia: bezkrólewie, interrex, kontrybucja. Potrafi ocenić skutki wojny z Gdańskiem i Rosją, a także korzyści dla Polski, jakie wynikły z rozejmu w Jamie Zapolskim. Wie, na czym polegała reforma wojska za czasów Stefana Batorego. Pamięta daty: 1573 r. – pierwsza wolna elekcja, 1576 r. – koronacja Stefana Batorego, 1577 r. – wojna z Gdańskiem i zawarcie rozejmu w Jamie Zapolskim (1582).

6. Renesans w Europie Zachodniej i Polsce (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa wiedzę na temat pochodzenia i idei renesansu i humanizmu. Zapoznaje się z twórcami renesansu w dziedzinie sztuki, nauki, polityki w Europie i w Polsce. Dowiaduje się, jaki wpływ miały idee renesansu na życie i postawy ludzi. Kształci potrzebę szacunku dla osiągnięć kulturalnych, naukowych i cywilizacyjnych ludzkości oraz przekonanie o konieczności ochrony zabytków przeszłości.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi scharakteryzować epokę renesansu, jej genezę, cechy i wpływ na sztukę, naukę i wiedzę. Rozumie pojęcia: renesans, humanizm i antyk. Potrafi ocenić, jaki miał wpływ mecenat Lorenza di Medici na rozwój sztuki włoskiej. Zna postacie antycznych twórców, do których odwoływali się mistrzowie renesansu. Potrafi wymienić czołowych twórców renesansowej sztuki i nauki oraz ich dzieła. Umie wyjaśnić znaczenie wynalezienia druku przez Jana Gutenberga i odkrycia układu heliocentrycznego przez Mikołaja Kopernika. Zna teorie Tomasza Morusa, Niccolò Machiaviallego i Erazma z Rotterdamu. Umie wymienić główne ośrodki myśli humanistycznej w Polsce i zna ich przedstawicieli. Zna datę wydania pierwszej drukowej książki w języku polskim (1513) i dzieł Mikołaja Kopernika (1543).

7. O reformy w Kościele (XVI wiek) (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje przyczyny rozwoju reformacji i nowe nurty religijne. Zapoznaje się z przebiegiem reformacji w takich krajach, jak: Niemcy, Francja i Anglia. Wykazuje podobieństwa i różnice między przebiegiem reformacji w Polsce i w innych krajach europejskich. Ocenia skutki ruchu reformacyjnego. Kształci postawę tolerancji.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń wie, jaką rolę odegrał Marcin Luter dla rozwoju reformacji w Niemczech. Potrafi wyjaśnić zasadę: „Czyja władza, tego religia” oraz opisać przebieg reformacji w Niemczech. Umie zlokalizować na mapie państwa objęte reformacją. Potrafi omówić skutki nocy św. Bartłomieja dla ruchu reformacyjnego we Francji i podać przyczyny powstania protestantyzmu angielskiego. Rozumie pojęcia: reformacji, luteranizmu, protestantyzmu, kalwinizmu. Pamięta daty wystąpienia Lutera (1517) i pokoju augsburskiego (1555).

8. W obronie katolicyzmu – kontrreformacja (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń utrwała wiadomości na temat reformacji. Zdobywa informacje o sposobach zwalczania reformacji (powołanie Świętej Inkwizycji, reforma zakonów, powstanie zakonu jezuitów) i o wpływie postanowień soboru trydenckiego na sytuację Kościoła katolickiego. Kształci postawę tolerancji.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń rozumie związek przyczynowo-skutkowy między reformacją i kontrreformacją. Potrafi wyjaśnić rolę Świętej Inkwizycji w procesie kontrreformacyjnym. Zna przyczyny i cele reformy zakonów. Umie wskazać na mapie rejony jezuickiej działalności misyjnej. Potrafi wytłumaczyć, w jakim celu został zwołany sobór trydencki, wymienić jego postanowienia i scharakteryzować jego wpływ na ruch kontrreformacyjny. Pamięta daty: 1534 r. – założenie zakonu jezuitów, 1545–1563 – sobór w Trydencie. Potrafi wyjaśnić pojęcia: reformacja, kontrreformacja, inkwizycja, herezja i sobór.

9. Próba dominacji w Europie – Hiszpania w XVI wieku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje zasięg panowania króla Karola V, skutki wojny z Włochami dla Francji, politykę Filipa II w sprawie Niderlandów i skutki prowadzonej przez niego wojny. Ocenia wpływ polityki zagranicznej Francji na sytuację w Europie.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wyjaśnić, dlaczego Maurowie musieli opuścić Hiszpanię. Umie wskazać na mapie państwa, które znajdowały się pod panowaniem Karola V. Rozumie, na czym polegał spór habsbursko-francuski. Potrafi ocenić negatywne skutki polityki Filipa II wobec Niderlandów i Anglii. Wie, kim był Karol V, Francis Drake, Filip II, Alexandre Farnese. Rozumie pojęcia: he-

gemonia, Niezwyciężona Armada. Pamięta daty bitew pod Pawią (1525) i Lepanto (1571).

10. Iwan IV Groźny i państwo moskiewskie w XVI wieku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje fakty dotyczące powstania państwa moskiewskiego, reform Iwana IV i jego sposobu sprawowania władzy wewnętrznej i zewnętrznej. Przypomina sobie problem Inflant i wojen z Moskwą za panowania Stefana Batorego. Zdaje sobie sprawę ze znaczenia reform dla rozwoju państwa moskiewskiego. Kształci umiejętność rozpoznawania miejsca człowieka w czasie historycznym, jego relacji ze społecznością, kręgiem kulturowym i innymi narodami.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie terytorium Wielkiego Księstwa Moskiewskiego, wyjaśnić, w jaki sposób Iwan IV został carem, jakie wprowadził reformy i z jakimi skutkami. Wie, co to była opricznina i w jakim celu została stworzona. Potrafi wyjaśnić skutki wojen Iwana IV z Polakami i Tatarami. Wie, kim byli bojarzy, dworianie, Helena Glińska, Stefan Batory. Rozumie pojęcia: regencja, chmat, ataman. Pamięta datę rozejmu w Jamie Zapolskim (1582).

11. Monarchia elekcyjna dynastii Wazów (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje okoliczności, w jakich doszło do powstania dynastii Wazów. Zdobywa informacje na temat sprawowania władzy w Polsce przez Zygmunta i Władysława Wazów, a także wojen za panowania Jana Kazimierza. Porównuje system wolnej elekcji i monarchii dziedzicznej. Dowiaduje się o próbach wprowadzenia reform umacniających władzę. Kształci umiejętność odróżniania faktów od sądów, opinii i ocen.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi określić, na czym polegała dynastyczna polityka Zygmunta III Wazy, ocenić politykę Zygmunta Wazy dla Polski. Umie opisać okoliczności koronacji Zygmunta III. Potrafi wyjaśnić stosunek Wazów do ruchu kontrreformacji. Zna pojęcia: wolna elekcja, rokosz, liberum veto. Wie, kim byli: Katarzyna i Anna Jagiellonki, Karol Sudermański, Władysław Siciński i Jerzy Lubomirski. Pamięta daty: 1588 r. – bitwa pod Byczyną, 1606 r. – rokosz Zebrzydowskiego, 1665 r. – rokosz Lubomirskiego.

12. „Dymitriada” – wojny polsko-rosyjskie w I połowie XVII wieku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje fakty dotyczące sytuacji państwa rosyjskiego po śmierci Iwana IV Groźnego. Przyswaja wiadomości na temat „wielkiej smuty”, dymitriady, aspiracji królów polskich do tronu moskiewskiego, a także na temat zdobyczy terytorialnych Polski. Analizuje politykę królów polskich i jej wpływ na sytuację Rzeczypospolitej.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wyjaśnić, czym był okres „wielkiej smuty” i wskazać na mapie tereny państwa rosyjskiego w tym okresie. Wie, kim był Dymitr Samozwaniec i w jaki sposób zdobył koronę cara Rosji. Umie opisać skutki wypraw polskich na Rosję w wieku XVII i wyjaśnić, kim byli: Stanisław Żółkiewski, Karol Chodkiewicz i Borys

Godunow. Pamięta daty: 1610 r. – bitwa pod Kłuszynem i 1619 r. – rozejm w Dywilinie.

13. Wojny polsko-tureckie w I połowie XVII wieku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zapoznaje się z genezą konfliktów z Turkami. Poznaje przebieg bitwy pod Cecorą i walk pod Chocimiem. Dowiaduje się o skutkach pokoju chocimskiego i jego gwarancjach zachowania istniejących granic polsko-tureckich oraz o wpływie wypraw magnatów polskich na sytuację w Mołdawii. Poznaje znaczenie państwa w życiu jednostki i narodu.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi opisać, na czym polegał problem Mołdawii w stosunkach polsko-tureckich, przebieg bitwy pod Cecorą i jej skutki. Umie wytłumaczyć, jak ważne dla Polski było utrzymanie twierdzy w Chocimiu i wskazać na mapie tereny Rzeczypospolitej po zawarciu rozejmu z Turcją. Wie, kim byli: Stanisław Żółkiewski, Stanisław Koniecpolski, Jan Karol Chodkiewicz. Pamięta daty: 1620 r. – bitwa pod Cecorą, 1621r. – bitwa pod Chocimiem.

14. Ogniem, szablą i układami – na płonącej Ukrainie (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń przypomina sobie wiadomości na temat przyłączenia Ukrainy do Polski. Poznaje sytuację ludności zamieszkującej obszary Ukrainy. Zdobywa informacje na temat genezy buntów kozackich i skutków powstania Bohdana Chmielnickiego. Poznaje fakty dotyczące ugód polsko-kozackich. Dowiaduje się o przyczynach, przebiegu i skutkach najazdów Rosji i Szwecji na Polskę, a także o stratach terytorialnych Polski po rozejmie w Andruszowie. Kształci postawę patriotyzmu.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie ziemie, które mieli otrzymać Kozacy po ugodzie zborowskiej i klęsce pod Beresteczkiem. Umie wyjaśnić, w jaki sposób sytuacja bytowa ludności kozackiej na Ukrainie wpłynęła na wybuchające tam bunty, w tym bunt Bohdana Chmielnickiego. Zna warunki ugód zborowskich i w Białej Cerkwi. Potrafi wymienić skutki bitew pod Połonką i Cudnowem oraz pokoju w Andruszowie. Rozumie, dlaczego Bohdan Chmielnicki jest uważany za bohatera ukraińskiego. Wie, kim byli: Mikołaj Potocki, Jerzy Ossoliński, Jan Kazimierz, Stefan Czarniecki. Pamięta daty: 1648 r. – powstanie Chmielnickiego, 1649 r. – oblężenie Zbaraża, 1651 r. – bitwa pod Beresteczkiem, 1667 r. – rozejm w Andruszowie.

15. Wojny polsko-szwedzkie w XVII wieku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń przypomina sobie początki konfliktu polsko-szwedzkiego o Inflanty. Zdobywa informacje na temat pierwszych walk polsko-szwedzkich, przyczyn i przebiegu wojny trzydziestoletniej. Zapoznaje się z faktami dotyczącymi ataku Szwecji na Polskę

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wyjaśnić powód konfliktu polsko-szwedzkiego i wskazać na mapie teren ziemi spornej – Inflant oraz wymienić pozytywne dla Polski skutki bitwy pod Kircholmem i cele polityki Gustawa Adolfa. Umie opisać przebieg bitwy pod Oliwą

– potopu szwedzkiego, jego przebiegu i skutków. Dowiaduje się o zdradzie magnatów, szlachty polskiej i wojska oraz o zajęciu Polski przez armię szwedzką. Ocenia postawy szlachty polskiej i króla w czasie wojen ze Szwecją. Wyrabia w sobie przekonanie, że niepodległość stanowi nadrzędną wartość w życiu człowieka.

i wymienić postanowienia rozejmu w Starym Targu i Sztumskiej Wsi. Wie, jak przebiegało natarcie Szwedów na ziemie polskie, i potrafi usystematyzować według następstwa czasu najważniejsze wydarzenia w konflikcie polsko-szwedzkim. Rozumie i potrafi ocenić postawę szlachty i magnaterii polskiej podczas wojen ze Szwecją. Umie wymienić państwa, które podpisały porozumienie w Radnot, i potrafi ocenić warunki tego postanowienia dla Polski. Wie, kim byli: Jerzy Rakoczy, Stefan Czarniecki, Jan Karol Chodkiewicz, Janusz Radziwiłł. Pamięta daty: 1655 r. – początek potopu szwedzkiego, 1605 r. – bitwa pod Kircholmem, 1627 r. – bitwa pod Oliwą (morska), 1660 r. – pokój oliwski.

16. Wojny polsko-tureckie w II połowie XVII wieku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń przypomina sobie przyczyny i warunki pokoju w Andruszowie i poznaje fakty dotyczące sytuacji Ukrainy w czasie panowania Michała Korybuta Wiśniowieckiego i Jana III Sobieskiego. Uzyskuje informacje na temat odsieczy wiedeńskiej i celów Świętej Ligi. Kształci umiejętność zewnętrzniana zdobytej wiedzy w różnych formach wypowiedzi ustnej.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wymienić przyczyny klęski Polaków pod Kamieńcem Podolskim i wytłumaczyć, dlaczego pokój w Buczaczu był niekorzystny dla Polski oraz opisać przebieg bitwy pod Chocimiem w 1673 r. Wie, w jakim celu Rzeczpospolita podpisała przymierze z Austrią i jakie były jego skutki oraz potrafi wymienić postanowienia Świętej Ligi. Umie wskazać na mapie tereny odzyskane przez Polskę po pokoju w Karłowicach. Wie, kim byli: Kara Mustafa, Jan III Sobieski, Michał Korybut Wiśniowiecki. Pamięta daty: 1672 r. – pokój w Buczaczu, 1673 r. – bitwa pod Chocimiem, 1683 r. – odsiecz wiedeńska, 1699 r. – pokój w Karłowicach.

17. Oliver Cromwell i rewolucja angielska (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje sytuację Anglii za panowania Karola I i fakty dotyczące konfliktu między królem Anglii a parlamentem. Poznaje przyczyny zniesienia monarchii w Anglii, ustanowienia republiki i ponownego ustanowienia monarchii. Zdobytwa informacje na temat unii politycznej i ekonomicznej Szkocji i Irlandii. Ocenia rolę O. Cromwella w zwycięstwach nad armią królewską.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wyjaśnić przyczynę konfliktu między królem Karolem I a angielskim parlamentem i wskazać na mapie obszary Anglii zajmowane przez zwolenników króla i zwolenników parlamentu. Wie, dlaczego parlament zawarł przymierze ze Szkocją, i potrafi wyjaśnić, co to była Armia Nowego Wzoru Olivera Cromwella oraz skutki bitwy pod Naseby. Umie wyjaśnić, dlaczego połączono Anglię i Szkocję unią polityczną i

gospodarczą, oraz zna postanowienia Aktu nawigacyjnego. Rozumie problem sprawowania władzy przez Lorda Protektora i potrafi ocenić, jakie korzyści dla sprawowania władzy miało obalenie i przywrócenie monarchii. Zna postacie Karola I, Karola II, Olivera Cromwella. Pamięta daty: 1642 r. – bitwa pod Edgehill, 1645 r. – bitwa pod Naseby, 1649 r. – zniesienie monarchii

18. Francja w czasach absolutyzmu (1598–1715) (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zapoznaje się z sytuacją polityczną i ekonomiczną po okresie wojen religijnych. Zdobywa informacje o polityce wewnętrznej i zewnętrznej kardynałów Richelieu i Mazariniego i rządach absolutnych króla Ludwika XIV. Ocenia system rządów absolutnych i rolę Ludwika XIV w budowaniu potęgi militarnej Francji. Kształci umiejętność porządkowania faktów według kryterium czasu i przestrzeni.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie obszar Francji na przełomie XVI i XVII w. i opisać sytuację polityczną i ekonomiczną w czasie rządów Henryka IV, regencji Marii Medycejskiej i ministrów – kardynałów Richelieu i Mazariniego. Umie wyjaśnić, na czym polegały rządy absolutne Ludwika XIV i korzyści wynikające z pracy ministrów Colberta i Louvois. Potrafi wyjaśnić wpływy odwołania edyktu nantejskiego na gospodarkę francuską oraz wymienić zdobycze terytorialne Ludwika XIV i klęski podczas wojny o sukcesję hiszpańską. Wie, kim byli kardynałowie Richelieu i Mazarini oraz Maria Medycejska. Pamięta daty: 1598 r. – edykt nantejski, 1702–1713 – wojna o sukcesję hiszpańską.

19. Rosja w czasach Piotra I Wielkiego (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń przyswaja wiadomości na temat dojścia Piotra I do władzy i jego planów wojennych przeciwko Turcji i Szwecji. Poznaje reformy Piotra I (wojskowe, gospodarcze, społeczne i edukacyjne) i ich wpływ na rozwój i budowę potęgi Rosji, Analizuje działalność Piotra Wielkiego pod kątem umacniania państwa rosyjskiego. Ocenia zalety i wady władzy absolutnej.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi zlokalizować na mapie terytorium Rosji podczas panowania cara Piotra I, ocenić wpływy europejskich podróży cara na jego politykę i wprowadzone reformy. Wie, czego następstwem były zawarte traktaty pokojowe w Adrianopolu i Nystad. Zna sposób, w jaki Piotr I podporządkował sobie Kościół prawosławny. Wie, kim byli: Karol XII, Lefort. Rozumie pojęcia: regencja, bojarzy, grażdanko. Pamięta daty: 1709 r. – bitwa pod Połtawą, 1721 r. – traktat w Nystad.

20. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń poznaje sytuację obywateli kolonii, genezę i skutki konfliktu kolonii z państwem angielskim. Zdobycie informacji na temat walk niepodległościowych kolonistów i powstania Deklaracji niepodległości i Konstytucji Stanów Zjednoczonych. Dokonuje analizy Konstytucji Stanów Zjednoczonych i określa strukturę władz państwowych i ich funkcje. Kształci umiejętność poznawania i rekonstruowania przeszłości ze źródeł historycznych.

Uczeń potrafi wskazać na mapie tereny 13 kolonii w Ameryce i wymienić grupy narodowościowe zamieszkujące te obszary. Umie wymienić działania angielskie, które doprowadziły do niezadowolenia kolonistów i przyczyniły się do powołania Kongresu Kontynentalnego. Zna stosunek państw europejskich do działań niepodległościowych w Ameryce. Potrafi opisać, na czym polegało „bostońskie picie herbatki”. Zna postanowienia pokoju zawartego w Wersalu. Wie, kim byli: Thomas Jefferson, Jerzy Waszyngton. Pamięta daty: 1776 r. – uchwalenie Deklaracji niepodległości, 1777 r. – bitwa pod Saratogą, 1783 r. – zawarcie pokoju w Wersalu.

21. Rządy Sasów w Polsce (1696–1763) (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa wiadomości na temat elekcji króla w Polsce po śmierci Jana III Sobieskiego, polityki Augusta II Mocnego, wpływów państw ościennych na wewnętrzne problemy Rzeczypospolitej i narastających problemów Polski z utrzymaniem suwerenności. Przypomina sobie walki z Rosją i Szwecją. Poznaje wiadomości na temat negatywnych skutków panowania Sasów w Polsce. Porównuje i ocenia uprawnienia państw ościennych z uprawnieniami władców z dynastii Wettynów. Kształci umiejętność wskazywania podobieństw i różnic między wydarzeniami i zjawiskami.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wymienić kandydatów do tronu polskiego po śmierci Jana III Sobieskiego. Wie, jaki wpływ na Polskę miała wojna północna. Potrafi wymienić reformy tzw. sejmku niemieckiego. Wie, kto i w jakim celu podpisał układ trzech czarnych orłów. Potrafi opisać starania Stanisława Leszczyńskiego o koronę Polski i wymienić charakterystyczne cechy polityki Augusta III Sasa. Wie, kto i jak po raz pierwszy próbował dokonać reform w państwie polskim. Potrafi powiedzieć, kim byli: Stanisław Leszczyński, August i Michał Czartoryscy, Piotr I, Karol XII, Fryderyk Wilhelm. Pamięta daty: 1697 r. – koronacja Augusta II, 1717 r. – obrady sejmku niemieckiego, 1732 r. – traktat Loewenwolda (trzech czarnych orłów), 1740 r. – otwarcie Collegium Nobilium.

22. „Za króla Stasia...” – rządy Stanisława Augusta Poniatowskiego (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje fakty dotyczące wyboru Stanisława Augusta na króla Polski i reformy domu Czartoryskich. Dowiaduje się o postanowieniach konfederacji w Radomiu i Barze i ich skutkach. Przyswaja wiadomości o I rozbiórce Polski i jej stratach tery-

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi zlokalizować na mapie terytorium Polski za czasów panowania Stanisława Augusta. Umie wymienić reformy sejmku konwokacyjnego oraz reformy obozu Czartoryskich. Zna przyczyny powstania i cele konfederacji radomskiej

torialnych. Ocenia rolę Fryderyka II w I rozbiórce Rzeczypospolitej. Przekonuje się, że wolność i suwerenność są najwyższą wartością w życiu narodu i państwa.

i barskiej oraz ich skutki. Potrafi wyjaśnić, co to była koliwsczyzna, i wie, pod jakim pretekstem wojska pruskie wkroczyły na ziemie polskie. Umie wskazać na mapie ziemie utracone przez Polskę na rzecz Rosji, Austrii i Prus oraz ocenić rolę Fryderyka II w trakcie I rozbioru. Wie, kim byli: Katarzyna II, Fryderyk II, Mikołaj Replin, Tadeusz Rejtan. Pamięta daty: 1768–1772 – konfederacja barska, 1770 r. – wkroczenie wojsk pruskich na ziemie Pomorza Gdańskiego, 1772 – I rozbiór Polski.

23. Sejm Wielki i drugi rozbiór Polski (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń przypomina sobie fakty związane z I rozbiorem Polski i zdobywa informacje na temat prób odzyskania przez Polskę utraconych ziem. Zapoznaje się z genezą, przebiegiem i skutkami Sejmu Wielkiego. Poznaje przyczyny i skutki konfederacji targowickiej oraz okoliczności II rozbioru Polski. Ocenia postawy części magnatów polskich w związku z Konstytucją 3 maja i postawę króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w czasie obrad Sejmu Czteroletniego, konfederacji targowickiej i wojny z Rosją. Dokonuje interpretacji tekstu źródłowego – Konstytucji 3 maja. Kształci postawę patriotyzmu i umiłowania wolności.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń rozumie, w jaki sposób doszło do zwołania Sejmu Wielkiego. Wie, jakie stronnictwa uformowały się podczas jego obrad i zna ich cele oraz potrafi wymienić główne reformy i ich wpływ na sytuację Polski. Zna przyczyny konfederacji targowickiej i potrafi ocenić jej skutki dla Polski. Potrafi opisać przebieg wojny polsko-rosyjskiej o konstytucję i sposób sprawowania rządów przez targowiczán. Wie, jakie państwa podpisały drugą konwencję rozbiorową. Potrafi wskazać na mapie ziemie utracone przez Polskę. Wie, kim byli: Szczęsny Potocki, Ksawery Branicki, Seweryn Rzewuski, Józef Poniatowski, Tadeusz Kościuszko. Pamięta daty: 1788–1792 – obrady Sejmu Wielkiego, 1791 r. – Konstytucja 3 maja, 1792 r. – konfederacja targowicka, 1793 r. – II rozbiór Polski.

24. Insurekcja kościuszkowska i upadek Rzeczypospolitej (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń utrwała wiadomości na temat sytuacji Polski po II rozbiórce. Zdobywa informacje na temat powstań i walk wyzwolenczych, przyczyn i skutków III rozbioru Polski. Analizuje treść Uniwersału połanieckiego i określa jego wpływ na sytuację chłopów w Polsce pod rozbiórami. Ocenia powstanie kościuszkowskie jako ostatnią szansę naprawy i zachowania suwerenności Polski oraz politykę Austrii, Rosji i Prus wobec Polski. Kształci postawę patrioty-

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wymienić przyczyny powstania pod wodzą Tadeusza Kościuszki, wymienić w porządku chronologicznym poszczególne fazy walk, wskazać na mapie miejsca bitew wojsk powstańczych. Wie, dlaczego został wydany Uniwersał połaniecki, i zna jego postanowienia. Potrafi wymienić powody III rozbioru Polski i wskazać na mapie ziemie zabrane Polakom. Wie, kim byli: Tadeusz Kościuszko, Antoni Madaliński, Jan Kiliński.

zmu.

Pamięta daty: 1772 r. – I rozbiór Polski, 1793 r. – II rozbiór Polski, 1794 r. – bitwy pod Racławicami i Szczekocinami, 1795 r. – III rozbiór Polski i abdykacja Stanisława Augusta.

25. Przełom umysłowy okresu oświecenia (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje idee nowej epoki i jej główne cechy przejawiające się w sztuce i nauce. Zdobywa informacje na temat przemian ustrojowych, gospodarczych i cywilizacyjnych tej epoki. Poznaje poglądy filozofów okresu oświecenia i osiągnięcia czołowych przedstawicieli tej epoki w dziedzinie nauki, techniki i kultury. Kształci przekonanie o tym, że rozwój nauki i techniki jest czynnikiem decydującym o rozwoju cywilizacji.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wymienić podstawowe idee okresu oświecenia. Zna poglądy głoszone przez filozofów tej epoki. Umie wyjaśnić pojęcia: racjonalizm, empiryzm, czwarta władza. Potrafi wymienić osiągnięcia nauki, techniki i filozofii tego okresu oraz wartości uniwersalne głoszone w dziełach filozoficznych tej doby. Wie, kim byli: Condorcet, Newton, Wolter, Diderot, Monteskiusz, Rousseau, Kant, Locke.

26. Wielka rewolucja francuska (1789–1799) (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje sytuację polityczno-ekonomiczną Francji pod panowaniem Ludwika XIV. Uzyskuje wiadomości na temat genezy, przebiegu i skutków rewolucji francuskiej. Analizuje Deklarację praw człowieka i obywatela i ocenia jej wpływ na społeczeństwo francuskie. Ocenia związek idei oświecenia z rewolucją we Francji. Kształci umiejętność czerpania wiedzy z różnych źródeł i historycznych.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie terytorium Francji z przełomu XVIII i XIX w. Wie, w jakim celu zostały zwołane Stany Generalne, i zna postanowienia Zgromadzenia. Potrafi wymienić uchwały Deklaracji praw człowieka i obywatela oraz uchwały konstytucji z 1791 r. Umie opisać, na czym polegały dyktatorskie rządy jakobinów, i potrafi ocenić wpływ Napoleona Bonaparte na przebieg rewolucji. Wie, kim byli: Danton, La Fayette, Robespierre, Napoleon Bonaparte. Pamięta daty: 1789r. – zdobycie Bastylii, 1791 r. – konstytucja francuska, 1799 r. – początek konsulatu we Francji.

27. Testy (1 godz. zajęć)

II. WIEK XIX (24 GODZ. ZAJĘĆ)

28. Kapitalizm epoki kolonialnej (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń dowiaduje się o skutkach odkryć geograficznych dla europejskiego przemysłu. Poznaje fakty decydujące o rozwoju handlu i kapitalizmu kolonialnego. Ocenia system wolnego handlu i polityki protekcjonizmu oraz ich wpływ na rozwój ekonomiczny państw europejskich. Kształci przekonanie o wartości pracy jako czynnika wpływającego na szczęście osobiste jednostki i pomyślność państwa.

Uczeń potrafi wytłumaczyć, jaki wpływ miały odkrycia geograficzne na rozwój handlu i na czym polegał wolny handel, co to były kompanie handlowe. Zna przyczyny międzynarodowego podziału pracy i rozumie mechanizmy konkurencji handlowej i polityki protekcjonizmu. Wie, kim byli: Krzysztof Kolumb, Vasco da Gama, Ferdynand Magellan.

29. Europa w okresie hegemonii Napoleona (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje fakty dotyczące walk Napoleona we Włoszech i Egipcie, dojścia Napoleona do władzy i jego polityki wewnętrznej i zagranicznej. Zdobywa informacje na temat zmian politycznych, gospodarczych i społecznych we Francji za rządów Napoleona. Analizuje, w jaki sposób doszło do dominacji napoleońskiej Francji w Europie w I połowie XIX w. Ocenia pozytywne i negatywne cechy Napoleona Bonaparte w budowaniu nowego ładu europejskiego. Kształci postawę dociekliwości i krytycyzmu.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wyjaśnić, w jaki sposób walki we Włoszech i Egipcie przyczyniły się do kariery Napoleona Bonaparte w wojsku francuskim i jak Napoleon zdobył władzę we Francji. Umie wymienić, na czym polegały reformy administracji i sądownictwa. Potrafi wymienić w kolejności chronologicznej bitwy Napoleona z Anglią, Austrią, Prusami i Rosją oraz zna postanowienia traktatu w Schönbrunnie. Zdaje sobie sprawę z roli, jaką odegrał Napoleon w Europie w I połowie XIX w. Pamięta daty: 1799 r. – zamach stanu Napoleona, 1807 r. – traktat w Schönbrunnie.

30. Sprawa polska w epoce napoleońskiej (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa informacje na temat przyczyn powstania Legionów Polskich we Włoszech, powstania Księstwa Warszawskiego i zasad jego funkcjonowania, systemu oświaty i nauki w Księstwie Warszawskim. Poznaje fakty dotyczące walk oddziałów polskich z austriackimi. Kształci umiejętność dostrzegania związków i zależności między historią powszechną a historią Polski.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wyjaśnić, dlaczego doszło do utworzenia oddziałów polskich we Włoszech, wie, jakie miały one znaczenie dla Francji. Rozumie znaczenie postanowień traktatu w Tylży i unii personalnej Księstwa i Saksonii. Potrafi wskazać na mapie terytorium Księstwa Warszawskiego i opisać jego sytuację gospodarczą. Zna państwa, w których walczyli polscy żołnierze. Potrafi ocenić skutki zmian w oświacie i ich znaczenie dla Polski. Wie, kim byli: S. Staszic, H. Kołłątaj, S. Linde, H. Dąbrowski, J. Wybicki. Pamięta datę traktatu w Tylży (1807).

31. Kryzys systemu napoleońskiego w Europie i jego upadek (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń przypomina sobie postanowienia traktatu w Tylży. Przyswaja wiadomości na temat przyczyn, przebiegu i skutków wojny Francji z Rosją. Ocenia rolę Napoleona Bonaparte w dziejach Europy. Zapoznaje się z faktami dotyczącymi przyczyn upadku Francji pod panowaniem Napoleona. Zdaje sobie sprawę z zależności losów Księstwa Warszawskiego i losów Napoleona. Kształci umiejętność dostrzegania przyczyn i skutków faktów i wydażeń.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wymienić przyczyny ataku Napoleona na Rosję, wyjaśnić, na czym polegała taktyka „spalonej ziemi” i dlaczego nastąpił odwrót Wielkiej Armii. Rozumie, w jaki sposób bitwy pod Lipskiem i Waterloo przyczyniły się do ostatecznej klęski Napoleona. Wie, jaki był wpływ Napoleona na losy Księstwa Warszawskiego. Wie, kim byli: feldmarszałek Kutuzow, Talleyrand, Fouché. Pamięta daty: 1812 r. – atak na Rosję, 1813 r. – bitwa pod Borodino, 1815 r. – bitwa pod Waterloo.

32. Kongres wiedeński i jego znaczenie (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje fakty dotyczące przyczyn zwołania kongresu wiedeńskiego, jego celów, postanowień i skutków. Dowiaduje się, dlaczego doszło do powstania Świętego Przymierza i jakie były jego cele. Ocenia i opisuje zasady ładu europejskiego po kongresie wiedeńskim. Kształci umiejętność formułowania ocen i sądów.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wymienić uczestników kongresu wiedeńskiego, jego cele oraz postanowienia dotyczące granic poszczególnych państw. Umie wyjaśnić cel utworzenia Świętego Przymierza. Potrafi wskazać na mapie terytorium Królestwa Kongresowego. Pamięta datę kongresu wiedeńskiego (1814–1815).

33. Polska po kongresie – „Ale imię same nie stanowi naród...” (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń przypomina sobie główne postanowienia kongresu wiedeńskiego w sprawie Księstwa Warszawskiego i zdobywa informacje na temat sytuacji politycznej w Królestwie Polskim, Rzeczypospolitej Krakowskiej i Księstwie Poznańskim po kongresie wiedeńskim. Poznaje formy walk Polaków o swobody narodowe, liberalizację życia politycznego, gospodarczego i kulturalnego. Kształci przekonanie o tym, że wolność i suwerenność stanowi nadrzędną wartość w życiu narodu.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna sytuację ziem polskich po kongresie wiedeńskim, umie opisać sytuację gospodarczą w zaborze austriackim (Galicji), Rzeczypospolitej Krakowskiej i Księstwie Poznańskim. Rozumie, na czym polegała reforma uwłaszczeniowa w Prusach, oraz potrafi wyjaśnić warunki zawarcia unii realnej między Rosją a Księstwem Warszawskim. Wie, kim byli: Józef Zajączek, książę Konstanty. Pamięta datę reformy rolnej w zaborze pruskim (1808–1823).

34. „Oto dziś dzień krwi i chwały” – powstanie listopadowe (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń uzyskuje informacje na temat genezy, przebiegu i upadku powstania listopadowego. Analizuje postawę przywódców i organizatorów powstania i ich wpływ na jego porażkę. Umacnia się w przekonaniu o wartości państwa w życiu jednostki i narodu.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wymienić sposoby łamania przez władzę praw konstytucyjnych w Królestwie Kongresowym. Zna tajne organizacje patriotyczne Polaków. Wie, jaki był przebieg i upadek powstania listopadowego. Zna przyczyny upadku powstania oraz reakcję państw europejskich na to wydarzenie. Wie, kim byli: gen. Sowiński, gen. Chłopicki, Walerian Łukasiński. Pamięta daty: 1830 r. – wybuch powstania listopadowego, 1831 r. – bitwa pod Olszynką Grochowską.

35. Czekaając na wojnę ludów – Od Wielkiej Emigracji do Wiosny Ludów (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe.

Uczeń zdobywa informacje na temat Wielkiej Emigracji, polskich organizacji emigracyjnych i sytuacji politycznej i ekonomicznej Polaków żyjących w zaborach: pruskim, rosyjskim, austriackim po upadku powstania listopadowego. Zdaje sobie sprawę z roli Wielkiej Emigracji w życiu politycznym i kulturalnym Polaków. Ocenia rolę powstań i rewolucji w budzeniu się świadomości narodowej. Kształci pracowitość i systematyczność.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wymienić reprezentantów Wielkiej Emigracji i ocenić jej znaczenie dla Polaków. Zna rodzaje represji stosowanych przez zaborców wobec Polaków po powstaniu listopadowym. Rozumie pojęcia pracy organicznej i rabacji galicyjskiej. Wie, jaki wpływ wywarła Wiosna Ludów na sytuację Polaków pod zaborem. Wie, kim byli: Adam Czartoryski, Karol Libelt, Jakub Szela. Pamięta datę początku Wiosny Ludów (1846).

36. Wiosna Ludów w Europie (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje przyczyny, przebieg i skutki Wiosny Ludów w Europie. Ocenia rolę rewolucji w walce politycznej różnych grup społecznych. Zdobycie informacji na temat głównych wydarzeń rewolucji w Niemczech, Austrii, na Węgrzech i we Francji. Poznaje fakty dotyczące prób zjednoczenia Włoch i powstania drugiego cesarstwa we Francji. Kształci umiejętność krytycznej analizy faktów i wydarzeń.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wymienić przyczyny Wiosny Ludów w Europie. Zna przebieg rewolucji w poszczególnych krajach europejskich i potrafi wskazać na mapie miejsca buntów i powstań. Umie wyjaśnić, jak doszło do powrotu cesarstwa we Francji. Wie, jakie były osiągnięcia i porażki walczących narodów i grup społecznych. Wie, kim byli: Napoleon III, Iwan Paskiewicz, Józef Bem, Franciszek Józef, Józef Mazzini. Zna fakty dotyczące prób zjednoczenia Włoch. Pamięta daty: 1846 r. – Wiosna Ludów, 1852 r. – II cesarstwo we Francji.

37. „Żadnych marzeń, panowie!” – powstanie styczniowe (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:**Założone osiągnięcia ucznia:**

Uczeń poznaje sytuację Królestwa Polskiego w latach sześćdziesiątych XIX w., fakty dotyczące genezy, przebiegu oraz skutków powstania styczniowego. Kształci umiejętność oceny powstania ze względu na jego negatywne i pozytywne skutki dla Polaków. Analizuje klęskę powstania styczniowego pod kątem zmian zachodzących w świadomości Polaków.

Uczeń umie wyjaśnić, na czym polegała reforma włościańska i zmiany, których dokonał Aleksander II w Królestwie Kongresowym. Zna koła konspiracyjne działające w Królestwie oraz ich cele. Potrafi ocenić fakt powstania styczniowego dla losów Polski. Wie, kim byli Aleksander II, A. Wielopolski, R. Traugutt. Pamięta datę wybuchu powstania styczniowego (1863).

38. Geneza i konsekwencje zjednoczenia Niemiec w XIX wieku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje sytuację polityczną i ekonomiczną podzielonych Niemiec, fakty dotyczące wojen prowadzonych z Francją, Danią i Austrią oraz wydarzenia mające wpływ na zjednoczenie Niemiec. Ocenia, jaki wpływ miało zjednoczenie Niemiec na układ sił w Europie. Określa rolę Bismarcka w tworzeniu II Rzeszy Niemieckiej. Kształci umiejętność dostrzegania znaczenia faktów i wydarzeń.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać na mapie państwa niemieckie. Wie, jakie były przyczyny wojen niemieckich z Danią, Austrią i Francją. Potrafi ocenić skutki bitwy pod Sedanem i traktatu pokojowego we Frankfurcie nad Menem. Wie, kim byli: Wilhelm I, Otto von Bismarck, Fryderyk Wilhelm IV. Pamięta daty: 1864 r. – wojna Prus z Danią, 1866r – wojna prusko-austriacka, 1871 r. – zjednoczenie państw niemieckich.

39. Przemiany polityczne w Ameryce Łacińskiej w XIX wieku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa wiadomości na temat kolonii hiszpańskich w Ameryce Południowej i Środkowej. Poznaje fakty dotyczące walk wyzwolńczych ludów Ameryki oraz reakcji na nie Hiszpanii i Francji. Ocenia wpływ kolonializmu na politykę i gospodarkę państw europejskich. Umacnia się w przekonaniu, że wolność i niepodległość stanowią nadrzędne wartości w życiu narodu i państwa.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie kolonie hiszpańskie w Ameryce Łacińskiej i wymienić wartościowe surowce występujące na tych terenach. Wie, w jaki sposób doszło do zwycięstwa kolonistów nad armią hiszpańską, i potrafi wymienić skutki tego zwycięstwa. Zna przyczyny wojen domowych w Meksyku i Chile. Wie, kim byli: Francisco Solano Lopez, Jose de San Martin, Ernest Malinowski. Pamięta daty: 1871 r. – uznanie niepodległości kolonii przez Hiszpanię, 1914 r. – otwarcie Kanału Panamskiego.

40. Wojna secesyjna w USA (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń przyswaja wiadomości na temat zdobyczy terytorialnych Stanów Zjednoczonych, ich rozwoju gospodarczego i zna-

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi ocenić znaczenie niewolnictwa dla gospodarki Stanów Zjednoczonych. Zna przyczyny konfliktu Północy z Połu-

czenia niewolnictwa dla gospodarki. Zdobyla informacje o przyczynach, przebiegu i skutkach wojny Północy z Południem. Ocenia znaczenie zniesienia niewolnictwa dla przebiegu wojny domowej. Kształci zdolność myślenia historycznego.

dniem. Potrafi wskazać na mapie główne miejsca bitew wojny secesyjnej i umie powiązać dekret Abrahama Lincolna o zniesieniu niewolnictwa ze zwycięstwem armii Północy. Rozumie pojęcia: secesja, Ku-Klux-Klan. Wie, kim byli: A. Lincoln, J. Davis, R. Lee, U. Grant. Pamięta datę wojny secesyjnej (1861–1865).

41. Kolonializm w Afryce w II połowie XIX wieku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa wiadomości o koloniach europejskich w Afryce, budowie Kanału Sueskiego i walkach ludności afrykańskiej z kolonistami. Ocenia postawy kolonizatorów wobec ludności kolonizowanej. Kształci umiejętność sytuowania faktów w czasie i przestrzeni historycznej.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi zlokalizować na mapie kolonie europejskie w Afryce. Wie, w jaki sposób doszło do budowy Kanału Sueskiego i jakie były przyczyny powstania Mahdiego. Zna powody wybuchu i konsekwencje wojny bursko-angielskiej. Wie, kim byli: Paul Krueger, Mahdi, Ferdynant de Lesseps. i Pamięta daty: 1869 r. – otwarcie Kanału Sueskiego, 1899–1902 – wojny burskie.

42. Kolonializm w Azji w II połowie XIX wieku (1godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje przyczyny kolonialnych aspiracji Europejczyków, najważniejsze fakty dotyczące kolonizacji Indii, Chin i Japonii. Zdobyla informacje na temat wpływu rozwoju przemysłu na powstanie nowoczesnego kolonializmu. Ocenia znaczenie kolonializmu dla przyszłości Europy i świata. Kształci umiejętność porządkowania faktów według kryterium czasu i przestrzeni.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń wie, jakie były cele tworzenia kolonii przez państwa europejskie. Potrafi wyjaśnić, kim byli sipajowie i dlaczego wystąpili przeciwko brytyjskiej Kompanii Wschodnioindyjskiej. Wie, dlaczego Anglicy zaatakowali Chiny, zna skutki tego ataku. Potrafi wskazać na mapie zdobycze terytorialne Japonii po wojnie z Chinami. Zna pojęcia: samuraj, szogun, sipajowie, tajpingowie. Pamięta daty: 1857 r. – powstania sipajów, 1851–1864 – powstania tajpingów.

43. Wiek XIX – „Kto ty jesteś?” (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje uwarunkowania narodzin świadomości narodowej Polaków. Zdobyla informacje na temat germanizacji i rusyfikacji Polaków. Poznaje sytuację Żydów w Polsce pod rozbiarami. Porównuje formy rusyfikacji i germanizacji na ziemiach pol-

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna znaczenie pojęcia „naród” w Rzeczypospolitej przed rozbiarami i wie, w jaki sposób rozwój cywilizacji przemysłowej wpłynął na świadomość społeczną. Potrafi wymienić formy rusyfikacji i germanizacji i wie, dlaczego największa autono-

skich pod zaborami. Kształci umiejętność wskazywania podobieństw i różnic między wydarzeniami i zjawiskami.

mia panowała w zaborze austriackim. Potrafi ocenić kontakty polsko-żydowskie i wie, na czym polegał problem emancypacji i dyskryminacji Żydów. Rozumie pojęcia: jidysz, emancypacja, autonomia, kulturkampf.

44. Zmiana czasu – przemiany gospodarcze i społeczne na ziemiach polskich (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa informacje na temat sytuacji ekonomicznej na ziemiach zaboru pruskiego, rosyjskiego i austriackiego oraz poznaje nowy podział społeczny, który się dokonał w wyniku uprzemysłowienia. Wybiera w sobie pracowitość i systematyczność.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi opisać zróżnicowanie uprzemysłowienia w poszczególnych zaborach i umie je wyjaśnić. Rozumie, na czym polegała zmiana układu społecznego, i wie, jak powstała klasa robotnicza i inteligentka. Potrafi ocenić wkład polskiej inteligencji w działalność niepodległościową i jej zasługi dla kultury narodowej.

45. Ruch robotniczy, narodowy i ludowy w XIX wieku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa informacje na temat powstawania nowoczesnych partii i stronnictw politycznych, analizuje różnice programowe tych partii oraz racje poszczególnych partii i ugrupowań. Utrwala i poszerza wiadomości na temat germanizacji w zaborze pruskim. Ocenia rolę liderów partii i stronnictw w organizowaniu ruchu robotniczego i tworzeniu koncepcji programowych. Wybiera w sobie poczucie umiłowania wolności.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wymienić nazwy pierwszych partii robotniczych, zanalizować programy partii i wskazać różnice programowe. Wie, która organizacja była ruchem narodowym. Zna wpływ rewolucji w Imperium Rosyjskim na ruchy niepodległościowe w Polsce. Wie, co to była hakata i kim byli: W. Witos, R. Luksemburg, J. Marchlewski, R. Dmowski.

46. „Ojczyzna-polszczyzna” – polska kultura w XIX stuleciu (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje fakty dotyczące wydarzeń kulturalnych w Polsce w okresie zaborów w dziedzinie literatury i malarstwa. Ocenia wpływ twórczości Sienkiewicza na postawy i zachowania Polaków. Analizuje wkład Polaków w europejskie i światowe osiągnięcia kulturowe. Kształci przekonanie o tym, że kultura jest ważną wartością w życiu człowieka.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń wie, na czym polegał konflikt między romantykami i klasykami, zna fakty powstania nurtu pozytywistycznego. Rozumie jaki wpływ na społeczeństwo polskie miała twórczość H. Sienkiewicza i J. Matejki. Zna podstawowe różnice między nurtem pozytywistycznym, romantycznym a Młodą Polską. Potrafi wymienić głównych przedstawicieli kultury polskiej XIX w. i dzieła jakie stworzyli.

47. Rewolucja w Rosji w roku 1905 (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje pośrednie i bezpośrednie czynniki mające wpływ na wybuch rewolucji w Rosji. Zdobywa informacje na temat przebiegu rewolucji i jej skutków dla Imperium Rosyjskiego. Przypomina sobie informacje na temat systemu rządów w Imperium Rosyjskim. Określa rolę rewolucji w walce o prawa społeczne i narodowe w Rosji i Polsce pod zaborami. Kształci przekonanie o konieczności udziału jednostek i grup społecznych w życiu politycznym państwa.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wyjaśnić, czym się różniła sytuacja polityczna w Rosji od sytuacji innych państw europejskich. Wie, jakie były przyczyny wybuchu rewolucji. Potrafi scharakteryzować główne wydarzenia rewolucji i podać przyczyny jej upadku oraz jej skutki. Rozumie pojęcia: terror, manifest, Duma. Pamięta datę wybuchu rewolucji (1905).

48. Kapitalizm epoki przemysłowej (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje fazy rewolucji przemysłowej i jej wpływ na gospodarkę i stosunki pracy. Zdobywa informacje o nowych formach własności i przyczynach powstania ruchów walczących o prawa pracownicze. Ocenia rolę wynalazków w przyspieszeniu rozwoju cywilizacyjnego Europy. Kształci umiejętność dostrzegania przyczyn i skutków wydarzeń i zjawisk.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń wie, co spowodowało rewolucję w produkcji przemysłowej, i potrafi dostrzec związek między nowymi zdobyczami techniki a przemianami w strukturze społecznej ludności. Wie, co to był i dlaczego powstał ruch luddystów. Potrafi wymienić nowe formy własności – spółkę akcyjną i nowy rodzaj pracy – pracę najemną.

49. Na drodze do wojny – geneza I wojny światowej (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa informacje na temat podziału świata przez mocarstwa europejskie, USA i Japonię. Poznaje konflikty między mocarstwami będące przyczyną wybuchu I wojny światowej. Ocenia rolę Niemiec w prowokowaniu wojny. Kształci umiejętność formułowania i rozwiązywania problemów historycznych.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie tzw. ogniska zapalne w Europie i scharakteryzować główne konflikty między państwami. Wie, dlaczego doszło do powstania trójprzymierza i trójporozumienia (Entente Cordiale), i rozumie, dlaczego doszło do wybuchu wojny. Pamięta daty: 1882 r. – sojusz Niemiec, Włoch i Austro-Węgier, 1907 r. – trójporozumienie, 1914 r. – wybuch I wojny światowej.

50. Testy (1 godz. zajęć)

3. KLASA III

Poniższy podział 50 tematów jest tylko propozycją układu materiału w III klasie gimnazjum oraz wyboru celów nauczania zgodnych z wymaganiami Ministerstwa Edukacji Narodowej. Każdy bowiem nauczyciel może ułożyć własny plan nauczania, sam podzielić materiał oraz wybrać szczegółowe cele swoich lekcji. Proponowany podział materiału na poszczególne działy wraz z modułami i z dwoma testami obejmuje razem 72 godziny zajęć. Ich realizacja możliwa jest jednak także w klasach, w których na lekcje historii przewidziano tylko jedną godzinę tygodniowo. W takim wypadku nauczyciel po wyborze odpowiadającego mu programu nauczania sam decyduje, które tematy objęte programem multimedialnym zostaną przez niego zrealizowane.

Podział materiału na rozdziały i moduły historyczno-geograficzne

Moduły	Liczba godzin:
Rozdział I. Lata 1900–1918	6–8
Moduł A. Polska	1
Moduł B. Europa	2–3
Moduł C. Azja, Australia i Oceania	1–2
Moduł D. Afryka i świat islamu	0
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	1
Testy	1
Rozdział II. Lata 1918–1939	10–17
Moduł A. Polska	4–8
Moduł B. Europa	2–3
Moduł C. Azja, Australia i Oceania	1
Moduł D. Afryka i świat islamu	1–2
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	1
Testy	1–2
Rozdział III. Lata 1939–1945	13–18

Moduł A. Polska	5–7
Moduł B. Europa	5–7
Moduł C. Azja, Australia i Oceania	1
Moduł D. Afryka i świat islamu	1
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	0
Testy	1–2
Rozdział IV. Lata 1945–1989	16–23
Moduł A. Polska	6–10
Moduł B. Europa	4
Moduł C. Azja, Australia i Oceania	2–3
Moduł D. Afryka i świat islamu	3–4
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	0
Testy	1–2
Rozdział V. Lata 1989–2000	5–6
Moduł A. Polska	1
Moduł B. Europa	2–3
Moduł C. Azja, Australia i Oceania	0
Moduł D. Afryka i świat islamu	0
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	1
Testy	1

Podział tematów według regionów historyczno-geograficznych

Lata 1900–2000	50–72
Moduł A. Polska	17–27
Moduł B. Europa	15–20
Moduł C. Azja, Australia i Oceania	5–7
Moduł D. Afryka i świat islamu	5–7
Moduł E. Ameryka Północna i Południowa	3–3
Testy	5–8

Podział materiału na jednostki tematyczne

I. Lata 1900–1918 (6–9 godz. zajęć)	Moduł
1. Rewolucje w Chinach i w Japonii (1-2 godz. zajęć)	C
2. „Kocioł bałkański” i I wojna światowa (1–2 godz. zajęć)	B
3. Polacy na drodze do odzyskania niepodległości (1 godz. zajęć)	A
4. Ameryka Łacińska na początku XX wieku (1 godz. zajęć)	E
5. I wojna światowa: Trójprzymierze w drodze do klęski (1 godz. zajęć)	B
6. Testy (1–2 godz. zajęć)	–
II. Lata 1918–1939 (10–16 godz. zajęć)	
7. Azja i Australia między wojnami (1 godz. zajęć)	C
8. Stany Zjednoczone i Kanada w dwudziestoleciu międzywojennym (1 godz. zajęć)	E
9. Bliski Wschód i Afryka w latach 1914–1939 (1 godz. zajęć)	D
10. Nowy ład w Europie po I wojnie światowej (1 godz. zajęć)	B
11. Wojna polsko-bolszewicka (1–2 godz. zajęć)	A
12. Ostateczne ustalenie granic Polski (1–2 godz. zajęć)	A
13. Rewolucje 1917 r. w Rosji. ZSRR w latach 20. i 30. (1–2 godz. zajęć)	B
14. Rządy parlamentarne w II Rzeczypospolitej i przewrót majowy (1–2 godz. zajęć)	A
15. Odbudowa polskiej państwowości (1–2 godz. zajęć).	A
16. Testy (1–2 godz. zajęć)	–
III. Lata 1939–1945 (13–18 godz. zajęć)	
17. Faszyzm. Europa zmierza ku wojnie (1–2 godz. zajęć)	B
18. Wojna z III Rzeszą i czwarty rozbiór Polski (1–2 godz. zajęć)	A
19. Podboje i zdobycze ZSRR i III Rzeszy (1 godz. zajęć)	B
20. Polska pod okupacją niemiecką i radziecką (1–2 godz. zajęć)	A

21. Atak na Rosję (1 godz. zajęć)	B
22. Polskie państwo podziemne (1 godz. zajęć)	A
23. Zagłada Żydów – Holocaust (1–2 godz. zajęć)	B
24. Polska podczas II wojny światowej (1 godz. zajęć)	A
25. Wojna na Pacyfiku (1 godz. zajęć)	C
26. II wojna światowa w Afryce i na Atlantyku (1 godz. zajęć)	D
27. Powstanie warszawskie (1 godz. zajęć)	A
28. Niemcy w drodze do klęski (1 godz. zajęć)	B
29. Testy (1–2 godz. zajęć)	–
IV. Lata 1945–1989 (16–23 godz. zajęć)	
30. Podział świata na strefy wpływów po II wojnie światowej (1 godz. zajęć)	B
31. Rządy komunistów w Polsce (1–2 godz. zajęć)	A
32. Problemy Bliskiego Wschodu (1 godz. zajęć)	D
33. Wojny w Azji: Chiny, Korea, Indie i Pakistan, Indochiny (1–2 godz. zajęć)	C
34. Krwawi władcy Azji (1 godz. zajęć)	C
35. Rok Afryki (1–2 godz. zajęć)	D
36. Budowa radzieckiego imperium (1 godz. zajęć)	B
37. Kryzysy społeczno-gospodarcze i polityczne w Polsce po 1956 roku (1–2 godz. zajęć)	A
38. Polska w latach 1970–1980 (1 godz. zajęć)	A
39. Polska „Solidarność” i stan wojenny (1–2 godz. zajęć)	A
40. Wojny na Bliskim Wschodzie (1 godz. zajęć)	D
41. „Okragły stół” w Polsce (1 godz. zajęć)	A
42. „Jesień narodów” (1 godz. zajęć)	B
43. Dążenia do integracji Europy (1 godz. zajęć)	B
44. Testy (1–2 godz. zajęć)	–

III

V. Lata 1989–2000 (5–6 godz. zajęć)	
45. Rządy „Solidarności” i postkomunistów (1–2 godz. zajęć)	A
46. Polityka zagraniczna III RP (1 godz. zajęć)	A
47. W „kotle bałkańskim” znowu wrze (1-2 godz. zajęć)	B
48. Ameryka pod koniec wieku (1 godz. zajęć)	E
49. Świat na przełomie XX i XXI wieku (1 godz. zajęć)	B
50. Testy (1 godz. zajęć)	–

Podział materiału na jednostki dydaktyczne

I. LATA 1900–1918 (6–9 GODZ. ZAJĘĆ)

1. Rewolucje w Chinach i w Japonii (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa wiedzę o sytuacji politycznej, ekonomicznej i społecznej XIX-wiecznej Japonii i przyczynach rewolucji Meidzi w Japonii i Chinach. Dowiadyuje się, jak doszło do powstania Republiki Chin. Oceniając rolę państw europejskich w rewolucjach japońskich i chińskich. Kształci umiejętność formułowania ocen i opinii.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi scharakteryzować i ocenić sytuację polityczno-ekonomiczną w XIX w. w Chinach i Japonii. Rozumie, dlaczego doszło do rewolucji w Chinach i Japonii. Potrafi ocenić wpływ państw europejskich na rewolucję chińską i japońską. Zna skutki rewolucji.

2. „Kocioł bałkański” i I wojna światowa (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje przyczyny wybuchu wojny, państwa w niej uczestniczące, przebieg działań i frontów, nowe sposoby walki i broni, plan Schlieffena, pojęcie wojny pozycyjnej oraz miejsca największych i najważniejszych bitew.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać na mapie miejsca największych bitew. Zna podstawowe daty związane z I wojną światową. Umie wyjaśnić genezę wojny, znaczenie planu Schlieffena dla Niemców, porównywać wielkość potencjału militarnego państw zaangażowanych w walki i wyciągać z tego wnioski.

3. Polacy na drodze do odzyskania niepodległości (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje opcje polityczne wśród Polaków pod zaborami i pierwsze polskie organizacje bojowe. Zaznajamia się z polityką zaborców w stosunku do Polaków. Dowiadyuje się o powstaniu Królestwa Polskiego, rozwoju Legionów oraz polityce J. Piłsudskiego. Poznaje przyczyny buntu Legionów i znaczenie postanowień traktatu w Brześciu.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna przyczyny podziału społeczeństwa na opcję prorosyjską i proaustriacką. Potrafi nazwać pierwsze polskie jednostki wojskowe i zna ich dowódców. Umie wskazać na mapie miejsca największych bitew oraz wyjaśnić przyczyny buntu Legionów Piłsudskiego. Rozumie politykę zaborców w stosunku do Polaków podczas wojny oraz znaczenie utworzenia Królestwa Polskiego i traktatu brzeskiego.

4. Ameryka Łacińska na początku XX wieku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zaznajamia się ze skomplikowaną polityką krajów latynoamerykańskich, poznaje główne konflikty w Ameryce Południowej i ich przyczyny, znaczenie Stanów Zjednoczonych w Ameryce Środkowej oraz problemy wewnętrzne Meksyku.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi omówić cele polityki USA w regionie. Rozumie przyczyny konfliktów w Ameryce Południowej. Potrafi wskazać na mapie główne kraje regionu i omówić ich znaczenie gospodarcze. Potrafi scharakteryzować politykę USA w stosunku do wybranych państw regionu.

5. I wojna światowa: Trójprzymierze w drodze do klęski (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

W toku zajęć uczeń poznaje cele walk na frontach bałkańskim i włoskim, poznaje przyczyny przystąpienia Włoch do ententy. Zaznajamia się z metodami walki podwodnej na morzach. Poznaje przyczyny przystąpienia USA do wojny, wybuchu rewolucji w II Rzeszy i jej wpływ na zakończenie wojny. Poznaje katastrofalne skutki toczonych walk.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wymienić kraje przystępujące do działań wojennych. Rozumie znaczenie przystąpienia Włoch i USA do wojny po stronie ententy. Potrafi wskazać nowe metody walk podczas wojny. Zna przyczyny wybuchu rewolucji w Niemczech i jej wpływ na podpisanie kapitulacji.

6. Testy (1–2 godz. zajęć)

II. LATA 1918–1939 (10–16 GODZ. ZAJĘĆ)

7. Azja i Australia między wojnami (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje fakty dotyczące sytuacji Oceanii, Indochin i Malajów pod koniec XIX i na początku XX w. Zdobywa wiedzę na temat przekształcenia się Australii w federacyjną monarchię parlamentarną i powstania Komunistycznej Partii Chin. Poznaje postać Mahatmy Gandhiego i jego rolę w walce o niepodległość Indii. Kształci umiejętność umieszczania faktów w czasie i przestrzeni historycznej.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi ocenić rolę kolonializmu w życiu politycznym, społecznym i ekonomicznym Oceanii. Zna zasady funkcjonowania państwa australijskiego, wpływ ZSRR na budowanie komunizmu w Chinach. Umie wyjaśnić rolę Mahatmy Gandhiego w walce o niepodległość Indii. Potrafi porównać systemy kolonialne w wybranych krajach Azji i w Australii.

8. Stany Zjednoczone i Kanada w dwudziestoleciu międzywojennym (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje politykę Kanady prowadzącą do uzyskania autonomii, politykę izolacjonizmu USA, znaczenie gospodarki i giełdy dla rozwoju kraju. Zaznajamia się z elementami gospodarki amerykańskiej oraz ich uwarunkowaniami politycznymi.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać przyczyny uniezależnienia się Kanady od metropolii oraz wymienić przyczyny polityki zagranicznej USA. Rozumie mechanizm i funkcjonowanie giełdy w gospodarce, potrafi wyjaśnić pojęcia: czarny wtorek, prosperity oraz prohibicja, związane z gospodarką amerykańską.

9. Bliski Wschód i Afryka w latach 1914–1939 (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje skutki udziału Turcji w wojnie, powody rewolucji w Turcji i reformy przeprowadzone przez Atatürka. Poznaje etapy wyzwania się państw arabskich oraz przyczyny podboju Abisynii przez Włochów.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna skutki udziału Turcji w wojnie światowej oraz główne reformy prowadzące do laicyzacji państwa. Potrafi omówić ruch narodowy wśród Arabów, powstanie państw arabskich oraz wskazać je na mapie. Posługując się mapą, umie przedstawić przebieg włoskiej agresji na Abisynię.

10. Nowy ład w Europie po I wojnie światowej (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zaznajamia się z postanowieniami traktatu wersalskiego, poznaje nowe państwa w Europie, postanowienia traktatów z poszczególnymi państwami centralnymi i ich konsekwencje dla krajów Europy Środkowej. Dowiaduje się o celach i znaczeniu Ligi Narodów. Poznaje postanowienia traktatu dotyczące Polski.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie nowo powstałe kraje w Europie Środkowej i ich stolice. Zna przyczyny ich powstania i miejsca podpisania traktatów pokojowych. Rozumie znaczenie traktatu wersalskiego dla sprawy powstania niepodległej Polski.

11. Wojna polsko-bolszewicka (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zapoznaje się z teorią inkorporacji Dmowskiego i teorią federacji Piłsudskiego. Poznaje plany bolszewickie względem Europy. Zdobywa informacje na temat przebiegu wojny: polsko-ukraińskiej i polsko-bolszewickiej. Lokalizuje główne miejsca bitew i poznaje postanowienia traktatu ryskiego. Dowiaduje się, jaką rolę odegrali J. Piłsudski, R. Dmowski i W. Witos w tworzeniu podstaw niepodległego państwa polskiego. Kształci postawę patriotyzmu.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi określić różnicę między koncepcją federacji Piłsudskiego a inkorporacją Dmowskiego. Rozumie, że zdobycie terenów Europy i Azji było głównym celem bolszewików. Potrafi wskazać na mapie główne miejsca bitew polsko-radzieckich. Ocenia postanowienia traktatu ryskiego dla Polski. Analizuje osiągnięcia Polaków w walce o granice Polski. Charakteryzuje i ocenia zasługi J. Piłsudskiego, R. Dmowskiego i W. Witos w tworzeniu podstaw niepodległości Polski.

12. Ostateczne ustalenie granic Polski (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje kolejne etapy kształtowania się granic Polski po I wojnie światowej. Przyswaja wiadomości na temat powstań wielkopolskich i śląskich, plebiscytu, utraty Śląska Cieszyńskiego, walk o Wilno i Lwów oraz utworzenia Wolnego Miasta Gdańska. Poznaje przebieg granic Polski w 1923 r. oraz największe miasta kraju. Poznaje skład narodowościowy ludności Polski. Kształtuje poczucie patriotyzmu i poznaje jego znaczenie w okresie walk o granice państwa.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie omówić przyczyny przebiegu granic Polski i etapy jej kształtowania w latach 1919–1923. Zna najważniejsze powstania i bitwy. Potrafi omówić znaczenie powstań dla kształtowania się granic państwa. Umie wskazać na mapie przebieg granic Polski i jej główne miasta, ocenić wielkość i zróżnicowanie narodowościowe ludności Polski w 1923 r. oraz wymienić związane z tym zagrożenia (Niemcy).

13. Rewolucje 1917 r. w Rosji. ZSRR w latach 20. i 30. (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje przyczyny i następstwa rewolucji lutowej i październikowej w Rosji, podziału wśród rosyjskich partii politycznych, przebiegu działań wojennych w Rosji i skutków rewolucji dla walk na froncie wschodnim. Uczy się o reformach w Rosji Radzieckiej, polityce wewnętrznej i zagranicznej Stalina oraz etapach rozwoju gospodarki. Poznaje pojęcie: totalitaryzm.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wyjaśnić przyczyny i skutki rewolucji w Rosji oraz podać jej przebieg. Zna następstwa rewolucji dla przebiegu działań wojennych. Rozumie pojęcia: kultura jednostki, totalitaryzm, industrializacja, kolektywizacja. Umie przedstawić, jak doszło do przejęcia władzy przez bolszewików. Potrafi określić cele polityki imperialnej Stalina i wskazać na mapie zasięg Kraju Rad.

14. Rządy parlamentarne w II Rzeczypospolitej i przewrót majowy (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń przyswaja sobie zasady funkcjonowania państwa polskiego, zapoznaje się z jego organami władzy, partiami politycznymi oraz najważniejszymi punktami konstytucji marcowej. Dowiaduje się o przyczynach i przebiegu zamachu majowego oraz rządach sanacji. Poznaje system władzy w Polsce pod rządami pułkowników oraz podstawowe prerogatywy prezydenta związane z konstytucją kwietniową.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi porównać system polityczny w Polsce zapisany w konstytucjach marcowej i kwietniowej i wskazać na różnice między nimi. Zna główne partie polityczne i potrafi wymień ich przywódców. Zna i rozumie przyczyny zamachu majowego oraz rolę J. Piłsudskiego w kraju. Rozumie i potrafi wyjaśnić pojęcia: Bereza Kartuska, sanacja, BBWR, sejm ustawodawczy. Zna konsekwencje wprowadzenia w kraju konstytucji kwietniowej.

15. Odbudowa polskiej państwowości (1–2 godz. zajęć).

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje problemy rozwoju gospodarczego kraju po I wojnie światowej. Dowiaduje się o przyczynach inflacji, reformie Grabskiego oraz wielkim kryzysie. Poznaje kolejne etapy modernizacji i industrializacji państwa (Gdynia, COP), zasady polityki gospodarczej E. Kwiatkowskiego oraz osiągnięcia gospodarcze II Rzeczypospolitej.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi określić przyczyny problemów gospodarczych kraju po I wojnie światowej. Rozumie znaczenie reform Grabskiego dla unormowania sytuacji gospodarczej kraju. Zna przyczyny budowy Gdyni oraz COP. Potrafi wskazać przyczyny wybuchu i przebieg wielkiego kryzysu w Europie i w Polsce. Umie wskazać na mapie główne ośrodki gospodarcze kraju.

16. Testy (1–2 godz. zajęć)

III. LATA 1939–1945 (13–18 GODZ. ZAJĘĆ)

17. Faszyzm. Europa zmierza ku wojnie (1-2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń uczy się rozpoznawać przyczyny powstania ruchów faszystowskich we Włoszech, w Hiszpanii i w Niemczech. Znajamia się z przyczynami i przebiegiem wojny domowej w Hiszpanii. Poznaje etapy militaryzacji Niemiec Adolfa Hitlera. Dowiaduje się o przyczynach i następstwach układu w Monachium. Poznaje politykę państw europejskich w ostatnich dniach pokoju w 1939 r.

Założone osiągnięcia ucznia:

Zna i rozumie różnice między faszyzmem włoskim i niemieckim. Potrafi wskazać państwa faszystowskie w Europie i zna ich przywódców. Umie wyjaśnić pojęcia: faszyzm, NSDAP, narodowy socjalizm. Zna etapy rozwoju faszyzmu w Niemczech oraz etapy ekspansji III Rzeszy w Europie. Umie wyjaśnić politykę wielkich mocarstw wobec Niemiec. Potrafi wskazać zdobycze terytorialne III Rzeszy do 1939 r.

18. Wojna z III Rzeszą i czwarty rozbiór Polski (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje etapy wojny polsko-niemieckiej w 1939 r. Dowiaduje się o zajęciu terenów wschodnich Polski przez ZSRR i wpływie tego wydarzenia na klęskę wrześniową. Zaznaja się z przyczynami opuszczenia kraju przez rząd i prezydenta. Potrafi wskazać na mapie kierunki działań polskiej i niemieckiej armii oraz miejsca najważniejszych bitew Polaków z armią niemiecką i Armią Czerwoną. Uczeń kształci postawę patriotyczną, poznając przebieg walk obronnych w kraju.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi omówić znaczenie paktu Ribbentrop-Mołotow jako porozumienia umożliwiającego atak Niemiec na Polskę. Umie wskazać na mapie kierunki działań polskiej, radzieckiej i niemieckiej armii oraz miejsca największych bitew. Rozumie znaczenie opuszczenia kraju przez władze naczelne dla ciągłości państwowości polskiej na uchodźstwie.

19. Podboje i zdobycze ZSRR i III Rzeszy (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o kolejnych etapach podbojów Niemiec, Włoch i ZSRR w Europie. Zaznaja się z walkami w obronie państw Europy Zachodniej. Poznaje udział Polaków w walkach o niepodległość Francji, Norwegii i Wielkiej Brytanii.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie zdobycze terytorialne agresorów w pierwszym okresie II wojny światowej. Umie wyjaśnić przyczyny zwycięstw III Rzeszy oraz wskazać cele polityki imperialnej Stalina w Europie.

20. Polska pod okupacją niemiecką i radziecką (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje tereny Polski zajęte przez Niemców i ZSRR. Zdobywa wiadomości na temat polityki germanizacyjnej wobec Polaków. Dowiaduje się o formach terroru stosowanych wobec ludności polskiej przez okupantów niemieckich i radzieckich. Przekonuje się, że wolność, suwerenność i niepodległość stanowią nadrzędne wartości w życiu człowieka i państwa.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie obszary polski zagarnięte przez Niemców i państwo radzieckie w czasie okupacji. Rozumie sens i znaczenie polityki germanizacyjnej. Umie wymienić i ocenić formy terroru stosowane wobec ludności cywilnej Polski przez dwóch okupantów. Porównuje i ocenia działania Niemiec i ZSRR wobec okupowanej Polski.

21. Atak na Rosję (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o przyczynach i przebiegu ataku III Rzeszy na ZSRR, a także o powstaniu Wielkiej Koalicji. Poznaje prze-

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi podać datę agresji III Rzeszy na ZSRR i wskazać przyczyny załamania sojuszu niemiecko-radzieckiego. Zna głów-

III

bieg walk w obronie Moskwy i Stalingradu. Uczy się wnioskowania z podanych przesłanek, analizując warunki i przebieg walk w ZSRR.

ne etapy walk niemieckich w Rosji. Kształci umiejętności wnioskowania i potrafi wskazać przyczyny klęski niemieckiej pod Stalingradem.

22. Polskie państwo podziemne (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje strukturę i władze polskiego państwa podziemnego. Poznając działalność podziemia, kształtuje postawę patriotyczną. Ocenia wielkość i charakter ruchu oporu oraz zakres działań partyzantycznych.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna główne organizacje państwa podziemnego, potrafi wskazać i ocenić przykłady patriotycznych zachowań. Rozumie znaczenie ruchu oporu dla przetrwania narodu polskiego pod okupacją radziecką i niemiecką.

23. Zagłada Żydów – Holocaust (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zapoznaje się z historią prześladowań Żydów polskich oraz przetransportowanych na ziemie polskie z innych państw europejskich. Poznaje pojęcia: Holocaust, getto, obóz koncentracyjny, obóz zagłady. Przyswaja wiadomości o powstaniu w getcie warszawskim. Ocenia wielkość i zakres pomocy Polaków (Żegota) dla żydowskich współobywateli. Zna zakres pomocy rządów zachodnich dla ludności żydowskiej.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie ocenić tragedię martyrologii Żydów polskich i europejskich podczas II wojny światowej. Zna metody prześladowania ludności żydowskiej przez Niemców. Umie wytłumaczyć pojęcia: getto, Holocaust, obóz koncentracyjny, obóz zagłady. Zna datę wybuchu powstania w getcie warszawskim oraz formy pomocy udzielanej ludności żydowskiej przez Polaków. Umie ocenić zakres pomocy państw Zachodu dla ludności żydowskiej.

24. Polska podczas II wojny światowej (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje fakty dotyczące losów rządu polskiego po agresji ZSRR i znaczenia układu Sikorski-Majski. Dowiaduje się o roli Katynia w relacjach polsko-radzieckich. Zdobywa wiadomości o udziale Polaków na frontach II wojny światowej. Kształci umiejętność formułowania ocen i opinii.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wyjaśnić i ocenić politykę rządu polskiego na emigracji. Rozumie znaczenie układu Majski – Sikorski. Zna fakty dotyczące tworzenia Armii Andersa. Rozumie przyczyny zerwania przez Polskę stosunków dyplomatycznych z Rosją Radziecką. Potrafi ocenić postawę Polaków walczących na frontach II wojny światowej i wymienić główne miejsca bitew, w których brali udział.

25. Wojna na Pacyfiku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Na przykładzie wojny na Pacyfiku uczeń poznaje nowe sposoby walk oraz katastrofalne skutki użycia broni atomowej. Poznaje koleje walk na Pacyfiku, na frontach chińskim, na Hawajach, na Malajach oraz Gwinei. Dowiaduje się o etapach wypierania wojsk mikado z wysp Melanezji i wysp japońskich. Poznaje przyczyny zrzucenia bomb na Hiroszimę i Nagasaki.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wnioskować o przebiegu działań wojennych na podstawie warunków geograficznych danego obszaru. Rozumie znaczenie broni lotniczej i floty wojennej podczas walk na Pacyfiku. Potrafi wytłumaczyć pojęcia: kamikadze, taktyka żabiego skoku, mikado. Zna skutki użycia broni atomowej.

26. II wojna światowa w Afryce i na Atlantyku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje kolejne etapy walk w Afryce Północnej: włoski atak na Egipt, brytyjską ofensywę, niemiecki desant wojsk gen. Rommle, kontratak aliantów, lądowanie wojsk amerykańskich w Afryce Północnej i desant na Sycylię. Poznaje metody walk okrętów podwodnych na Atlantyku i sposoby ich zwalczania w obronie konwojów.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wskazać na mapie kolejne cele ataków wojsk włoskich, a następnie niemiecko-włoskich w Afryce. Zna znaczenie obrony twierdzy Tobruk przez aliantów i potrafi wymienić polskie oddziały walczące w jej obronie. Rozumie znaczenie walk na Atlantyku, zwłaszcza w obronie konwojów z zaopatrzeniem dla aliantów.

27. Powstanie warszawskie (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o przyczynach wybuchu powstania w Warszawie. Zapoznaje się z przebiegiem walk oraz dysproporcją środków bojowych po obydwu stronach. Poznaje stopień zaangażowania wojsk radzieckich i aliantów zachodnich w pomoc dla walczących powstańców. Poznaje nazwiska dowódców powstania oraz skutki jego klęski. Ucząc się o losach żołnierzy z Szarych Szeregów, kształtuje swą postawę patriotyczną.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna przyczyny wybuchu powstania i dysproporcje między walczącymi stronami. Potrafi wskazać przyczyny braku pomocy dla powstańców ze strony Armii Czerwonej. Zna nazwiska dowódców powstania warszawskiego i datę jego wybuchu. Umie przedstawić własną ocenę wydarzeń i porównać stanowiska aprobujące wybuch powstania lub mu przeciwnie. Zna konsekwencje wybuchu powstania i jego klęski.

28. Niemcy w drodze do klęski (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

W toku zajęć uczeń poznaje ostatnie etapy walk we Włoszech oraz w Europie Zachodniej (lądowanie w Normandii i zajęcie Paryża). Uczy się o kolejnych ofensywach radzieckich w Europie Wschodniej i Środkowej oraz ich sukcesach w walce z Niemcami. Dowiaduje się o udziale Polaków w zdobywaniu Berlina i kapitulacji III Rzeszy.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie określić przyczyny kapitulacji Włoch i potrafi wskazać kolejne etapy walk w Europie Zachodniej i Środkowej. Umie wymienić ważne bitwy tego okresu i omówić udział wojsk polskich w pokonaniu III Rzeszy. Potrafi wskazać na mapie przebieg najważniejszych frontów podczas zajmowania Półwyspu Apenińskiego oraz radzieckich ofensyw przeciwko III Rzeszy.

29. Testy (1–2 godz. zajęć)

IV. LATA 1945–1989 (16–23 GODZ. ZAJĘĆ)

30. Podział świata na strefy wpływów po II wojnie światowej (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje i ocenia postanowienia konferencji w Teheranie, Jałcie, Poczdamie i ich wpływ na utrwalenie pokoju w Europie. Zdobywa wiadomości o wydarzeniach w Norymberdze i początkach „zimnej wojny”. Poznaje plan Marshalla i Trumana, ONZ i NATO oraz ich funkcje i znaczenie na świecie. Dowiaduje się o konflikcie berlińskim i sposobie utworzenia RFN i NRD. Poznaje fakty związane z powstaniem układu warszawskiego, jego cele oraz skutki. Wyrabia w sobie krytycyzm i dociekliwość.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wymienić najważniejsze postanowienia konferencji w Teheranie, Jałcie i Poczdamie; rozumie ich znaczenie dla Polski. Wie, gdzie sądzono zbrodniarzy niemieckich. Rozumie cele planu Marshalla i Trumana. Zna cele i funkcję ONZ, NATO, układu warszawskiego. Potrafi wyjaśnić okoliczności związane z utworzeniem RFN i NRD.

31. Rządy komunistów w Polsce (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje kolejne etapy ubezwłasnowolnienia Polski przez ZSRR. Dowiaduje się o sposobie ustalenia nowych granic Polski, powstaniu PKWN i TRJN oraz sfałszowanych wyborach do sejmu. Poznaje metody walki politycznej prowadzonej przez komunistów przy pomocy oddziałów policji i o powstaniu konspiracji antykomunistycznej. Poznaje metody walki rządu z Kościołem i klerem katolickim. Poznaje zasady tworzenia planów gospodarczych oraz osiągnięcia komu-

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie omówić metody walki z opozycją w kraju oraz z Kościołem. Rozumie przyczyny zmian terytorialnych i granic państwa polskiego. Potrafi dostrzec podporządkowanie władzy komunistycznej w Polsce decyzjom Moskwy i Stalina. Umie wytłumaczyć, dlaczego powstał PKWN oraz TRJN. Potrafi wskazać przyczyny powstania antykomunistycznej partyzantki w kraju oraz formy jej działalności.

nizmu w oświacie i kulturze.

32. Problemy Bliskiego Wschodu (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje przyczyny i utrwała wiadomości dotyczące wojen domowych na Bliskim Wschodzie oraz rolę wielkich mocarstw w konfliktach w regionie. Poznaje znaczenie Kanału Sueskiego oraz ocenia zaangażowanie państw europejskich w jego utrzymanie. Rozumie przyczyny konfliktów izraelsko-arabskich i udział w nim państw europejskich.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wyjaśnić przyczyny walk Izraela z sąsiadami, rozumie trudne geopolitycznie położenie Palestyny i metody walk jej mieszkańców. Potrafi wskazać na związki między wielkimi mocarstwami a eskalacją poszczególnych konfliktów w regionie Bliskiego Wschodu. Zna ekonomiczne podłoże wpływów ZSRR i państw europejskich w regionie (ropa naftowa).

33. Wojny w Azji: Chiny, Korea, Indie i Pakistan, Indochiny (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje faktografię związaną z konfliktami w Chinach, w Korei, Indochinach oraz etapy rozpadu Indii Brytyjskich i jego następstwa. Poznaje przywódców poszczególnych państw i czynniki polityczne prowadzące do eskalacji konfliktów zbrojnych.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi porównać przebieg i przyczyny wojen w wybranych krajach Azji. Umie wskazać ich polityczne przyczyny związane z „zimną wojną” między ZSRR i USA oraz innymi krajami Europy Zachodniej. Potrafi wyjaśnić przyczyny prowadzące do rozpadu Indii Brytyjskich.

34. Krwawi władcy Azji (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje krwawe reżimy komunistyczne w Chinach, Wietnamie i Kambodży i ich zbrodniczą działalność. Zna przyczyny ich powstania, pomoc krajów socjalistycznych i udział ZSRR w ich rozwoju. Poznaje skutki wprowadzania systemu komunistycznego w wybranych krajach Azji oraz ich ideologię.

Założone osiągnięcia ucznia:

Umie ocenić i porównać reżimy komunistyczne w wybranych krajach Azji oraz wskazać ich katastrofalne skutki dla ludności i lokalnych religii. Rozumie czynniki prowadzące do wyzwolenia Wietnamu oraz podziału państwa na część północną i południową. Potrafi wskazać przyczyny zaangażowania USA w walki w Wietnamie.

35. Rok Afryki (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje politykę kolonialną państw

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać na negatywne i pozy-

III

MATERIAŁ NAUCZANIA, CELE SZCZEGÓŁOWE, ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA

europejskich w Afryce oraz rozwój ruchów narodowyzwoleńczych na kontynencie. Uczy się oceniać politykę kolonialną metropolii w Afryce. Dowiaduje się o kolejnych etapach walk między Izraelem a państwami arabskimi i poznaje ich konsekwencje.

tywne dziedzictwo europejskie w krajach Afryki, wyjaśnić pojęcie „Rok Afryki”. Potrafi wskazać na mapie wybrane kraje, które w 1960 r. odzyskały niepodległość.

36. Budowa radzieckiego imperium (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o celach imperium radzieckiego i jego ekspansji terytorialnej i ideologicznej. Poznaje metody prowadzące do podporządkowania ZSRR suwerennych państw. Dowiaduje się o przyczynach głównych konfliktów lat 50.-60. w Europie i na świecie. Poznaje zasięg strefy wpływów radzieckich w Europie i uczy się oceniać politykę ZSRR tego okresu.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie przeprowadzić prostą analizę polityki ZSRR, zna pojęcia: doktryna Breżniewa, RWPG, mur berliński i umie je wyjaśnić. Potrafi, korzystając z mapy, wskazać główne konflikty w Europie i na świecie i opisać jeden z nich. Potrafi wskazać skutki polityki ZSRR dla wybranych państw w Europie.

37. Kryzysy społeczno-gospodarcze i polityczne w Polsce po 1956 roku (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o problemach rozwoju gospodarki w Polsce i pierwszych strajkach. Uczy się o przywódcach kraju i frakcjach w PZPR (Bierut, Gomułka, Moczar). Poznaje pojęcia: poznański czerwiec, odwilż październikowa, marzec 1968, kryzys społeczny, kryzys polityczny. Zna sukcesy polskiej polityki zagranicznej końca lat siedemdziesiątych.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać rolę i znaczenie wybranych postaci w życiu politycznym kraju (Bierut, Gomułka, Moczar). Potrafi dokonać prostej oceny prowadzonej przez PZPR polityki wewnętrznej. Umie wyjaśnić pojęcia: kryzys społeczny, kryzys polityczny, poznański czerwiec, odwilż październikowa, marzec 1968. Wie o podpisaniu polsko-niemieckich traktatów o granicach i rozumie ich znaczenie dla państwowości polskiej.

38. Polska w latach 1970–1980 (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń utrwała wiadomości o wydarzeniach na Wybrzeżu w 1970 r. Poznaje cele polityki zagranicznej i gospodarczej nowej władzy. Dowiaduje się o sukcesach i porażkach systemu władzy w kraju w okresie rządów Gierka. Poznaje przebieg wydarzeń czerw-

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wyjaśnić przyczyny wydarzeń na Wybrzeżu w 1970 r. Potrafi wskazać cele polityki zagranicznej i gospodarczej nowej władzy. Korzystając z danych statystycznych i mapy, potrafi wymienić sukcesy i porażki oraz ocenić skalę zadłużenia kraju

cowych w 1976 r. oraz działalność pierwszych ugrupowań opozycyjnych w kraju. Przyswajając wiadomości o wyborze kardynała Karola Wojtyły na papieża, kształtuje poczucie dumy narodowej.

w okresie rządów E. Gierka. Umie wyjaśnić przyczyny wydarzeń czerwcowych w 1976 r. oraz zna działalność pierwszych ugrupowań opozycyjnych w kraju. Umie ocenić wybór kardynała Karola Wojtyły na papieża w aspekcie zmian politycznych w kraju.

39. Polska „Solidarność” i stan wojenny (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa wiadomości o wydarzeniach sierpnia 1980 r. Poznaje etapy powstania i rozwoju NSZZ „Solidarność”. Dowiaduje się przyczynach wprowadzenia stanu wojennego i związanych z nim ofiarach. Poznaje wielkość i zasięg oporu społecznego w kraju.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi omówić przyczyny wybuchu strajków w sierpniu 1980 r. Umie omówić etapy powstania i rozwoju NSZZ „Solidarność”. Rozumie przyczyny wprowadzenia stanu wojennego i potrafi ocenić związane z nim straty społeczne oraz gospodarcze. Zna wielkość i zasięg oporu społecznego w kraju.

40. Wojny na Bliskim Wschodzie (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje wpływ islamizacji na wojnę Iraku z Iranem, powody wojny w Libanie i ataku na Kuwejt. Zdobycie wiadomości o agresji ZSRR na Afganistan. Kształci krytycyzm i dociekliwość oraz umacnia się w przekonaniu o wyższości demokratycznych form rządzenia.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna sposób sprawowania władzy przez ajatollaha Ruhollaha Chomeiniego i potrafi porównać go z demokratycznymi formami sprawowania władzy. Rozumie, dlaczego dyktator Saddam Husajn zaatakował Kuwejt, a ZSRR – Afganistan.

41. „Okrągły stół” w Polsce (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń utrwała wiadomości o przyczynach i celach „okrągłego stołu” w Polsce. Poznaje pojęcia: komitety obywatelskie, wybory 4 czerwca, plan Balcerowicza. Utrwała wiadomości o upadku systemu komunistycznego w kraju. Poznaje rolę i działania głównych postaci historycznych okresu (Wałęsa, Jaruzelski, Gocłowski, Michnik, Kiszczak, Mazowiecki). Dowiaduje się o powstaniu pierwszego niekomunistycznego rządu w kraju.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna przyczyny zorganizowania „okrągłego stołu” w Polsce. Umie wyjaśnić pojęcia: komitety obywatelskie, wybory 4 czerwca, plan Balcerowicza. Potrafi omówić zmianę systemu komunistycznego w kraju. Umie dokonać prostej oceny głównych postaci historycznych okresu (Wałęsa, Jaruzelski). Dostrzega przyczyny prowadzące do powstania pierwszego niekomunistycznego rządu w Polsce.

III

42. „Jesień narodów” (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o kolejnych etapach rozpadu systemu komunistycznego w Europie Środkowej i Wschodniej. Poznaje przyczyny rozpadu RWPG i układu warszawskiego. Utrwala wiadomości o rozpadzie CSRS i połączeniu dwóch państw niemieckich. Poznaje rolę Gorbaczowa i Jelcyna w procesie demokratyzacji ZSRR i następnie Rosji. Kształci umiejętność oceny i porównania procesów demokratyzacji życia politycznego w dawnych krajach komunistycznych regionu.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie omówić kolejne etapy upadku systemu komunistycznego w Europie Środkowej i Wschodniej. Zna i potrafi wskazać przyczyny rozpadu RWPG i układu warszawskiego. Umie dostrzegać procesy integracyjne i dezintegracyjne na przykładzie CSRS, NRD i NRF. Umie wyjaśnić rolę Gorbaczowa i Jelcyna w procesie rozpadu, a następnie demokratyzacji życia politycznego i gospodarczego w Rosji.

43. Dążenia do integracji Europy (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje fakty dotyczące powstania EWWiS oraz jej roli w zbliżeniu państw europejskich. Poznaje państwa-członków Euratom, EWG, EFTA. Zdobywa wiadomości o celach Unii Europejskiej. Kształci postawę tolerancji i umiejętności krytycznego analizowania treści prezentowanych przez różne media.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wymienić kolejne fazy jednoczenia Unii Europejskiej. Zna jej główne cele i założenia. Potrafi ocenić rolę poszczególnych państw w budowaniu jedności europejskiej. Rozumie korzyści wynikające z integracji europejskiej.

44. Testy (1–2 godz. zajęć)

V. LATA 1989–2000 (5–6 GODZ. ZAJĘĆ)

45. Rządy „Solidarności” i postkomunistów (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa i utrwala wiadomości o nowych partiach w kraju, ich działalności, reformach wprowadzanych przez kolejne rządy i ich skutkach dla obywateli. Poznaje nowy system władzy w kraju oraz utrwala wiadomości o wyborach parlamentarnych i prezydenckich.

Założone osiągnięcia ucznia:

Korzystając z materiału faktograficznego, uczeń potrafi wyjaśnić sposób powstania nowych partii politycznych oraz ich cele. Umie przedstawić główne reformy gospodarcze wprowadzane przez kolejne rządy i ich konsekwencje w życiu obywateli. Potrafi omówić nowy system władzy w kraju oraz wyjaśnić działanie mechanizmów demokratycznych w życiu politycznym.

46. Polityka zagraniczna III RP (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o nowych celach polityki zagranicznej Polski (przystąpienie do NATO i Unii Europejskiej). Utrwala wiadomości o polskiej polityce zagranicznej w regionie Europy Środkowej. Poznaje kolejne etapy polskiej drogi do NATO oraz problemy związane z dostosowaniem polskiego systemu prawnego i gospodarki do wymagań Unii Europejskiej.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń zna nowe cele polskiej polityki zagranicznej: przystąpienie do NATO i Unii Europejskiej. Zna etapy oraz datę przyjęcia kraju do NATO (1999 r.). Umie omówić polską politykę zagraniczną w regionie Europy Środkowej (CEFTA, Oktogonale). Potrafi wskazać problemy związane z dostosowaniem polskiego systemu prawnego oraz gospodarki do wymagań Unii Europejskiej (rolnictwo, ochrona środowiska, inflacja, wysokie bezrobocie).

47. W „kotle bałkańskim” znowu wrze (1–2 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń zdobywa wiadomości o problemach politycznych, narodowych, religijnych i ekonomicznych krajów bałkańskich. Poznaje przyczyny rozpadu „starej” Jugosławii i kolejnych wojen domowych w byłych republikach tego kraju. Na przykładzie Bośni i Hercegowiny dowiaduje się o tragicznych skutkach tych wojen. Poznaje warunki porozumienia z Dayton oraz przyczyny kolejnych walk w Kosowie.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać problemy polityczne, narodowe, religijne i ekonomiczne państw dawnej Jugosławii. Potrafi omówić wybraną wojnę domową w regionie i wskazać jej krwawe następstwa. Na przykładzie Bośni i Hercegowiny kształci umiejętność oceny polityki prowadzonej przez rząd Miloševića. Dostrzega znaczenie tolerancji dla pokojowego współżycia ludzi różnych narodowości, religii i kultur.

48. Ameryka pod koniec wieku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń poznaje rolę USA jako strażnika pokoju na świecie. Zdobywa wiadomości o walkach na Haiti i sytuacji polityczno-gospodarczej na Kubie i w Meksyku. Poznaje pojęcia: Boat people, partyzantka w Chiapas. Poznaje państwa amerykańskie i ich problemy ekonomiczne i polityczne. Ocenia politykę prowadzoną przez USA w regionie.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń potrafi wytłumaczyć, na czym polega rola „strażnika światowego pokoju”, ocenić wpływ USA na poszczególne kraje świata. Zna przyczyny walk na Haiti, ucieczki ludności z Kuby do USA i postulaty Indian z prowincji Chiapas w Meksyku. Ocenia rozwój ekonomiczny poszczególnych krajów Ameryki Południowej i potrafi wymienić najważniejsze problemy, z którymi borykają się te kraje.

49. Świat na przełomie XX i XXI wieku (1 godz. zajęć)

Cele szczegółowe:

Uczeń dowiaduje się o kierunkach zmian zachodzących na świecie. Poznaje nowe zjawiska w świecie kultury i nauki. Dowiaduje się o rozwoju nauk medycznych i związanych z nimi problemach etycznych. Poznaje zagrożenia i ważne zdania stojące przed ludzkością, problemy rozwoju gospodarczego oraz związane z nimi kwestie ochrony środowiska naturalnego naszej planety.

Założone osiągnięcia ucznia:

Uczeń umie wskazać kierunki zmian zachodzących na świecie. Zna i umie ocenić nowe zjawiska w świecie kultury i nauki. Dostrzega problemy etyczne związane z rozwojem nauk medycznych (klonowanie, handel ludzkimi organami). Umie omówić zagrożenia związane z rozwojem gospodarki (efekt cieplarniany, dziura ozonowa) i ważne zdania stojące przed ludzkością w XXI w.

50. Testy (1 godz. zajęć)

IV. SCENARIUSZE WYBRANYCH LEKCJI

Poniżej przedstawiono schematyczny układ lekcji będący propozycją pracy z wykorzystaniem programów multimedialnych serii eduROM. Układ ten można odnieść do każdej lekcji objętej tym programem historii. Ponadto przedstawiono również wybrane z każdego działu i modułu przykłady scenariuszy lekcyjnych, uwzględniające prowadzenie lekcji przez nauczyciela z dużym udziałem pracy samodzielnej i grupowej uczniów.

IV

1. OPIS SCHEMATU PROWADZONYCH ZAJĘĆ Z WYKORZYSTANIEM CAŁEGO PROGRAMU MULTIMEDIALNEGO LUB WYBRANYCH OPCJI

1. Dział – Moduł – Lekcja.
2. Cel ogólny, cele szczegółowe, założone osiągnięcia ucznia – umiejętności, wiadomości, postawy.
3. Sugestie pracy z programem:
  - Praca samodzielna uczniów, obejmująca oglądanie materiału, czytanie, użycie dostępnych środków multimedialnych, rozwiązywanie zadań.
  - Demonstracja nauczyciela z przejęciem sterowania programem oraz pokaz możliwości programu i wybór ekranów odpowiednich do realizowanych treści lekcji.
  - Indywidualne rozwiązywanie wybranych zadań lub z podziałem na zespoły i wprowadzeniem elementów rywalizacji.
  - Wyciąganie wniosków na podstawie prezentowanego w programie materiału.
  - Zabawa w głosowanie – nauczyciel zadaje pytanie związane z treścią strony, uczniowie odpowiadają „tak” lub „nie”.
  - Zabawa w odpowiedź obserwowaną – jeden z uczniów przejmuje sterowanie i rozwiązuje ćwiczenie, a inni uczniowie odpowiadają, czy ćwiczenie jest rozwiązane poprawnie.
  - Podział klasy na zespoły opracowujące wybrane zagadnienie lub temat, a następane omówienie materiału z oceną najlepszych rezultatów.

- ❑ Blokada ikony sprawdzenia ćwiczenia w części „Sprawdź się” – wykonywanie ćwiczenia, a potem sprawdzanie poprawności jego rozwiązania.
- ❑ Powtarzanie i utrwalanie materiału z użyciem opcji „Zapamiętaj”.
- ❑ Wykorzystanie opcji „Słowniczek” dla utrwalenia lub poznania trudnych terminów.
- ❑ Przeglądanie map wybranych stosownie do treści lekcji i omówienie dostrzeżonych przez uczniów zależności między przebiegiem procesu historycznego i jego geograficznymi uwarunkowaniami.
- ❑ Charakterystyka wybranego zjawiska na podstawie zdjęć z przeglądarki.
- ❑ Omówienie schematu wybranego procesu z wykorzystaniem interaktywnej animacji.
- ❑ Wybór najważniejszych postaci w historii świata i Polski dzięki opcji „Biogramy”.
- ❑ Poszerzenie wiadomości dzięki wykorzystaniu opcji „Wiem więcej”, przeznaczonej dla uczniów zainteresowanych przedmiotem.
- ❑ Posłużenie się opcją „Ciekawostki” dla zachęcenia uczniów do samodzielnej pracy i napisania własnych ciekawostek na wybrane tematy z wykorzystaniem dodatkowych materiałów (np. Internet, encyklopedie, inne programy z serii eduROM – w tym język polski, geografia, biologia, fizyka).
- ❑ Wszechstronne wykorzystanie bogatego zestawu map w postaci „Atlasu historycznego”.

2. SCENARIUSZE ZAJĘĆ

Klasa I

Dział I. Prehistoria

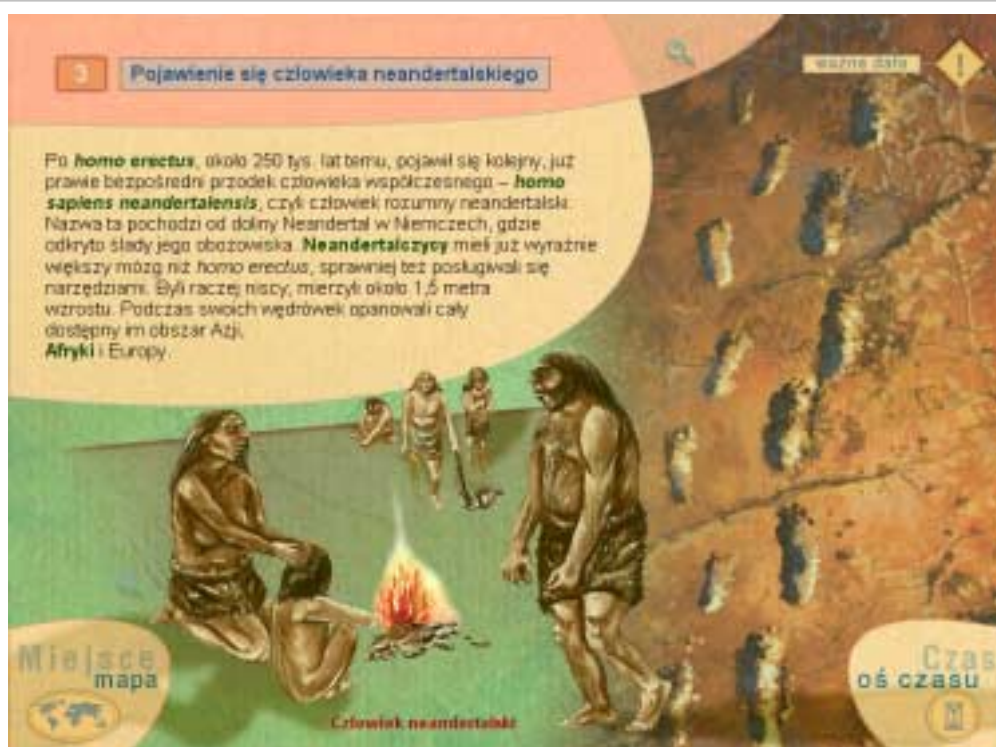
Moduł B

Temat: 3. CZŁOWIEK NEANDERTALSKI

Cel ogólny: Poznanie hipotez o pochodzeniu człowieka i procesach ewolucji gatunku *homo sapiens*.

Cele szczegółowe: Uczeń poznaje hipotezy na temat pochodzenia człowieka. Dowiaduje się o pierwszych praludziach, okresie Oldowan, *homo habilis*, sposobie wytwarzania narzędzi i warunkach życia hominidów. Kształci umiejętność wnioskowania na podstawie odkryć archeologicznych.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi omówić hipotezy prezentujące powstanie człowieka. Zna pierwszych przedstawicieli hominidów, potrafi wskazać na mapie regiony, które zasiedlali. Zna przybliżony czas pojawienia się człowieka na Ziemi.

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie, korzystając z opcji „Oś czasu” i „Mapa miejsca”, lokalizują poznawane zagadnienie w czasie i przestrzeni.

	1.	Poznają hipotezy o pochodzeniu człowieka i oglądają na zdjęciach pierwsze narzędzia.
II	2.	Dowiadują się o praludziach kultury Oldovanu i wysłuchują tekstu o ich życiu.
III	3.	Słuchając nagrania, poznają <i>homo habilis</i> . Dzięki animacji poznają etapy rozwoju praludzi. Korzystając z opcji „Ważna data”, umiejscawiają omawiane wydarzenia w czasie.
IV	4.	Poznają „człowieka wyprostowanego”, miejsca jego zasiedlenia i czas, w którym się pojawił.
V	4.	Mogą porównać wielkość puszki mózgowej hominidów i dyskutują z nauczycielem na temat zależności między jej wielkością a stopniem rozwoju pierwszych praludzi.
VI	A	Ucniowie, podzieleni na grupy, korzystając z opcji „Słowniczek”, wyszukują nieznanne lub trudne pojęcia z omawianej lekcji.
VII	!	Po udzieleniu dodatkowych wyjaśnień przez nauczyciela samodzielnie piszą notatkę z lekcji.
VIII	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na porównanie wykonanej notatki z umieszczoną w programie i utwalenie poznanego materiału.
IX	Sprawdź się	Rozwiązywanie zadań wybranych przez nauczyciela prowadzone w grupach z porównaniem osiągniętych wyników.

Dział II. Starożytność

Moduł C

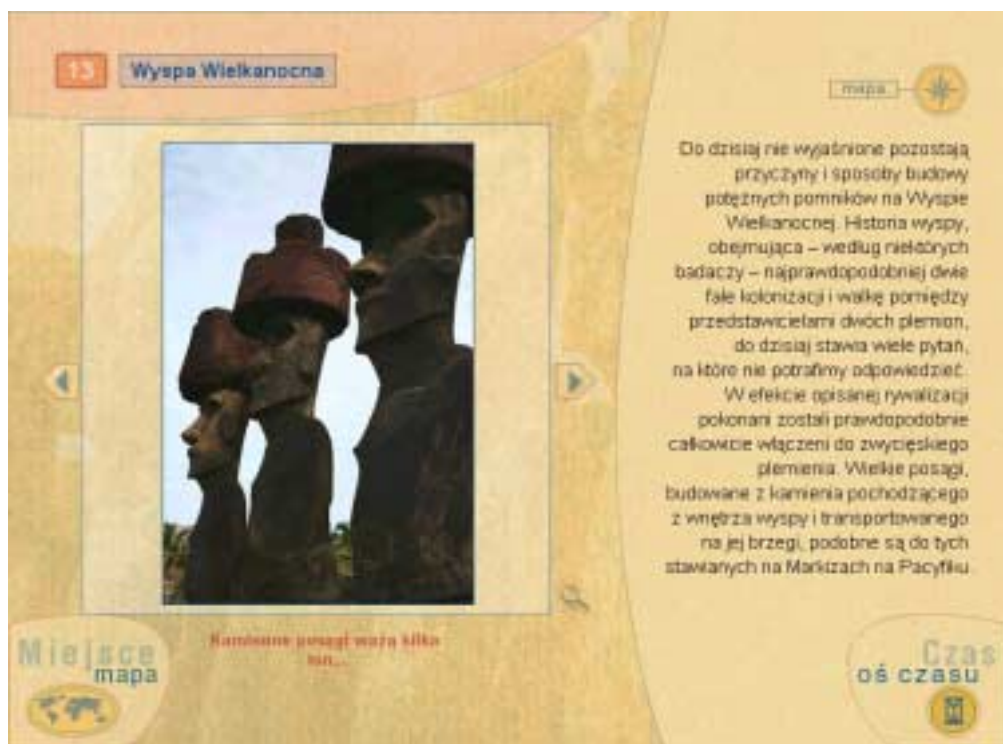
Temat: 13. KULTURY AUSTRALII I OCEANII

Cel ogólny: Poznanie pierwszych kultur Australii i Oceanii, hipotez dotyczących ich pochodzenia oraz osiągnięć ich kultury materialnej.

Cele szczegółowe: Uczeń poznaje fakty dotyczące kultur Australii, Polinezji i Malezji, dawne sposoby żeglugi, typy łodzi wiosłowych oraz żaglowych, hipotezy związane z zasiedleniem Wyspy Wielkanocnej. Zdobywa wiadomości o życiu Aborygenów i Maorysów. Uczy się porównywać osiągnięcia cywilizacyjne poszczególnych kultur.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń dostrzega związki między poziomem rozwoju kultury technicznej a warunkami naturalnymi poszczególnych kultur Australii i Oceanii. Potrafi wskazać na mapie główne szlaki ich migracji. Umie porównać

osiągnięcia ich kultury materialnej. Dostrzega związki pomiędzy warunkami środowiska naturalnego i sposobem życia przedstawicieli poszczególnych kultur. Poznaje życie mieszkańców Wyspy Wielkanocnej.

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie, korzystając z opcji „Oś czasu” i „Mapa miejsca”, lokalizują poznawane zagadnienie w czasie i przestrzeni.
	1.	Poznają warunki naturalne oraz związany z nimi tryb życia ludności Polinezji. Wywołując daty, dowiadują się o początkach ekspansji człowieka na wyspy Pacyfiku.
	1.	Korzystając z mapy, poznają zasięg występowania kultur wyspiarskich Pacyfiku.
II	2.	Poznają życie i kulturę Aborygenów, a także warunki rozwoju rolnictwa. Oglądają ryciny przedstawiające autochtonicznych mieszkańców kontynentu.

III	3.	Poznają hipotezy o pochodzeniu ludności Wyspy Wielkanocnej. Korzystając z opcji „Mapa”, dowiadują się, jak wielkie odległości dzieliły wyspę od stałego lądu. W dyskusji z nauczycielem starają się określić wymagania techniczne, którym musiały sprostać dawne łodzie, aby było możliwe dopłynięcie z lądu do tej wyspy.
	3.	Po obejrzeniu fotografii posągów z Wyspy Wielkanocnej starają się określić cel ich wzniesienia.
IV	4.	Korzystając z mapy, poznają zasiedlenie wysp Oceanii. Omawiają wraz z nauczycielem kierunki ekspansji na Polinezji, prowadzące do zasiedlenia wysp Nowej Zelandii.
V	4.	Korzystając z wcześniej umieszczonych zdjęć, porównują typy łodzi w poszczególnych regionach Pacyfiku. Starają się odpowiedzieć na pytanie, jaki typ łodzi był najodpowiedniejszy do pokonywania odległości między wyspami.
VI	A	Uczniowie, podzieleni na grupy, korzystając opcji „Słowniczek”, wyszukują nieznanne lub trudne pojęcia z omawianej lekcji.
VII	!	Po udzieleniu dodatkowych wyjaśnień przez nauczyciela samodzielnie piszą notatkę z lekcji.
VIII	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na porównanie wykonanej notatki z umieszczoną w programie i utwalenie poznanego materiału.
IX	Sprawdź się	Rozwiązywanie wybranych zadań aż do chwili, gdy pierwszy z uczniów wskaże poprawne odpowiedzi.

Dział II. Starożytność

Moduł B

Temat: 15. WOJNY PERSKIE

Cel ogólny: Poznanie przyczyn, przebiegu i skutków kolejnych wypraw perskich przeciwko państwom-miastom greckim.

Cele szczegółowe: Uczeń poznaje sytuację obywateli kolonii greckich w Azji Mniejszej, genezę i skutki konfliktu Miletu z satrapiami perskimi. Zdobycie informacji na temat walk niepodległościowych kolonistów i pomocy miast greckich. Poznanie przebiegu kolejnych wypraw perskich przeciwko sojusznikom miast greckich i najważniejsze bitwy tego okresu: pod Maratonem, pod Termopilami, pod Salaminą i pod Platejami. Poznając przebieg bitwy pod Termopilami, uświadamia sobie konieczność obrony ojczyzny.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi wskazać na mapie miejsca najważniejszych bitew z okresu konfliktu grecko-perskiego. Umie określić przyczyny zwycięstw i klęsk wojsk greckich. Dostrzega związek między współpracą miast i kolonii greckich a przyczynami najazdu wojsk perskich. Potrafi wskazać czynniki, które uczyniły z Aten hegemonia Grecji. Zna nazwiska wybitnych wodzów greckich: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa. Potrafi wskazać przykład postawy patriotycznej wśród dowódców wojsk greckich

15 Salamina (480 r. p.n.e.)

Mieszkańcy **Aten** schronili się na **Salaminie**, małej wyspie niedaleko miasta. Świątynię nadzieję pokładali teraz we flocie, którą od czasów **Maratonu** usilnie rozbudowywali w obawie przed kolejnymi atakami **Persów**. Do decydującej bitwy morskiej doszło w cieśninie oddzielającej stały ląd od wyspy. Król perski **Kserkses** był tak pewny swego zwycięstwa, że postanowił oglądać bitwę z tronu ustawionego na brzegu morza. **Ateńczykom** pod wodzą **Temistoklesa** udało się jednak przechylić szalę zwycięstwa na swoją stronę. Grecy obronili swoją niepodległość, a wielki **Kserkses** pokonany wrócił do **Persji**.

flota grecka
Salamina
Pireus
flota perska

Plan bitwy pod Salaminą

Określ obsadki
Grecy okręły wojenny

Miejsca mapa
Czas oś czasu
mapa ruchoma

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie, korzystając z opcji „Oś czasu” i „Mapa miejsca”, lokalizują poznawane zagadnienie w czasie i przestrzeni.
II	1.	Poznają przyczyny powstania w Milecie oraz dowiadują się o pomocy miast greckich udzielonej tej kolonii. W dyskusji z nauczycielem odpowiadają na pytanie o przyczyny udzielenia pomocy Miletowi przez miasta greckie. Korzystając z opcji „Warto wiedzieć”, dowiadują się o roli handlu i podróży w staro-

		żytnym świecie.
	2.	Dowiadują się o upadku powstania. Po dyskusji z nauczycielem oceniają decyzje władcy Persów o karnej ekspedycji przeciwko miastom pomagającym Miletowi. Oglądając załączoną mapę, poznają przebieg drogi wojsk perskich podczas pierwszego ataku na Grecję.
III	3.	Przyswajają wiadomości o bitwie pod Maratonem. Oglądają animację ruchu wojsk i poznają przyczyny zwycięstwa armii greckiej pod dowództwem Miltiadesa. Podczas rozmowy z nauczycielem poznają genezę biegu maratońskiego.
IV	4.	Dowiadują się o kolejnej wyprawie perskiej przeciwko Grecji i przygotowaniu obrony pod Termopilami. Poznają przebieg bitwy i przyczyny klęski wojsk greckich dowodzonych przez Leonidasa.
	4.	Korzystając z opcji „Biogram”, poznają sylwetkę króla Sparty Leonidasa i odszukują w programie wiadomości na temat wychowania żołnierzy i zasad działania wojsk Sparty („Wracaj z tarczą albo na tarczy!”).
	5.	Oglądając animację, poznają przebieg bitwy pod Salaminą. Po wysłuchaniu nagrania potrafią wskazać czynniki, które zdecydowały o zwycięstwie słabszej liczebnie floty greckiej nad perską.
	5.	Korzystając z opcji „Biogram”, poznają kolejnego dowódcę wojsk greckich – Temistoklesa.
V	6.	Dowiadują się o zakończeniu konfliktu grecko-perskiego bitwą pod Platejami oraz zdobyciu przez Ateny pozycji hegemonu. Po wywołaniu tabelki powtarzają i porządkują materiał faktograficzny opisujący konflikt grecko-perski.
VI	A	Uczniowie, podzieleni na grupy, korzystając z opcji „Słowniczek”, wyszukują nieznanne lub trudne pojęcia z omawianej lekcji.
VII	!	Po udzieleniu dodatkowych wyjaśnień przez nauczyciela samodzielnie piszą notatkę z lekcji.
VIII	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na porównanie wykonanej notatki z umieszczoną w programie i utrwalenie poznanego materiału.
IX	Sprawdź się	Indywidualne rozwiązywanie wybranych zadań z wprowadzeniem ograniczenia czasu.

Dział II. Starożytność

Moduł A

Temat: 28. ZIEMIE POLSKIE W OKRESIE STAROŻYTNOSCI

Cel ogólny: Poznanie przeszłości ziem polskich w okresie starożytności i wpływów rzymskich na terytorium obecnej Polski.

Cele szczegółowe: Uczeń poznaje zasięg i charakter wpływów rzymskich związanych z przebiegiem „szlaku bursztynowego”, zmiany wywołane najazdem Hunów i ich walki z Wizygotami oraz wpływ na zmianę położenia plemion zamieszkujących ziemie Europy Środkowej. Dowiadyuje się o pierwszych plemionach Słowian, ich genezie, podziale, największych ośrodkach władzy (Łęczycza, Kraków, Gniezno) oraz kształtowaniu terytorium plemiennego Polan i Wiślan.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi wskazać na mapie przebieg „szlaku bursztynowego” i określić jego znaczenie w kształtowaniu się handlu dawnych mieszkańców obecnych ziem polskich oraz Imperium Rzymskiego. Umie wykazać związek między najazdami Hunów i ich walkami z Wizygotami a kształtowaniem się plemion w Europie Środkowej. Potrafi wskazać na mapie ośrodki kształtowania się państw Polan i Wiślan oraz wyjaśnić genezę nazwy „Polanie”.

IV

28 Najazd Hunow

Ważna data

W pierwszej połowie V w. n. e. ziemie polskie najechał przemierzający Europę ze wschodu na zachód **Hunowie**. Był to koczowniczy lud, prawdopodobnie pochodzenia tureckiego, który wypierany przez rozwijające się państwo chińskie, rozpoczął migrację z Azji Środkowej na zachód.

Atyła, władca Hunow

ścierzyne białow

Miejsce mapa

Czas oś czasu

Wigwanczy Hunowie założyli państwo nad Morzem Czarnym, a ich najświetniejszy władca, Atyła, był przez lata postrachem Europy. Po klęsce w bitwie z **Wizygotami** pod Chalons w 451 r. wycofali się na wschód. Po okresie ich najazdów, w II połowie V w. n. e. na ziemiach polskich nastąpił upadek rzemiosła, zanik osad i zmniejszenie liczby ludności.

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.		
Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie, korzystając z opcji „Oś czasu” i „Mapa miejsca”, lokalizują poznawane zagadnienie w czasie i przestrzeni.
II	1.	Dowiaduje się o zasięgu wpływów rzymskich na ziemiach Słowian i na Pomorzu. Poznają przebieg „szlaku bursztynowego”. Wraz z nauczycielem dyskutują, jakie znaczenie dla rozwoju handlu i rzemiosła na ziemiach polskich miał handel bursztynem i towarami przywożonymi z Imperium.
III	2.	Uczeń poznaje przyczyny i przebieg najazdu Hunów na Europę. Dowiaduje się o ich klęsce w bitwie z Wizygotami pod Chalons i potrafi określić jej znaczenie dla losów plemion Europy Środkowej.
IV	3.	Przyswajają wiadomości na temat głównych grodów i plemion słowiańskich na obecnych ziemiach Polski. Znajdują ówczesne grody na mapie i omawiają z nauczycielem przyczyny, które spowodowały, że ich obecne znaczenie jest inne niż w przeszłości.
	3.	Uczniowie, podzieleni przez nauczyciela na grupy, rozmawiają na temat genezy państw słowiańskich i starają się wskazać czynniki, które zadecydowały o sukcesie plemion Wiślan i Polan.
V	Słowniczek	Uczniowie poznają pochodzenie nazwy „Polanie” (możliwość wyboru nazwy „polany” lub „pola”).
VI	A	Uczniowie, podzieleni na grupy, korzystając z opcji „Słowniczek”, wyszukują nieznanne lub trudne pojęcia z omawianej lekcji.
VII	!	Po udzieleniu dodatkowych wyjaśnień przez nauczyciela samodzielnie piszą notatkę z lekcji.
VIII	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na porównanie wykonanej notatki z umieszczoną w programie i utrwalenie poznanego materiału.
IX	Sprawdź się	Indywidualne rozwiązywanie zadań z wprowadzeniem elementów rywalizacji.

Dział III. Średniowiecze

Moduł D

Temat: 31. AFRYKAŃSKIE LUDY ŚREDNIOWIECZA

Cel ogólny: Poznanie zróżnicowania przestrzennego i genezy państw w Afryce w okresie średniowiecza.

Cele szczegółowe: Uczeń poznaje informacje na temat powstania i rozwoju wybranych państw Czarnej Afryki: Abisynii (Etiopii), Mali, Songhaju, Ghany i Madagaskaru. Uczy się wskazywać czynniki decydujące o kształtowaniu państwowości, poznaje elementy historii chrześcijańskiej Abisynii. Dowiaduje się o pierwszych kontaktach władców państw afrykańskich z Europejczykami.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi wskazać na mapie najważniejsze państwa Czarnej Afryki. Potrafi opisać położenie wybranego kraju i wskazać ważne fakty z jego historii. Rozumie przyczyn konfliktów między krajami arabskimi i afrykańskimi na kontynencie. Zna stolice wybranych państw afrykańskich. Dostrzega przyrodnicze uwarunkowania rozwoju gospodarki i specyfiki rolnictwa.

IV

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.		
Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie, korzystając z opcji „Oś czasu” i „Mapa miejsca”, lokalizują poznawane zagadnienie w czasie i przestrzeni.
II	1.	Poznają najważniejsze fragmenty historii Etiopii (Abisynii) i oglądają na zdjęciach wybrane zabytki tego kraju.
III	2.	Poznają państwa Afryki Równikowej oraz kraje leżące nad Zatoką Gwinejską.
	2.	Uczniowie porównują rozwój nauki w Afryce (uniwersytet w Timbuktu) z jej rozwojem w średniowiecznej Europie tego okresu (XI w.).
IV	3.	Po wywołaniu mapy poznają pozostałe państwa Czarnej Afryki – od Przylądka Igielnego, przez Afrykę Środkową do Etiopii. Dowiadują się o pierwszych kontaktach władców państw afrykańskich z portugalskimi żeglarzami i kupcami.
	3.	Z opcji „Ciekawostka” dowiadują się o handlu i gospodarce na wyspie Madagaskar u wschodnich wybrzeży kontynentu.
V	A	Uczniowie, podzieleni na grupy, korzystając z opcji „Słowniczek”, wyszukują nieznane lub trudne pojęcia z omawianej lekcji.
VI	!	Po udzieleniu dodatkowych wyjaśnień przez nauczyciela samodzielnie piszą notatkę z lekcji.
VII	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na porównanie wykonanej notatki z umieszczoną w programie i utrwalenie poznanego materiału.
VIII	Sprawdź się	Uczniowie, podzieleni na cztery zespoły, otrzymują do rozwiązania losowo wybrane zadania.

Dział III. Średniowiecze

Moduł A

Temat: 40. POLSKA BOLESŁAWA KRZYWOUSTEGO

Cel ogólny: Poznanie przyczyn, przebiegu i skutków walk prowadzonych przez Bolesława Krzywoustego oraz ocena jego polityki wewnętrznej i zagranicznej.

Cele szczegółowe: Uczeń przyswaja wiadomości na temat zdobyczy terytorialnych Krzywoustego, jego konfliktu z bratem Zbigniewem oraz konsekwencji najazdu Henryka V na ziemie polskie. Poznaje przyczyny wyprawy na Pomorze, jej przebieg i skutki, a także przyczyny i następstwa podziału dzielnicowego Polski zgodnie z tzw. testamentem Bolesława Krzywoustego.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń umie ocenić, jaką rolę w najeździe Henryka V na ziemie polskie odegrał konflikt między Bolesławem i jego bratem Zbigniewem. Potrafi dostrzec patriotyczną postawę obrońców Głogowa. Umie wskazać na mapie ziemie zhołdowane przez Bolesława na Pomorzu. Potrafi wyjaśnić przyczyny podziału dzielnicowego kraju zgodnie z testamentem Krzywoustego oraz wskazać na mapie kolejne dzielnice i ich władców.

48 Bratobójcza walka

ważna data

mapa

Bolesław Krzywousty

Siemoch

program

program

Objęcie władzy przez Władysława Hermana nie zakończyło niepokojów w kraju. Przeciwno księciu i rządcemu w jego imieniu wojewodzie Siemochowi wystąpił **roznowładcy** pod wodzą synów Hermana – Zbigniewa i Bolesława Krzywoustego. Wymogli oni na ojcu przydzielenie im osobnych dzielnic i usunięcie wszechwładnego wojewody.

Miejsca mapa

Czas oś czasu

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie, korzystając z opcji „Oś czasu” i „Mapa miejsca”, lokalizują poznawane zagadnienie w czasie i przestrzeni.

II	1.	Razem z nauczycielem dyskutują na temat przyczyn konfliktu między Zbigniewem i Bolesławem.
	1.	Korzystając z mapy, poznają zasięg przestrzenny państwa polskiego za czasów Władysława Hermana.
	1.	Korzystając z opcji „Biogram”, poznają postać Bolesława Krzywoustego i w dyskusji z nauczycielem przedstawiają jego prawa do korony polskiej.
III	2.	Poznają przyczyny najazdu Henryka V na ziemie polskie i oceniają postawę Zbigniewa w tym konflikcie.
	2.	Po przyswojeniu wiadomości o obronie Głogowa oceniają metody walki zastosowane przez obydwie strony.
IV	2.	Z opcji „Mapa” wywołują mapę państwa polskiego za panowania Bolesława Krzywoustego i porównują ją z mapą za czasów Władysława Hermana, wskazując na przyczyny zmian zasięgu i granic państwa.
V	3.	Poznają przebieg walk o Pomorze Szczecińskie i Gdańskie oraz sukcesy Bolesława Krzywoustego.
VI	4.	Poznają tzw. testament Bolesława Krzywoustego i oceniają przyczyny podziału kraju pomiędzy jego synów.
	4.	Na załączonej mapie znajdują dzielnicę senioralną i odpowiadają na pytanie o czynniki, które zadecydowały o jej kształcie.
VII	A	Uczniowie, podzieleni na grupy, korzystając z opcji „Słowniczek”, wyszukują nieznanne lub trudne pojęcia z omawianej lekcji.
VIII	!	Po udzieleniu dodatkowych wyjaśnień przez nauczyciela samodzielnie piszą notatkę z lekcji.
IX	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na porównanie wykonanej notatki z umieszczoną w programie i utrwalenie poznanego materiału.
X	Sprawdź się	Uczniowie, podzieleni na pięć zespołów, otrzymują do rozwiązania losowo wybrane zadania.

Dział III. Średniowiecze

Moduł B

Temat: 43. ZAKONY RYCERSKIE

Cel ogólny: Poznanie genezy zakonów rycerskich oraz ich działalności w Palestynie i w Europie.

Cele szczegółowe: Uczeń zdobywa informacje na temat powstania zakonów rycerskich: templariuszy, joannitów i Krzyżaków. Poznając pierwotne cele ich działalności, kształtuje postawy związane z poświęceniem i niesieniem pomocy słabszym. Poznaje zmianę celów ich działania po przeniesieniu siedzib zakonów do Europy. Uczy się o życiu codziennym rycerzy-zakonników. Poznaje wpływ zakonów na historię Francji i innych państw Europy.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń lokalizuje na mapie miejsca powstania zakonów rycerskich i ich europejskie siedziby. Umie porównać cele i sposoby ich realizacji przez joannitów, templariuszy i rycerzy Zakonu Szpitalnego Najświętszej Maryi Domu Niemieckiego. Uczeń umie omówić życie codzienne rycerzy-zakonników. Zna zasięg osadnictwa krzyżackiego i potrafi wskazać cele i zdobycze terytorialne zakonu krzyżackiego w Polsce.

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie, korzystając z opcji „Oś czasu” i „Mapa miejsca”,

		lokalizują poznawane zagadnienie w czasie i przestrzeni.
	1.	Uczniowie, wysłuchując nagrania, poznają początki zakonów rycerskich. Po rozmowie z nauczycielem dostrzegają zróżnicowanie celów zakonów w zależności od pochodzenia tworzących ich rycerzy.
II	2.	Dowiadują się o życiu codziennym rycerzy, ich walkach, budowie zamków i ochronie pielgrzymów. Starają się odpowiedzieć, co wpłynęło na zmianę pierwotnych celów zakonów rycerskich.
III	3.	Słuchając nagrania, dowiadują się o problemach templariuszy we Francji i likwidacji tego zakonu przez Filipa Pięknego.
	3.	Korzystając z opcji „Biogram”, poznają życie ostatniego wielkiego mistrza templariuszy Jakuba de Molay oraz króla Francji Filipa Pięknego. Starają się odpowiedzieć na pytanie o rzeczywiste przyczyny kasaty zakonu we Francji.
IV	4.	Poznają przyczyny przeniesienia siedziby zakonu krzyżackiego do Europy i do Polski. Starają się zapamiętać datę sprowadzenia tego zakonu na ziemię polskie przez Konrada Mazowieckiego.
	4.	Korzystając z mapy, poznają zasięg i natężenie krzyżackiego osadnictwa w Prusach.
	4.	Dowiadują się o kolejnych etapach ekspansji zakonu krzyżackiego w Polsce i o zajęciu przez Krzyżaków Pomorza Gdańskiego.
V	A	Uczniowie, podzieleni na grupy, korzystając z opcji „Słowniczek”, wyszukują nieznanne lub trudne pojęcia z omawianej lekcji.
VI	!	Po udzieleniu dodatkowych wyjaśnień przez nauczyciela samodzielnie piszą notatkę z lekcji.
	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na porównanie wykonanej notatki z umieszczoną w programie i utrwalenie poznanego materiału.
VII	Sprawdź się	Uczniowie, podzieleni na grupy, rozwiązują zadania wybrane przez nauczyciela.

Dział III. Średniowiecze

Moduł B

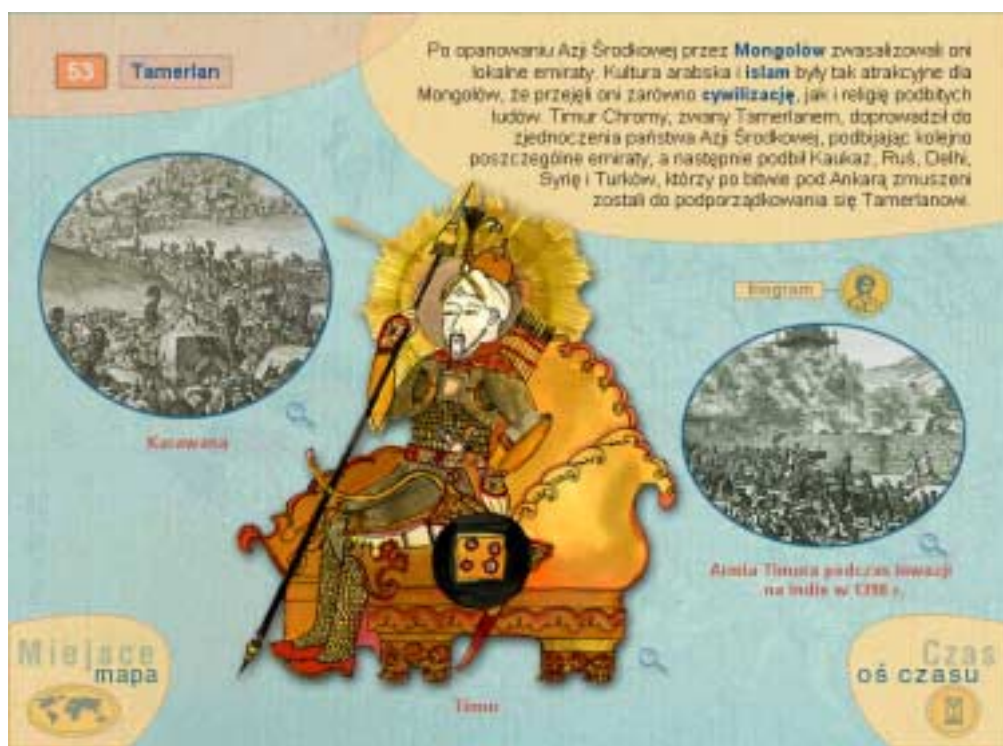
Temat: 53. INDIE, CHINY I JAPONIA W ŚREDNIOWIECZU

Cel ogólny: Poznanie fragmentów historii wybranych państw Dalekiego Wschodu – Chin, Japonii, Indii – oraz imperium Tamerlana w Azji i na Bliskim Wschodzie.

Cele szczegółowe: Uczeń zdobywa informacje na temat średniowiecznej historii Chin i ekspansji tego kraju. Dowiaduje się o osiągnięciach kultury materialnej

krajów azjatyckich; poznaje ich religię. Zdobywa wiedzę o pierwszych kontaktach Chin, Japonii i Indii z europejskimi żeglarzami. Poznaje zasięg państwa Tamerlana oraz kolejne podboje dokonane przez tego władcę. Kształci umiejętność porównywania różnych kultur i dostrzegania podobieństw i różnic między nimi. Podziwiając osiągnięcia państw azjatyckich, kształci postawę tolerancji.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi wskazać na mapie poznane kraje Azji i ich największe miasta. Dostrzega związki między rozwojem gospodarki a warunkami przyrodniczymi. Umie wskazać podobieństwa i różnice między opisanymi krajami a państwami Europy z tego samego okresu. Dostrzega przyczyny ekspansji islamu w Azji Środkowej i Południowej. Potrafi porównać systemy władzy w średniowiecznej Europie oraz w Chinach, Indiach i Japonii. Umie wskazać zasięg i zmiany w imperium Tamerlana w Azji i na Bliskim Wschodzie.

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1	Uczniowie, korzystając z opcji „Oś czasu” i „Mapa miejsca”,

IV

		lokalizują poznawane zagadnienie w czasie i przestrzeni.
	1.	Poznają fragmenty historii Chin. Oglądają na zdjęciach zabytki kultury materialnej. Poznają system władzy w kraju.
	1.	Z opcji „Ciekawostki” dowiadują się podróży Marca Pola i jego opisanu świata, które stanowiło przez lata jedyną informację o wielkich krajach Azji w średniowieczu.
	1.	Korzystając z mapy ilustrującej zasięg przestrzenny Chin w 1500 r., uczniowie poznają granice i sąsiadów tego państwa.
II	2.	Uczniowie poznają kolejne etapy ekspansji Chin; dowiadują się o pierwszych kontaktach Portugalczyków z Chinami.
III	3.	Poznają przyczyny, zasięg i tempo ekspansji państwa Tamerlana. Razem z nauczycielem dyskutują nad przyczynami szybkich sukcesów jego armii.
	3.	Korzystając z opcji „Biogram”, poznają życie Tamerlana oraz starają się ocenić jego rolę i znaczenie w ówczesnym świecie.
IV	4.	Uczniowie poznają Indie pod panowaniem Wielkich Mogołów, państwo Babura Wielkiego ze stolicą w Kabulu. Oglądają zdjęcia największych zabytków islamu w Indiach.
	4.	Razem z nauczycielem starają się odpowiedzieć na pytanie o możliwość przyszłych konfliktów między ludnością Indii wyznającą islam a wyznawcami hinduizmu.
V	5.	Poznają sposób sprawowania władzy przez szogunów w Japonii. Zastanawiają się nad przyczynami wykształcenia kasty samurajów w tym państwie.
	5.	Razem z nauczycielem omawiają tryb życia w zakonie rycerskim w Europie (por. lekcja 43.) oraz życie samurajów w średniowiecznej Japonii. Starają się dostrzec i omówić podobieństwa i różnice.
VI	A	Uczniowie, podzieleni na grupy, korzystając z opcji „Słowniczek”, wyszukują nieznanne lub trudne pojęcia z omawianej lekcji.
VII	!	Po udzieleniu dodatkowych wyjaśnień przez nauczyciela samodzielnie piszą notatkę z lekcji
	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na porównanie wykonanej notatki z umieszczoną w programie i utrwalenie poznanego materiału.
VIII	Sprawdź się	Uczniowie, podzieleni na grupy, rozwiązują zadania wybrane przez nauczyciela.

Dział IV. Odkrycia geograficzne

Moduł B

Temat: 66. WIELKIE ODKRYCIA GEOGRAFICZNE

Cel ogólny: Poznanie genezy wypraw morskich i podbojów kolonialnych, a także największych żeglarzy przełomu XV i XVI w. oraz ich podróży i odkryć.

Cele szczegółowe: Uczeń zdobywa informacje na temat wielkich odkrywców i podróżników portugalskich i hiszpańskich. Poznaje czynniki techniczne, ekonomiczne i religijne, które umożliwiły żeglugę po oceanie. Poznaje kolejno odkrywania drogi do Indii wokół Afryki, drogi do nowego kontynentu – Ameryki oraz dzieje pierwszej wyprawy dookoła świata. Utrwala nazwiska wielkich podróżników (da Gama, Kolumba, Magellana) i ich osiągnięcia. Uczy się dostrzegać związku między sytuacją polityczną i ekonomiczną w Europie a przyczynami wypraw morskich. Dzięki przykładom pierwszych wypraw kształci postawy poznawcze.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi wskazać na mapie wybrane trasy wypraw i umiejscowić je w czasie. Umie wskazać przyczyny poszukiwania drogi do Indii i odkrycia nowego kontynentu. Dostrzega związki między sytuacją polityczną i ekonomiczną państw europejskich oraz przyczynami wielkich odkryć geograficznych. Potrafi opisać zmiany techniczne w sposobie żeglowania, umożliwiające wyprawy na ocean. Umie wskazać główne kierunki wypraw portugalskich i hiszpańskich oraz dostrzega potencjalne konflikty między Hiszpanią i Portugalią.

IV

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.		
Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie, korzystając z opcji „Oś czasu” i „Mapa miejsca”, lokalizują poznawane zagadnienie w czasie i przestrzeni.
II	1.	Po wysłuchaniu nagrania i obejrzeniu zdjęć uczniowie wskazują na techniczne zmiany w oprzyrządowaniu statków, umożliwiające żeglugę po otwartym morzu. Oglądają typowe dla czasów Kolumba karawele.
	2.	Korzystając z mapy, poznają kierunki dawnych szlaków handlowych oraz zmiany w handlu wywołane ekspansją Turków na Bliskim Wschodzie.
III	3.	Słuchając nagrania, uczniowie dowiadują się o początkach portugalskich wypraw w kierunku Indii.
	4.	Poznają życie i działalność Henryka Żeglarza oraz osiągnięcia jego nawigatorów.
IV	5.	Poznają przyczyny i przebieg kolejnych wypraw Kolumba, a także odkryte i zbadane przez niego nowe ziemie. Z opcji „Data” wywołują i starają się zapamiętać datę pierwszej wyprawy Kolumba.
	5.	Opcje „Mapa” i „Biogram” pozwalają na poznanie szczegółów czterech podróży i życia Krzysztofa Kolumba.
V	6.	Przyswajają wiadomości na temat podróży Vasco da Gamy do Indii i odkrycia przez niego szlaku wokół Afryki.
VI	7.	Poznają wyprawę rozpoczętą przez Magellana dookoła świata. Słuchając nagrania, dowiadują się o przebiegu podróży, losach Magellana oraz powrocie „Victorii” do Hiszpanii. Korzystając z opcji „Data”, zapamiętują datę rozpoczęcia wyprawy. Oglądają ryciny przedstawiające statki Magellana.
VII	7.	Uczniowie zastanawiają się wraz z nauczycielem, jakie konflikty mogły wywołać próby dotarcia drogą morską do Indii.
VIII	A	Uczniowie, podzieleni na grupy, korzystając z opcji „Słowniczek”, wyszukują nieznane lub trudne pojęcia z omawianej lekcji.
IX	!	Po udzieleniu dodatkowych wyjaśnień przez nauczyciela samodzielnie piszą notatkę z lekcji.
X	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na porównanie wykonanej notatki z umieszczoną w programie i utrwalenie poznanego mate-

		riału.
XI	Sprawdź się	Uczniowie, podzieleni na grupy, rozwiązują zadania wybrane przez nauczyciela.

Klasa II

Dział I. Wiek XVI–XVIII

Moduł A

Temat: 6. RENESANS W EUROPIE ZACHODNIEJ I POLSCE

Cel ogólny: Poznanie idei humanizmu oraz osiągnięć renesansu.

Cele szczegółowe: Uczeń zdobywa wiedzę na temat pochodzenia idei renesansu i humanizmu. Zapoznaje się z twórcami renesansu w dziedzinie sztuki, nauki, polityki w Europie i w Polsce. Dowiaduje się, jaki wpływ miały idee renesansu na życie i postawy ludzi. Kształci potrzebę szacunku dla osiągnięć kulturalnych, naukowych i cywilizacyjnych ludzkości oraz przekonanie o konieczności ochrony zabytków przeszłości.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi scharakteryzować epokę renesansu, jej genezę, cechy i wpływ na sztukę, naukę i wiedzę. Rozumie pojęcia: „renesans”, „humanizm” i „antykwizm”. Potrafi ocenić, jaki miał wpływ mecenat Lorenza di Medici na rozwój sztuki włoskiej. Zna postacie antycznych twórców, do których odwoływali się mistrzowie epoki Odrodzenia. Potrafi wymienić czołowych twórców renesansowej sztuki i nauki oraz ich dzieła. Umie wyjaśnić znaczenie wynaleźnia druku przez Jana Gutenberga i odkrycia układu heliocentrycznego przez Mikołaja Kopernika. Zna teorie Tomasza Morusa, Niccoló Machiaviallego i Erazma z Rotterdamu. Umie wymienić główne ośrodki myśli humanistycznej w Polsce i zna ich przedstawicieli. Zna datę wydania pierwszej drukowej książki w języku polskim (1513) i dzieł Mikołaja Kopernika (1543).

IV

6 Piękno i wiedza

Nauka i sztuka na równi pojęnowała
genusza wszechczasów, Leonarda da Vinci.
W pamięci potomnych zapisał się on jako
malarz łobocych twarzy o ciepłym, choć
nieodgadzionym wyrazie oraz autor
niezwykłych, wyprzedzających swój czas
wynalazków.

Wszechstronny talent i osobowość Michała
Anioła przynosiły ludzkości dzieła pełne pasji –
w tym monumentalne freski w Kaplicy
Sykstyńskiej, rzeźby o klasycznych
proporcjach, projekty architektoniczne i zbiory
refleksyjnych sonetów.

Artysta dojrzałego renesansu – Rafael Santi –
zastąpił jako architekt i malarz. Wśród jego
obrazów największym uznaniem cieszą się
techniczne niezwykłym spokojem i naturalnością
portrety oraz pełne słodyczy wizerunki Marii
Boskiej z Dzieciątkiem.

Mona Liza

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie, oglądając zdjęcia zabytków włoskiej architektury i sztuki, wysłuchują tekstu o świecie renesansu.
II	2.	Oglądając film o miastach włoskich, zdobywają wiadomości na temat narodzin renesansu.
III	3.	Poznają znaczenie humanizmu w okresie Odrodzenia i porównują je z dzisiejszym znaczeniem tego pojęcia.
	4.	Zabawa w głosowanie – nauczyciel zadaje pytania, np. „Czy sentencja: »Człowiekiem jestem i nic, co ludzkie, nie jest mi obce« – jest koncepcją humanistyczną?”. Uczniowie odpowiadają „tak” lub „nie”.
IV	5.	Poznają największych twórców epoki renesansu. Korzystając z opcji „Ciekawostki”, przyswajają wiadomości na temat renesansu na północy Europy.
	6.	Oglądając film o Watykanie, poznają wkład epoki renesansu

		w rozwój cywilizacji europejskiej.
V	7.	Oglądając mapę przedstawiającą rozmieszczenie uniwersytetów w XV w. w Europie, dowiadują się o rozwoju nauk i wyższych uczelni.
VI	8.	Oceniają wpływ wynalezienia druku na rozwój nauki.
VII	9.	Oglądając zdjęcia przedstawiające układ heliocentryczny Kopernika i układ geocentryczny Ptolemeusza, wskazują główne różnice między nimi.
VIII	10.	Zdobywają wiadomości na temat powstania literatury narodowej w Anglii, Francji, Włoszech. Poznają sylwetki: Szekspira, Dantego, Petrarcki, Boccaccia.
IX	11.	Wskazują na mapie obszary wpływów kulturowych na Polskę. Porównują architekturę północnej Polski i Holandii oraz Belgii.
X	12.	Po wysłuchaniu tekstu o architekturze i sztuce w Polsce oraz przejrzeniu zdjęć przedstawiających ratusz w Poznaniu, Sukiennice, kaplicę Zygmuntowską określają charakterystyczne cechy architektury epoki Odrodzenia.
	13.	Poznają czołowych przedstawicieli literatury odrodzenia w Polsce: Jana Kochanowskiego, Mikołaja Reja i Andrzeja Frycza-Modrzewskiego.
XI	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na powtórzenie materiału.
XII	Sprawdź się	Uczniowie rozwiązują zadania w grupach i porównują wyniki.

Dział I. Wiek XVI–XVIII

Moduł A

Temat:14. OGNIEM, SZABLĄ I UKŁADAMI – NA PŁONĄCEJ UKRAINIE

Cel ogólny: Poznanie przyczyn i przebiegu buntów kozackich oraz ich skutków dla Polski.

Cele szczegółowe: Uczeń przypomina sobie wiadomości na temat przyłączenia Ukrainy do Polski. Poznaje sytuację ludności zamieszkującej obszary Ukrainy. Zdobywa informacje na temat genezy buntów kozackich i skutków powstania Bohdana Chmielnickiego. Poznaje fakty dotyczące ugód polsko-kozackich. Dowiaduje się o przyczynach, przebiegu i skutkach najazdów Rosji i Szwecji na Polskę, a także o stratach terytorialnych Polski po rozejmie w Andruszowie. Kształci postawę patriotyzmu.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi wskazać na mapie ziemie, które mieli otrzymać Kozacy po ugodzie zborowskiej i klęsce pod Beresteczkiem. Umie wyjaśnić, w jaki sposób sytuacja bytowa ludności kozackiej na Ukrainie wpłynęła na wybuchające tam bunty, w tym bunt Bohdana Chmielnickiego. Zna warunki ugod zborowskiej i w Białej Cerkwi. Potrafi wymienić skutki bitew pod Połonką i Cudnowem oraz pokoju w Andruszowie. Rozumie, dlaczego Bohdan Chmielnicki jest uważany za bohatera ukraińskiego. Wie, kim byli: Mikołaj Potocki, Jerzy Ossoliński, Jan Kazimierz, Stefan Czarniecki. Pamięta daty: 1648 r. – powstanie Chmielnickiego, 1649 r. – oblężenie Zbaraża, 1651 r. – bitwa pod Beresteczkiem, 1667 r. – rozejm w Andruszowie.

14 Na stepach Ukrainy

Kozacy - rysunek XVII w.

Pod koniec XVI wieku w obrębie **Ukrainy** znalazły się ogromne obszary Ukrainy. Zamieszkiwane były one w znacznym stopniu przez przybyszów z innych stron, szukających tam schronienia lub majątku.

Ze względu na stałe zagrożenie najazdami tatarsko-tureckimi mieszkańcy zwani **kazakami** zorganizowali tu wzór wojskowy.

Pozwalało im to nie tylko skutecznie się bronić, ale również służyć do organizowania wypraw przeciwko Turcji.

Mapa Zaporozża - bieg Dniepru

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie poznają sytuację ludności kozackiej na Ukrainie w XVI wieku. Oglądają mapę Ukrainy z zaznaczonym biegiem Dniepru i porohami. Korzystając z opcji „Ciekawostki”, dowiadują się o pochodzeniu nazwy „Zaporoże”.

II	2.	Wysłuchując tekstu o rejestracji Kozaków, poznają przyczyny niezadowolenia ludności Ukrainy. Oglądają ryciny przedstawiające atamana kozackiego i piechotę zaporoską.
III	3.	Przyswajają wiadomości o powstaniu Bohdana Chmielnickiego i jego przyczynach.
	4.	Korzystając z opcji „Ciekawostki”, dowiadują się, dlaczego powstanie Chmielnickiego nie wywołało odpowiedniej reakcji Polski.
	5.	Korzystając z opcji „Biogram”, poznają życiorys Chmielnickiego i znaczenie jego działań na rzecz Ukrainy.
IV	6.	Zdobywają wiadomości o oblężeniu Zbaraża i skutkach ugody zborowskiej dla Polski i Ukrainy. Dzięki opcji „Biogram” poznają postać dowódcy wojska polskiego w Zbarażu – księcia Jeremiego Wiśniowieckiego.
V	7.	Oglądając plan bitwy pod Beresteczkiem, uczniowie oceniają przebieg bitwy i jej skutki.
VI	8.	Po wysłuchaniu nagrania uczniowie oceniają skutki decyzji rady kozackiej w Perejasławiu.
	9.	Oglądając mapę Polski z okresu ugody perejasławskiej, uczniowie poznają obszary Rzeczypospolitej tego okresu. Z nagrania dowiadują się o postanowieniach rozejmu w Niemierzy.
VII	10.	Zapoznają się z materiałem dotyczącym walk polsko-rosyjskich. Oglądając mapę Rzeczypospolitej tego okresu, oceniają straty terytorialne obu państw w tych wojnach.
	11.	Korzystając z opcji „Biogram”, poznają sylwetki czołowych dowódców polskich okresu wojen polsko-rosyjskich – Stefana Czarnieckiego i Jerzego Lubomirskiego.
VIII	12.	Po wysłuchaniu tekstu o pokoju w Andruszowie umieją wyjaśnić jego skutki dla Polski.
IX	13.	Nauczyciel dokonuje podziału klasy na zespoły: zespół 1. omawia przyczyny buntów kozackich, zespół 2. – ich przebieg, a zespół 3. – skutki. Oceniony zostaje najlepszy zespół.
X	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na utrwalenie poznanego materiału.
XI	Sprawdź się	Rozwiązywanie zadań 1–4 do momentu, gdy pierwszy uczeń wskaże poprawne odpowiedzi.

Dział I. Wiek XVI–XVIII

Moduł E

Temat: 20. POWSTANIE STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI PÓŁNOCNEJ

Cel ogólny: Poznanie wydarzeń związanych z powstaniem Stanów Zjednoczonych.

Cele szczegółowe: Uczeń poznaje sytuację obywateli kolonii; genezę i skutki konfliktu kolonii z państwem angielskim. Zdobywa informacje na temat walk niepodległościowych kolonistów i powstania Deklaracji Niepodległości i Konstytucji Stanów Zjednoczonych. Dokonuje analizy Konstytucji Stanów Zjednoczonych i określa strukturę władz państwowych i ich funkcje. Kształci umiejętność poznawania i rekonstruowania przeszłości ze źródeł historycznych.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi wskazać na mapie tereny 13 kolonii w Ameryce i wymienić grupy narodowościowe zamieszkujące te obszary. Umie wymienić działania angielskie, które doprowadziły do niezadowolenia kolonistów i przyczyniły się do powołania Kongresu Kontynentalnego. Zna stosunek państw europejskich do działań niepodległościowych w Ameryce. Potrafi opisać, na czym polegało „bostońskie picie herbatki”. Zna postanowienia pokoju zawartego w Wersalu. Wie, kim byli Thomas Jefferson i Jerzy Waszyngton. Pamięta daty: 1776 r. – uchwalenie Deklaracji Niepodległości, 1777 r. – bitwa pod Saratogą, 1783 r. – zawarcie pokoju w Wersalu.

IV

20 Początek walk o niepodległość i Deklaracja Niepodległości

Represje nałożone po tym wydarzeniu na Boston i całą kolonię Massachusetts wywoływały oburzenie pozostałych kolonii. Zwołany w 1774 r. do Filadelfii pierwszy Kongres Kontynentalny uchwałił m.in. oprócz bojkotu towarów angielskich także powołanie w celu samoobrony milicji ludowej.

Pierwsze starcie zbrojne z wojskiem angielskim miało miejsce 19 kwietnia 1775 r. W tym samym roku nowy Kongres uził się za najwyższą władzę Zjednoczonych Kolorii Ameryki. Podjął także decyzję o przekazaniu milicji w jednolitą armię, której dowództwo powierzono Jerzemu Waszyngtonowi.

Poszczególne stany prowadziły prace nad stworzeniem swych konstytucji. Oprócz tego jednak 4 lipca 1776 r. Kongres przegłosował uproszczoną przez Thomasa Jeffersona Deklarację Niepodległości. Oprócz wielu postępowych idei społecznych znalazła się w niej deklaracja zerwania więzi z Anglią.

Thomas Jefferson

Jerzy Waszyngton

IV

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie poznają materiał dotyczący sytuacji kolonii angielskich w Ameryce Północnej. Na mapie kolonii w 2. połowie XVIII wieku lokalizują najważniejsze miasta. Dzięki opcji „Ciekawostka” dowiadują się o grupach narodowościowych wśród kolonistów.
II	2.	Słuchając nagrania, uczniowie poznają główną przyczynę konfliktu kolonistów z Anglią. Dzięki opcji „Ciekawostka” dowiadują się o doniesieniach prasy bostońskiej z 1765 r. o przymusowych podatkach.
	3.	Oglądając ilustracje przedstawiające rozruchy w Bostonie i topienie herbaty, zdają sobie sprawę ze skutków ustawy stemplowej.
III	4.	Przyswajają wiadomości na temat powstania Kongresu i Deklaracji Niepodległości. Dzięki opcji „Biogram” poznają postaci Thomasa Jeffersona i Jerzego Waszyngtona.
	5.	Korzystając z opcji „Tekst źródłowy”, oceniają tekst Deklaracji Niepodległości.

IV	6.	Po wysłuchaniu tekstu o walkach niepodległościowych kolonistów analizują poszczególne etapy walk. Dzięki opcji „Ciekawostki” zdobywa wiadomości o formach pomocy powstańcom.
	7.	Korzystając z opcji „Biogram”, poznają sylwetki Tadeusza Kościuszki i Kazimierza Puławskiego, polskich ochotników w walkach amerykańskich.
V	8.	Poznają kolejne bitwy Amerykanów z Anglią. Oglądają na mapie miejsca tych bitew. Przyswajają wiadomości na temat pokoju w Wersalu i uznania niepodległości Stanów Zjednoczonych.
VI	9.	Słuchając tekstu, zapoznają się z informacjami o Konstytucji Stanów Zjednoczonych. Dzięki opcji „Ciekawostki” poznają zasady funkcjonowania stanów i struktury władzy.
VII	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na powtórzenie i utrwalenie poznanego materiału.
VIII	Sprawdź się	Indywidualne rozwiązywanie wybranych zadań z wprowadzeniem ograniczenia czasu.

Dział I. Wiek XVI–XVIII

Moduł B

Temat: 25. PRZEŁOM UMYSŁOWY OKRESU OŚWIECENIA

Cel ogólny: Poznanie idei oświecenia i ich wpływu na filozofię, naukę i sztukę.

Cele szczegółowe: Uczeń poznaje idee nowej epoki i jej główne cechy, przejawiające się w sztuce i nauce. Zdobycie informacji na temat przemian ustrojowych, gospodarczych i cywilizacyjnych tego okresu. Poznanie poglądów oświeceniowych filozofów i osiągnięcia czołowych przedstawicieli epoki w dziedzinie nauki, techniki i kultury. Kształci przekonanie o tym, że rozwój nauki i techniki jest czynnikiem decydującym o rozwoju cywilizacji.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi wymienić podstawowe idee okresu oświecenia. Zna poglądy głoszone przez filozofów tej epoki. Umie wyjaśnić pojęcia: „racjonalizm”, „empiryzm”, „czwarta władza”. Potrafi wymienić osiągnięcia nauki, techniki i filozofii tego okresu oraz wartości uniwersalne głoszone w oświeceniowych dziełach filozoficznych. Wie, kim byli: J. A. Condorcet, I. Newton, Wolter, D. Diderot, K. Monteskiusz, J.J. Rousseau, I. Kant, J. Locke.

IV

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie dowiadują się, że wiara w postęp techniczny, społeczny i naukowy to główna cecha okresu oświecenia.
II	2.	Słuchając nagrania, poznają zasady teorii Newtona i filozofii Woltera. Dzięki opcji „Biogram” poznają życiorysy obu sławnych postaci.
III	3.	Wysłuchując tekstu o osiągnięciach technicznych i popularyzacji wiedzy, oglądają ilustracje przedstawiające pierwszy lot balonem oraz encyklopedię Diderota.
IV	4.	Poznają fakty dotyczące szerzenia oświaty w dobie oświecenia; edukacji bez względu na pochodzenie i edukacji kobiet.
V	5.	Poznają początki „czwartej władzy” – wolnej prasy.
VI	6.	Zapoznają się z materiałem dotyczącym doktryny władzy według Rousseau i Monteskiusza.
	7.	Zabawa w głosowanie – nauczyciel zadaje pytania: „Czy to Rousseau postulował, że władza należy do ludu?”

		„Czy Diderot był twórcą encyklopedii?”. Uczniowie odpowiadają „tak” lub „nie”.
VII	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na powtórzenie i utrwalenie poznanego materiału.
8	Sprawdź się	Indywidualne rozwiązywanie zadań z wprowadzeniem elementów rywalizacji.

Dział II. Wiek XIX

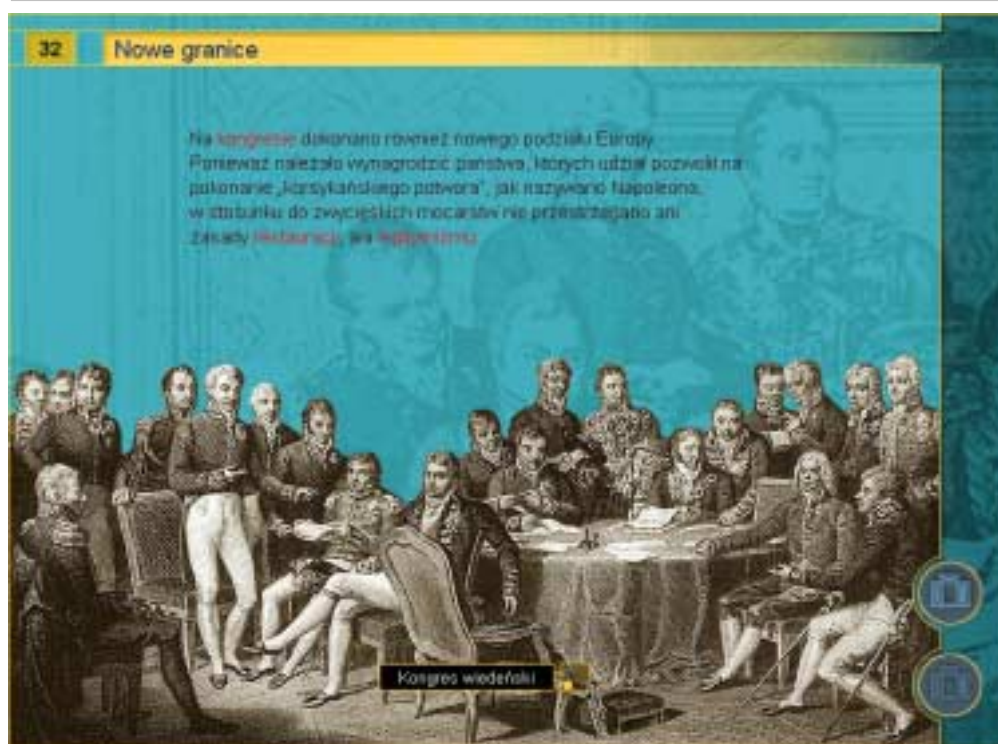
Moduł B

Temat: 32. KONGRES WIEDEŃSKI I JEGO ZNACZENIE

Cel ogólny: Poznanie przyczyn zwołania kongresu wiedeńskiego, jego przebiegu i skutków dla Europy.

Cele szczegółowe: Uczeń poznaje fakty dotyczące przyczyn zwołania kongresu wiedeńskiego, jego celów, postanowień i skutków. Dowiaduje się, dlaczego doszło do powstania Świętego Przymierza i jakie były jego cele. Ocenia i opisuje zasady ładu europejskiego po kongresie wiedeńskim. Kształci umiejętność formułowania ocen i sądów.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi wymienić uczestników kongresu wiedeńskiego, jego cele oraz postanowienia dotyczące granic poszczególnych państw. Umie wyjaśnić cel utworzenia Świętego Przymierza. Potrafi wskazać na mapie terytorium Królestwa Kongresowego. Pamięta datę kongresu wiedeńskiego (1814–1815).

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.		
Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie oglądają tabelę przedstawiającą cele i zasady kongresu wiedeńskiego.
	2.	Z opcji „Ciekawostki” dowiadują się o sposobie spędzania czasu przez przedstawicieli poszczególnych poselstw w Wiedniu.
	3.	Dzięki opcji „Biogram” poznają informacje o głównych delegatach kongresu: Aleksandrze I, Karolu Talleyrandzie i Klemensie Metternichu.
II	4.	Oglądając tabelę przedstawiającą postanowienia kongresu, uczniowie analizują je w odniesieniu do poszczególnych państw.
	5.	Nauczyciel dzieli klasę na zespoły: zespół 1. opracowuje cele i zasady kongresu, zespół 2. – jego postanowienia, zespół 3. wymienia państwa uczestniczące i ich delegatów. Ocena pracy grup ze względu na szczegółowość i dokładność.
III	6.	Poznają proces powstania Królestwa Polskiego (Kongresowego). Wywołana mapa ukazuje tereny Królestwa Kongresowego i Rzeczypospolitej Krakowskiej.
IV	7.	Oglądając karykatury kongresu wiedeńskiego, wysłuchują tekstu o powstaniu Świętego Przymierza i jego celów. Dzięki opcji „Biogram” poznają postacie króla Prus, cara Rosji i cesarza Austrii.
V	8.	Korzystając z opcji „Słowniczek”, utrwalają pojęcia: „kongres”, „równowaga”, „legitymizm”, „restauracja”.
VI	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na powtórzenie i utrwalenie poznanego materiału.
VII	Sprawdź się	Uczniowie, podzieleni na cztery zespoły, rozwiązują losowo wybrane zadania.

Dział II. Wiek XIX

Moduł E

Temat: 40. WOJNA SECESYJNA W USA

Cel ogólny: Poznanie położenia niewolników murzyńskich oraz przyczyn i przebiegu wojny secesyjnej.

Cele szczegółowe: Uczeń przyswaja wiadomości na temat zdobyczy terytorialnych Stanów Zjednoczonych, ich rozwoju gospodarczego i znaczenia niewolnictwa dla gospodarki. Zdobywa informacje o przyczynach, przebiegu i skutkach wojny Północy z Południem. Ocenia znaczenie zniesienia niewolnictwa dla przebiegu wojny domowej. Kształci zdolność myślenia historycznego.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi ocenić znaczenie niewolnictwa dla gospodarki Stanów Zjednoczonych. Zna przyczyny konfliktu Północy z Południem. Potrafi wskazać na mapie główne miejsca bitew wojny secesyjnej i umie powiązać dekret Abrahama Lincolna o zniesieniu niewolnictwa ze zwycięstwem armii Północy. Rozumie pojęcia: „secesja”, „Ku-Klux-Klan”. Wie, kim byli: A. Lincoln, J. Davis, R. Lee, U. Grant. Pamięta datę wojny secesyjnej (1861–1865).

Przebieg zajęć i planowany czas - 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie poznają kolejne etapy ekspansji Stanów Zjednoczonych. Oglądają załączoną animację i znajdują na mapie wymienione

		w tekście regiony.
II	2.	Razem z nauczycielem dyskutują o przyczynach zróżnicowania rozwoju gospodarczego południowej i północnej części kraju. Oglądają na zdjęciach charakterystyczne dla tych regionów typy działalności gospodarczej.
III	3.	Poznaje konstytucyjne przyczyny istnienia systemu niewolnictwa w USA oraz związane z nim podziały wśród obywateli kraju.
	3.	Korzystając z opcji „Mapa”, dowiadują się o podziale USA na stany niewolnicze i wolne od niewolnictwa.
	3.	Z opcji „Ciekawostka” dowiadują się o wpływie książki <i>Chata wuja Toma</i> na zmiany i kształtowanie świadomości mieszkańców USA w kwestiach związanych z niewolnictwem.
IV	4.	Poznają przyczyny powstania Konfederacji Stanów Południowych.
	4.	Dzięki opcji „Biogramy” poznają życie Davisa i Lincolna, prezydentów północnej i południowej części kraju.
	4.	Po zapoznaniu się z tekstem źródłowym dyskutują na temat celów wojennych Północy.
V	5.	Poznają przebieg działań wojennych, a dzięki opcji „Biogram” – sylwetki dowódców armii Północy i Południa.
	5.	Korzystając z mapy, poznają front walk między zwaśnionymi stronami.
	5.	Dzięki „Ciekawostce” poznają działania wojenne floty Unii i Konfederacji na przykładzie bitwy pod Hampton Roads.
VI	6.	Dowiadują się, jakie znaczenie dla przebiegu działań wojennych miał dekret o zniesieniu niewolnictwa oraz <i>Akt o domostwach</i> .
	6.	Korzystając z tekstu źródłowego, poznają opinie o działaniach Ku-Klux-Klanu, a z opcji „Ciekawostka” dowiadują się o przyczynach jego powstania.
VII	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na powtórzenie i utrwalenie poznanej materiału.
VIII	Sprawdź się	Uczniowie, podzieleni na pięć zespołów, rozwiązują losowo wybrane zadania.

Dział II. Wiek XIX

Moduł B

Temat: 49. NA DRODZE DO WOJNY – GENEZA I WOJNY ŚWIATOWEJ

Cel ogólny: Poznanie genezy konfliktów, które doprowadziły do wybuchu I wojny światowej.

Cele szczegółowe: Uczeń zdobywa informacje na temat podziału świata przez mocarstwa europejskie, USA i Japonię. Poznaje konflikty między mocarstwami, będące przyczyną wybuchu I wojny światowej. Ocenia rolę Niemiec w prowokowaniu działań wojennych. Kształci umiejętność formułowania i rozwiązywania problemów historycznych.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi wskazać na mapie tzw. ogniska zapalne w Europie i scharakteryzować główne konflikty między państwami. Wie, dlaczego doszło do powstania Trójprzymierza i Trójporozumienia (*Entente Cordiale*) i rozumie przyczyny wybuchu wojny. Pamięta daty: 1882 r. – sojusz Niemiec, Włoch i Austro-Węgier, 1907 r. – Trójporozumienie, 1914 r. – wybuch I wojny światowej.

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie oglądają mapę przedstawiającą punkty zapalne w Europie pod koniec XIX i na początku XX wieku.
	1.	Korzystając z opcji „Ciekawostka”, dowiadują się o wyścigu gospodarczym między Wielką Brytanią i II Rzeszą cesarza Wilhelma.
	2.	Dzięki opcji „Mapa kolonii” poznają kierunki ekspansji niemieckiej i włoskiej na świecie przed I wojną światową
	2.	Słuchając nagrania i oglądając animowaną mapę, uczniowie dowiadują się o konfliktach między poszczególnymi państwami.
II	3.	Uczniowie poznają przyczyny powstania Trójprzymierza między Włochami, Austro-Węgrami i Niemcami, a także ich wspólne cele polityczne i zagrożenia.
III	4.	Poznają przyczyny i proces powstania Trójporozumienia, zawartego między Wielką Brytanią, Francją i Rosją
IV	5.	Słuchając nagrania, uczniowie poznają przyczyny walk w „kotle bałkańskim” oraz sprzeczne interesy mocarstw w tym regionie.
	5.	Korzystając z opcji „Biogram”, dowiadują się o życiu cesarza Austro-Węgier Franciszka Józefa.
	6.	Poznają konflikty na Bałkanach i oglądają film ukazujący działania wojenne na tym terenie.
V	7.	Dowiadują się o zamachu w Sarajewie jako bezpośredniej przyczynie wybuchu I wojny światowej.
	7	Słuchając nagrania, poznają treść ultimatum. W rozmowie z nauczycielem starają się odpowiedzieć na pytanie, czy Serbia mogła je przyjąć.
VI	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na powtórzenie i utrwalenie poznanego materiału.
VII	Sprawdź się	Uczniowie, podzieleni na grupy, rozwiązują zadania wybrane przez nauczyciela.

IV

SCENARIUSZE WYBRANYCH LEKCJI

Dział I. Lata 1900–1918

Moduł C

Temat: 1. REWOLUCJE W CHINACH I JAPONII

IV

Cel ogólny: Poznanie przyczyn, przebiegu i skutków rewolucji w Chinach i w Japonii.

Cele szczegółowe: Uczeń zdobywa wiedzę o sytuacji politycznej, ekonomicznej i społecznej XIX-wiecznej Japonii i przyczynach rewolucji Meidzi w Japonii i rewolucji 1911 r. Chinach. Dowiaduje się, jak doszło do powstania Republiki Chin. Oceniając rolę państw europejskich w rewolucjach japońskich i chińskich, kształci umiejętność formułowania ocen i opinii.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi scharakteryzować i ocenić sytuację polityczno-ekonomiczną w XIX w. w Chinach i Japonii. Rozumie, dlaczego doszło do rewolucji w obu krajach. Potrafi ocenić wpływ państw europejskich na rewolucję chińską i japońską. Zna skutki rewolucji.

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.		
Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	2.	Oglądając mapę Japonii, uczniowie wysłuchują tekstu o społeczno-ekonomicznej sytuacji Japonii. Korzystając z opcji „Ciekawostki”, dowiadują się o pracy B. Piłsudskiego wśród ludu Ainu z wyspy Hokkaido.
II	2.	Przyswajają wiadomości dotyczące otwarcia japońskich portów i skutków tego wydarzenia dla gospodarki Japonii. Oceniają wpływ handlu z cudzoziemcami na wybuch rewolucji Meidzi.
	3.	Korzystając z opcji „Ciekawostki”, poznają informacje dotyczące dynastii cesarskiej w Japonii.
	4.	Dzięki opcji „Wiem więcej” uczniowie poszerzają swoją wiedzę na temat reform cesarza Mutsuhito i rozwoju ekonomicznego Japonii.
III	5.	Korzystając z mapy Chin, uczniowie poznają ich granice. Słuchając nagrania, poznają sytuację w Pekinie po śmierci cesarza Hsien-Penga. Oceniają przyczyny upadku Chin.
IV	6.	Analizują materiał dotyczący walk o wpływy między Chinami i Japonią. Korzystając z mapy, poznają przebieg wojny rosyjsko-japońskiej.
V	7.	Po wysłuchaniu tekstu i o powstaniu Republiki Chin uczniowie porównują przebieg i skutki rewolucji w Chinach i Japonii.
VI	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na utrwalenie poznanego materiału.
VII	Sprawdź się	Uczniowie rozwiązują w grupach losowo wybrane zadania.

Dział I. Lata 1900–1918

Moduł C

Temat: 7. AZJA I AUSTRALIA MIĘDZY WOJNAMI

Cel ogólny: Poznanie zmian politycznych, społecznych i ekonomicznych w Azji i Australii.

Cele szczegółowe: Uczeń poznaje fakty dotyczące sytuacji Oceanii, Indochin i Malajów pod koniec XIX i na początku XX wieku. Zdobywa wiedzę

na temat przekształcenia się Australii w federacyjną monarchię parlamentarną i powstania Komunistycznej Partii Chin. Poznaje postać Mahatmy Gandhiego i jego rolę w walce o niepodległość Indii. Kształci umiejętność umieszczania faktów w czasie i przestrzeni historycznej.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi ocenić rolę kolonializmu w życiu politycznym, społecznym i ekonomicznym Oceanii. Zna zasady funkcjonowania państwa australijskiego, wpływ ZSRR na budowanie komunizmu w Chinach. Umie wyjaśnić rolę Mahatmy Gandhiego w walce o niepodległość Indii. Potrafi porównać systemy kolonialne w wybranych krajach Azji i w Australii.

Przebieg zajęć i planowany czas - 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Uczniowie, wysłuchując narracji o Oceanii i jej wyspach, analizują wpływy kolonializmu angielskiego, niemieckiego, francuskiego i amerykańskiego. Oglądając mapę, poznają poszczególne kolonie na Pacyfiku.

	2.	Korzystając z opcji „Ciekawostki”, dowiadują się o odkryciach geograficznych P.E. Strzeleckiego na terenach Oceanii i Australii.
II	3.	Poznają funkcjonowanie państwa australijskiego, jego system polityczny i struktury. Oceniają rolę Wielkiej Brytanii w budowaniu państwa australijskiego.
III	4.	Przyswajają wiadomości o ekspansji terytorialnej Japonii w Chinach. Poznają jej przyczyny, przebieg i skutki.
IV	5.	Po wysłuchaniu tekstu o walkach wewnętrznych w Chinach oceniają sposób zdobywania władzy przez komunistów.
	6.	Korzystając z opcji „Ciekawostka”, dowiadują się o wpływach Komunistycznej Partii ZSRR na powstanie Komunistycznej Partii Chin.
V	7.	Uczniowie omawiają sposób walki narodowowyzwoleńczej Hindusów pod przywództwem Mahatmy Gandhiego.
	8.	Po obejrzeniu filmu oceniają rolę Gandhiego w procesie wyzwolenia Indii.
VI	9.	Korzystając z opcji „Słowniczek”, uczniowie utrwalają pojęcia: „bierny opór”, „marionetkowe państwo”, „agresja”, „statut”.
VII	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na przypomnienie i utrwalenie poznanego materiału.
VIII	Sprawdź się	Uczniowie, podzieleni na grupy, rozwiązują zadania 1.–4. i porównują wyniki.

Dział II. Lata 1918–1939

Moduł A

Temat: 11. WOJNA POLSKO-BOLSZEWICKA

Cel ogólny: Poznanie przyczyn, przebiegu i skutków wojny polsko-bolszewickiej.

Cele szczegółowe: Uczeń zapoznaje się z teorią inkorporacji Dmowskiego i teorią federacji Piłsudskiego. Poznaje plany bolszewickie względem Europy. Zdobywa informacje na temat przebiegu wojen: polsko-ukraińskiej i polsko-bolszewickiej. Lokalizuje główne miejsca bitew i poznaje postanowienia traktatu ryskiego. Dowiaduje się, jaką rolę odegrali J. Piłsudski, R. Dmowski i W. Witos w tworzeniu podstaw niepodległego państwa polskiego. Kształci postawę patriotyzmu.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi określić różnicę między koncepcjami federacji (Piłsudskiego) i inkorporacji (Dmowskiego). Rozumie, że zdobycie terenów Europy i Azji było głównym celem bolszewików. Potrafi wskazać na mapie główne miejsca bitew polsko-radzieckich. Ocenia postanowienia traktatu ryskiego dla Polski. Analizuje osiągnięcia Polaków w walce o granice Polski. Charakteryzuje i ocenia zasługi J. Piłsudskiego, R. Dmowskiego i W. Witosa w tworzeniu podstaw niepodległości Polski.

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
I	1.	Oglądając mapę ukazującą koncepcję granic Polski według R. Dmowskiego, uczniowie wysłuchują tekstu o teorii inkorporacji i teorii federacji.
	2.	Porównują obydwie teorie pod kątem odzyskania dawnych ziem Rzeczypospolitej.

II	3.	Poznają dążenia państwa bolszewickiego do podporządkowania sobie obszarów Azji i Europy. Oceniają sposób traktowania przez bolszewików ludności podbitych krajów.
III	4.	Zapoznają się z materiałem dotyczącym zdobycia Ukrainy przez Polskę i sojuszu polsko-ukraińskiego przeciwko bolszewikom. Oceniają postawę atamana Petlury w walce o niepodległość Ukrainy.
IV	5.	Analizują – na podstawie tekstu – zachowanie bolszewików po podpisaniu rozejmu w Mikaszewicach.
V	6.	Dowiadują się o ataku armii bolszewickiej pod dowództwem gen. Tuchaczewskiego na Polskę.
	7.	Oglądając mapę, poznają kolejne etapy zwycięskiego przemarszu bolszewików przez Polskę.
	8.	Dzięki opcji „Wiem więcej” uczniowie poznają rolę Armii Konnej S. Budionnego w walkach z Polakami i Ukraińcami.
VI	9.	Uczniowie analizują i oceniają postawę premiera Grabskiego na konferencji w Spa.
VII	10.	Oglądając mapę przedstawiającą strategię bitwy o Warszawę, uczniowie wysłuchują tekstu o przebiegu samej bitwy.
	11.	Oceniają zdolności taktyczne polskich dowódców: gen. Hallera, gen. Sikorskiego i marszałka Piłsudskiego.
	12.	Korzystając z opcji „Biogram”, poznają sylwetki generałów polskich: E. Rydza-Śmigłego i W. Sikorskiego.
VIII	13.	Zdobywają wiadomości na temat pierwszych rozmów pokojowych polsko-radzieckich w Mińsku.
	14.	Dzięki opcji „Wiem więcej” uzyskują dodatkowe informacje o sytuacji polityczno-ekonomicznej Polski w 1920 r.
IX	15.	Wysłuchując nagrania, oglądają mapę przedstawiającą przebieg granicy polskiej na wschodzie po traktacie ryskim. Oceniają straty i zyski terytorialne.
	16.	Oceniają postanowienia traktatu ryskiego i jego znaczenie dla Polski.
X	Zapamiętaj	Opcja „Zapamiętaj” pozwala na utrwalenie poznanego materiału.

XI	Sprawdź się	Indywidualne rozwiązywanie zadań z wprowadzeniem elementów rywalizacji.
----	-------------	---

Dział III. Lata 1939–1945

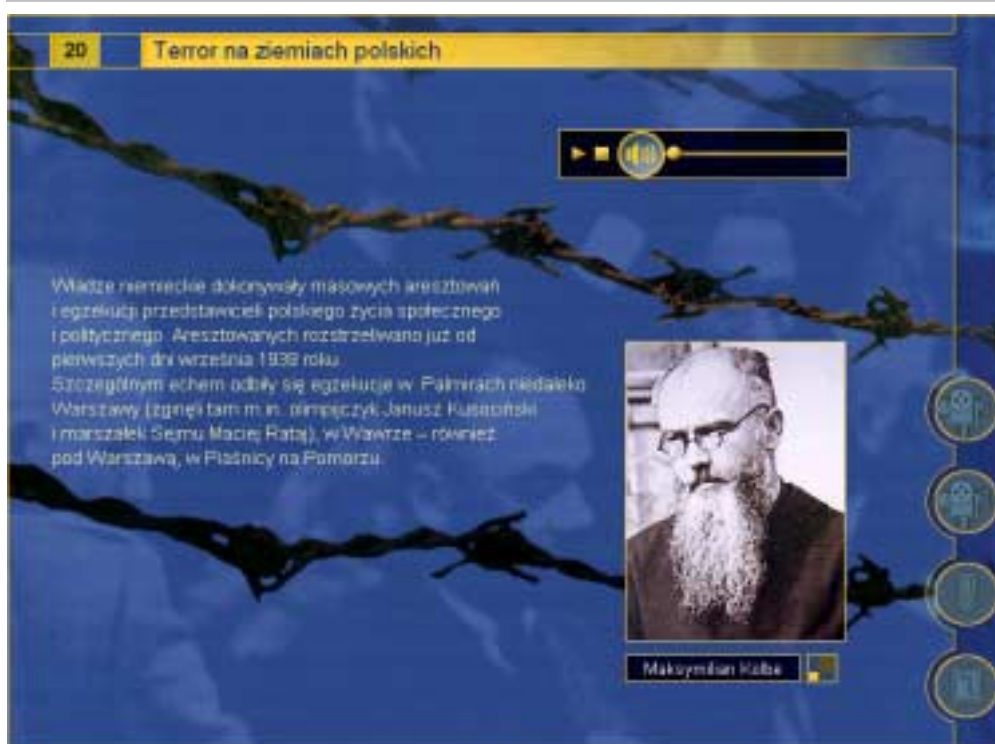
Moduł A

Temat: 20. POLSKA POD OKUPACJĄ NIEMIECKĄ I RADZIECKĄ

Cel ogólny: Poznanie sytuacji politycznej Polski w czasie okupacji.

Cele szczegółowe: Uczeń poznaje tereny Polski zajęte przez Niemców i ZSRR. Zdobywa wiadomości na temat polityki germanizacyjnej wobec Polaków. Dowiaduje się o formach terroru stosowanych wobec ludności polskiej przez okupantów niemieckich i radzieckich. Przekonuje się, że wolność, suwerenność i niepodległość stanowią nadrzędne wartości w życiu człowieka i państwa.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi wskazać na mapie obszary polski zagarnięte przez Niemców i państwo radzieckie w czasie okupacji. Rozumie sens i znaczenie polityki germanizacyjnej. Umie wymienić i ocenić formy terroru stosowane wobec ludności cywilnej Polski przez dwóch okupantów. Porównuje i ocenia działania Niemiec i ZSRR wobec okupowanej Polski.

Przebieg zajęć i planowany czas - 1 godz.		
Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
1	1	Uczniowie, oglądając animowaną mapę Polski po agresji niemieckiej, poznają obszary zabrane Polsce przez Niemców.
2	2	Uczniowie przyswajają wiadomości na temat polityki germanizacyjnej i oceniają jej skutki dla ludności polskiej.
	3	Korzystając z opcji „Ciekawostki”, uzyskują dodatkowe informacje na temat germanizacji – o volksliście i stosunku do niej Polaków.
3	4	Oglądając film o Majdanku, zdają sobie sprawę ze skali okrucieństwa niemieckiego terroru.
	5	Oglądając mapę obozów koncentracyjnych, pracy i zagłady, dowiadują się o tragicznym losie Polaków, Żydów i Romów w czasie okupacji.
4	6	Zapoznają się z materiałem dotyczącym agresji ZSRR na Polskę. Korzystając z mapy, lokalizują tereny polskie włączone do państwa radzieckiego.
	7	Po zapoznaniu się z opcją „Wiem więcej” uczniowie charakteryzują i oceniają politykę radziecką wobec Polaków.
	8	Oglądają zdjęcia grobów jeńców polskich w Katyniu, Starobielsku i Ostaszkowie. Dowiadują się o zamordowaniu żołnierzy polskich przez Rosjan.
5	9	Nauczyciel dzieli klasę na zespoły: zespół 1. opracowuje sytuację Polski pod okupacją niemiecką, zespół 2. – sytuację Polski pod okupacją sowiecką.
6	Zapamiętaj	Opcja „Zapamiętaj” pozwala na powtórzenie i utrwalenie poznanego materiału.
7	Sprawdź się	Uczniowie podzieleni zostają na grupy i rozwiązują zadania 1–3, a następnie omawiają uzyskane wyniki.

Dział III. Lata 1939–1945

Moduł A

Temat: 24. POLSKA PODCZAS II WOJNY ŚWIATOWEJ

Cel ogólny: Poznanie działalności rządu polskiego na emigracji i jego znaczenia dla okupowanej Polski.

Cele szczegółowe: Uczeń poznaje fakty dotyczące losów rządu polskiego po agresji ZSRR i znaczenia układu Sikorski-Majski. Dowiaduje się o roli Katynia w relacjach polsko-radzieckich. Zdobywa wiadomości o udziale Polaków na frontach II wojny światowej. Kształci umiejętność formułowania ocen i opinii.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi wyjaśnić i ocenić politykę rządu polskiego na emigracji. Rozumie znaczenie układu Majski – Sikorski. Zna fakty dotyczące tworzenia Armii Andersa. Rozumie przyczyny zerwania przez Polskę stosunków dyplomatycznych z Rosją Radziecką. Potrafi ocenić postawę Polaków walczących na frontach II wojny światowej i wymienić główne miejsca bitew, w których brali udział.

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
1	1	Uczniowie poznają materiał dotyczący losów rządu polskiego po agresji radzieckiej. Dzięki opcji „Biogram” poznają bliżej sylwet-

		kę gen. Sikorskiego.
2	2	Wysłuchując nagrania, dowiadują się o przyczynach i skutkach układu polsko-radzieckiego z 30 lipca 1941 r.
3	3	Zdobywają informacje o powstawaniu Armii Andersa w ZSRR. Dzięki opcji „Biogram” poznają sylwetkę gen. Andersa.
	4	Uczniowie dowiadują się, dlaczego doszło do ewakuacji Armii Polskiej do Iranu.
4	5	Oglądając zdjęcia przedmiotów wydobytych z mogił katyńskich, uczniowie wysłuchują tekstu o przyczynach zerwania stosunków polsko-radzieckich.
5	6	Poznają zmiany w rządzie polskim na emigracji po tragicznej śmierci gen. Sikorskiego. Dzięki opcji „Biogram” poznają sylwetkę gen. Sosnkowskiego.
6	7	Przyswajają wiadomości o udziale Polaków na frontach II wojny światowej. Wymieniają jednostki wojska polskiego walczące pod Narwikiem.
	8	Oglądając zdjęcia Dywizjonu 303, zdobywają informacje na temat udziału myśliwców polskich w bitwie powietrznej o Anglię.
	9	Wysłuchując nagrania, uczniowie dowiadują się o formacjach polskich walczących w bitwach pod Tobrukiem i na Monte Cassino.
7	10	Oglądając animację o Polakach na frontach II wojny światowej, zdobywają wiadomości o operacji „Market Garden” i potrafią wyjaśnić, dlaczego doszło do klęski aliantów pod Arnhem.
8	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na powtórzenie i utrwalenie poznanego materiału.
9	Sprawdź się	Uczniowie w grupach wykonują losowo wybrane zadania.

Dział IV. Lata 1945–1989

Moduł B

Temat: 30. PODZIAŁ ŚWIATA NA STREFY WPŁYWÓW PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

Cel ogólny: Poznanie nowego ładu politycznego w Europie i na świecie po II wojnie światowej.

Cele szczegółowe: Uczeń poznaje i ocenia postanowienia konferencji w Teheranie, Jałcie, Poczdamie i ich wpływ na utrwalenie pokoju w Europie.

Zdobywa wiadomości o wydarzeniach w Norymberdze i początkach „zimnej wojny”. Poznaje plan Marshalla i Trumana, ONZ i NATO oraz ich funkcje i znaczenie na świecie. Dowiaduje się o konflikcie berlińskim i sposobie utworzenia RFN i NRD. Poznaje fakty związane z powstaniem układu warszawskiego, jego cele oraz skutki. Wyrabia w sobie krytycyzm i dociekliwość.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi wymienić najważniejsze postanowienia konferencji w Teheranie, Jałcie i Poczdamie; rozumie ich znaczenie dla Polski. Wie, gdzie sądzono zbrodniarzy niemieckich. Rozumie cele planu Marshalla i Trumana. Zna cele i funkcję ONZ, NATO, układu warszawskiego. Potrafi wyjaśnić okoliczności związane z utworzeniem RFN i NRD.

30 Konferencja w Poczdamie

Trzecie spotkanie **Wielkiej Trójki** odbywało się od 17 lipca do 2 sierpnia 1945 roku w Poczdamie. Po śmierci Roosevelta prezydenturę w Stanach Zjednoczonych objął Harry Truman. Churchill przegrał wybory i pod koniec obrad zastąpił go nowy premier Wielkiej Brytanii, Clement Attlee. W trakcie spotkania ustalono m.in. kwestie przyszłości państw zachodnich.

Konferencja w Poczdamie

Do Polski miały zostać przyłączone: północna część Prus Wschodnich, terytorium **Wolnego Miasta Gdańska**, a na zachodzie – tzw. **Ziemia Odzyskana**, sięgające Odry i Nysy Łużyckiej. Ludność niemiecka miała zostać wysiedlona.

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
1	1	Wysłuchując tekstu o celach spotkania Wielkiej Trójki w Teheranie, uczniowie oglądają animację przedstawiającą linię Curzona. Z opcji „Ciekawostki” dowiadują się o planach wyzwolenia Polski.

2	2	Po wysłuchaniu nagrania uczniowie oceniają postanowienia konferencji w Jałcie i Poczdamie względem Polski i jej przeszłych granic.
	3	Po zapoznaniu się z opcją „Ciekawostki” dowiadują się o przyznaniu Winstonowi Churchillowi Nagrody Nobla.
3	4	Oglądając fotografie niemieckich zbrodniarzy wojennych, dowiadują się o procesie w Norymberdze.
4	5	Poznają materiał dotyczący „zimnej wojny” i ocenia jej wpływ na kraje demokracji ludowej.
5	6	Oglądają na wykresie schemat władz w ONZ i wysłuchują informacji na temat funkcji ONZ.
	7	Opcja „Ciekawostki” dostarcza szerszej wiedzy o działalności ONZ. Uczniowie oceniają znaczenie ONZ dla międzynarodowej współpracy oświatowej, naukowej i kulturalnej.
6	8	Poznają okoliczności powołania NATO, potrafią wymienić cele i funkcje NATO oraz jego członków.
7	9	Oglądając animację o RFN i NRD, wysłuchują informacji o podziale Niemiec.
	10	Korzystając z opcji „Biogram”, poznają sylwetkę pierwszego kanclerza RFN – Konrada Adenauera.
8	11	Poznają cele układu warszawskiego.
9	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na powtórzenie i utwalenie poznanego materiału.
10	Sprawdź się	Indywidualne rozwiązywanie zadań z wprowadzeniem ograniczeń czasu.

Dział IV. Lata 1945–1989

Moduł D

Temat: 40. WOJNY NA BLISKIM WSCHODZIE

Cel ogólny: Poznanie przyczyn, przebiegu i skutków wojen na Bliskim Wschodzie.

Cele szczegółowe: Uczeń poznaje wpływ islamizacji na wojnę Iraku z Iranem, powody wojny w Libanie i ataku na Kuwejt. Zdobywa wiadomości o agresji ZSRR na Afganistan. Kształci krytycyzm i dociekliwość oraz umacnia się w przekonaniu o wyższości demokratycznych form rządzenia.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń zna sposób sprawowania władzy przez ajatollaha Ruhollaha Chomeiniego i potrafi porównać go z demokratycznymi formami sprawowania władzy. Rozumie, dlaczego dyktator Saddam Husajn zaatakował Kuwejt, a ZSRR – Afganistan.

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
1	1	Wysłuchując tekstu o Iranie pod panowaniem Chomeiniego, uczniowie porównują sposób funkcjonowania państwa w republikach islamskich i demokratycznych. Rozumieją, na czym polegała rewolucja islamska.
2	2	Wysłuchując nagrania i oglądając fotografie Saddama Husajna i armii irackiej, dowiadują się o celu ataku na Kuwejt.
	3	Korzystając z opcji „Ciekawostki”, analizują przebieg wojny w Zatoce.

3	4	Dzięki opcji „Wiem więcej” uzyskują dodatkowe informacje na temat roli Kurdów w walkach na Bliskim Wschodzie.
4	5	Po wysłuchaniu tekstu na temat sytuacji w Afganistanie uczniowie mogą ocenić działalność partyzantów afgańskich w walkach niepodległościowych.
	7	Opcja „Ciekawostki” informuje o przyczynach bojkotu przez państwa europejskie i USA XXII Igrzysk Olimpijskich w ZSRR.
5	8	Korzystając z opcji „Słowniczek”, uczniowie utrwalają pojęcia: mudżahedini, ajatollah, fundamentalizm, interwencja, prawo koraniczne, czarczaf, imman, szach.
6	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na powtórzenie i utwalenie poznanego materiału.
7	Sprawdź się	Uczniowie, podzieleni na 4 zespoły, rozwiązują losowo wybrane zadania.

Dział IV. Lata 1945–1989

Moduł B

Temat: 43. DAŻENIA DO INTEGRACJI EUROPY

Cel ogólny: Poznanie celów i sposobów jednoczenia Europy.

Cele szczegółowe: Uczeń poznaje fakty dotyczące powstania EWWiS oraz jej roli w zbliżeniu państw europejskich. Poznaje państwa-członków Euratom, EWG, EFTA. Zdobycie wiadomości o celach Unii Europejskiej. Kształci postawę tolerancji i umiejętności krytycznego analizowania treści prezentowanych przez różne media.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi wymienić kolejne fazy jednoczenia Unii Europejskiej. Zna jej główne cele i założenia. Potrafi ocenić rolę poszczególnych państw w budowaniu jedności europejskiej. Rozumie korzyści wynikające z integracji europejskiej.

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
1	1	Uczniowie wysłuchują tekstu o EWWiS i oceniają rolę Roberta Schumana w tworzeniu podstaw wspólnoty europejskiej.
2	2	Wysłuchując nagrania, uczniowie poznają fakty dotyczące powstania pierwszych organizacji wspólnej Europy – Euratomu, EWG i EFTA. Poznają państwa-członków tych organizacji.
3	3	Nauczyciel dzieli klasę na zespoły. Każdy zespół opracowuje poszczególne zagadnienia: zespół 1 wyjaśnia, co to jest Euratom; zespół 2 wyjaśnia, co to jest EWG; zespół 3 wyjaśnia, co to jest EFTA.
4	4	Oglądając mapę Unii Europejskiej, uczniowie wysłuchują tekstu o powstaniu zjednoczonej Europy – poznaje kolejność wstępowania do Unii poszczególnych państw europejskich.

	5	Dzięki opcji „Wiem więcej” uzyskują dodatkowe informacje o celach i zasadach działania UE oraz o państwach ubiegających się o członkostwo.
5	6	Oglądają film o Brukseli i poznają strukturę oraz funkcje Unii Europejskiej.
	7	Korzystając z mapy, lokalizują na niej kraje według kolejności przystępowania do UE.
6	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na powtórzenie i utrwalenie poznanego materiału.
7	Sprawdź się	Uczniowie rozwiązują w grupach zadania 1–3, a następnie omawiają wyniki.

Dział V. Lata 1989–2000

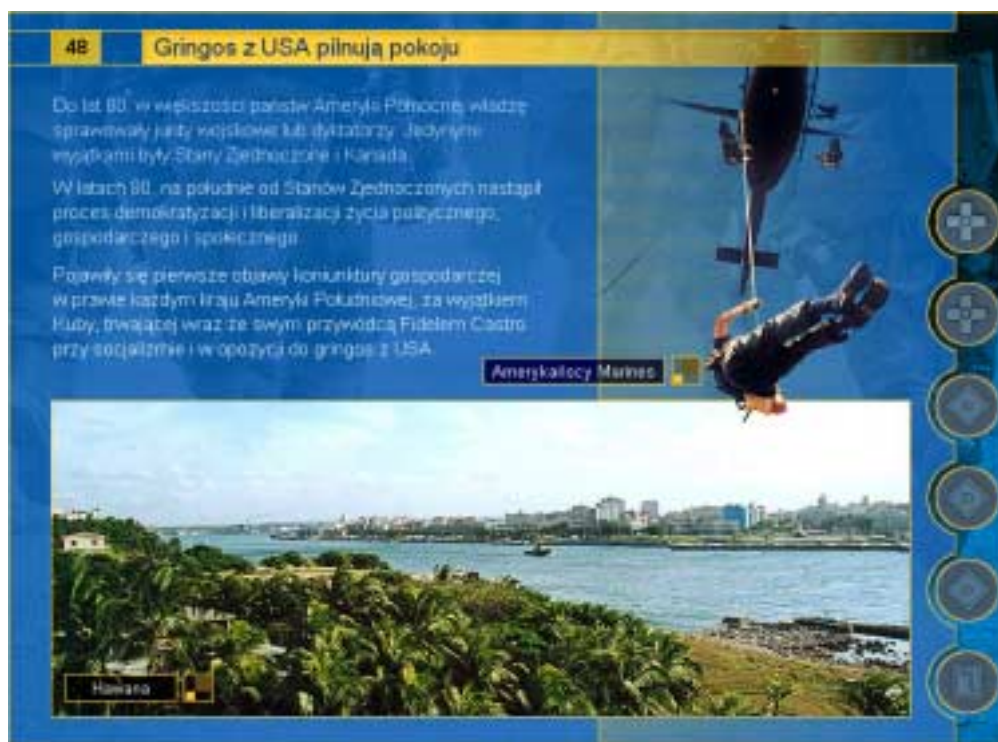
Moduł E

Temat: 48. AMERYKA POD KONIEC WIEKU

Cel ogólny: Poznanie roli USA w gospodarce światowej po upadku ZSRR.

Cele szczegółowe: Uczeń poznaje rolę USA jako strażnika pokoju na świecie. Zdobywa wiadomości o walkach na Haiti i sytuacji polityczno-gospodarczej na Kubie i w Meksyku. Poznaje pojęcia: *Boat people*, partyzantka w Chiapas. Poznaje państwa amerykańskie i ich problemy ekonomiczne i polityczne. Ocenia politykę prowadzoną przez USA w regionie.

Założone osiągnięcia ucznia: Uczeń potrafi wytłumaczyć, na czym polega rola „strażnika światowego pokoju”, ocenić wpływy USA na poszczególne kraje świata. Zna przyczyny walk na Haiti, ucieczki ludności z Kuby do USA i postulaty Indian z prowincji Chiapas w Meksyku. Ocenia rozwój ekonomiczny poszczególnych krajów Ameryki Południowej i potrafi wymienić najważniejsze problemy, z którymi borykają się te kraje.

Przebieg zajęć i planowany czas – 1 godz.

Etapy lekcji	Ekran	Sugestie pracy z programem
1	1	Uczniowie poznają materiał dotyczący politycznej i ekonomicznej sytuacji państw Ameryki Północnej.
	2	Korzystając z opcji „Biogram”, poznają sylwetkę Fidela Castro i jego rolę na Kubie.
	3	Dzięki opcji „Ciekawostki” poznają sytuację polityczną krajów Ameryki Południowej – porównują systemy sprawowania władzy: demokratyczny i dyktatorski.
	4	Dzięki opcji „Wiem więcej” uzyskują informacje na temat problemów ekonomicznych na Antylach – oceniają przyczyny recesji i walk.
2	5	Poznają przyczyny interwencji USA i ONZ na Haiti. Z opcji „Ciekawostki” dowiadują się o udziale wojsk polskich w ramach sił ONZ w interwencji na Haiti.

	6	Dzięki opcji „Wiem więcej” dowiadują się o roli USA w polityce Panamy. Oceniają postać gen. Manuela Noriegi.
3	7	Oglądając zdjęcia Hawany i Meksyku, zdobywają wiadomości o przyczynach działalności partyzantów w Chiapas i ucieczek Kubańczyków do USA.
4	8	Po wysłuchaniu tekstu o problemach ekonomiczno-politycznych państw Ameryki Łacińskiej uczniowie wymieniają problemy mające najbardziej niekorzystny wpływ na funkcjonowanie tych państw.
	9	Dzięki opcji „Wiem więcej” poznają dane o działalności organizacji przestępczych i terrorystycznych w Kolumbii.
6	Zapamiętaj	Praca z opcją „Zapamiętaj” pozwala na powtórzenie i utrwalenie poznanego materiału.
7	Sprawdź się	Indywidualne rozwiązywanie zadań z wprowadzeniem ograniczeń czasu.

IV

V. SPRAWDZIANY WIADOMOŚCI ORAZ UMIEJĘTNOŚCI

1. PRZYKŁADY TESTÓW SPRAWDZAJĄCYCH

Klasa I

Lekcja 72

Dział: **ODKRYCIA GEOGRAFICZNE**

1. Grenada została zdobyta w 1492 r. przez:

- Turków,
- Portugalczyków,
- **Hiszpanów,**
- Maurów.

2. Konkwista została zapoczątkowana przez:

- kolonizację Hispanioli,
- **pierwszą wyprawę Kolumba,**
- wyprawę Korteza,
- zniszczenie Tenochtitlan.

3. Państwo Inków podbił:

- **Pizarro,**
- Kortez,
- Kolumb,
- Magellan.

4. Podbój Ameryki rozpoczął się z inicjatywy:

- królów Hiszpanii,
- władców Portugalii,
- Kościoła,
- **poddanych królów Hiszpanii.**

5. Busola została wynaleziona przez:

- Anglików,
- **Chińczyków,**
- Arabów,
- Hiszpanów.

6. W 1498 r. odbyła się:

- pierwsza wyprawa Kolumba,

- **podróż Vasco da Gamy,**
- wyprawa Magellana,
- powrotna podróż ocalałego okrętu z wyprawy Magellana.

7. Pierwszą odkrytą przez siebie wyspę Kolumb nazwał:

- Hispaniola,
- **San Salvador,**
- Jamajka,
- Kuba.

8. W pierwszej wyprawie Kolumba do Indii nie było statku o nazwie:

- „Santa Maria”,
- „Nina”,
- „Pinta”,
- **„Lidia”.**

9. Nazwa: San Salvador po hiszpańsku oznacza:

- Święta Wyspa,
- **Święty Zbawiciel,**
- Święta Wiara,
- Święta Ziemia.

10. Traktat w Tordesillas został zawarty pomiędzy;

- Anglią i Francją,
- **Hiszpanią i Portugalią,**
- Hiszpanią i Francją,
- Portugalią i Francją.

11. Do Przylądka Dobrej Nadziei dopłynął:

- Amerigo Vespucci,
- Vasco da Gama,
- Ferdynand Magellan,
- **Bartolomeo Diaz.**

12. Nazwę " Ameryka" wymyślił:

- Amerigo Vespucci,
- Krzysztof Kolumb,
- **Martin Waldseemüller,**
- Vasco da Gama.

13. Z Ameryki nie sprowadzono do Europy:

- kruszców,
- cukru,
- bawełny,
- **kości słoniowej.**

Lekcja 27
Dział: Wiek XVI–XVIII

1. Zaznacz prawidłową odpowiedź.

Na sejmie w Piotrkowie z 1562/1563 r. uchwalono:

- **egzekucję królewszczyzn,**
- zakaz posiadania przez jedną osobę kilku urzędów,
- zaostrzenie kar za zbiegostwo chłopów,
- zwolnienie szlachty od większości podatków.

2. Zaznacz prawidłową odpowiedź.

Ostatnim konfliktem polsko-krzyżackim była wojna:

- północna,
- trzynastoletnia,
- trzydziestoletnia,
- **pruska.**

3. Zaznacz prawidłową odpowiedź.

Ostatnim królem Polski z dynastii Jagiellonów był:

- Kazimierz Jagiellończyk,
- Zygmunt Stary,
- **Zygmunt August,**
- Henryk Walezy.

4. Zaznacz prawidłową odpowiedź.

Sarmackimi Atenami nazywano gimnazjum prowadzone przez:

- **arian,**
- jezuitów,
- kalwinów,
- luteran.

5. Zaznacz prawidłową odpowiedź.

Pierwsza wolna elekcja odbyła się w:

- Krakowie,
- **Warszawie,**
- Gdańsku,
- Zamościu.

6. Zaznacz prawidłową odpowiedź.

Do Polski idee odrodzenia napływały w:

- XIII wieku,
- XIV wieku,
- **XV wieku,**
- XVI wieku.

7. Zaznacz prawidłową odpowiedź.

Założona na przełomie 1530/1531 r. Liga Szmalkadzka miała na celu:

- uniezależnienie Kościoła niemieckiego od Rzymu,
- **obronę protestantów przed katolikami w Rzeszy,**
- zakończenie walk religijnych we Francji,
- obronę protestantów w Anglii.

8. Zaznacz prawidłową odpowiedź.

Sobór w Trydencie zakończył swe obrady w roku:

- 1525,
- 1534,
- 1545,
- **1563.**

9. Zaznacz prawidłową odpowiedź.

Wyprawa Niezwyciężonej Armady na Anglię miała miejsce w roku:

- 1571,
- 1579,
- **1588,**
- 1609.

10. Wybierz właściwą odpowiedź.

Rozejm w Jamie Zapolskim miał miejsce w roku:

- 1533,
- 1547,
- 1570,
- **1582.**

11. Wybierz właściwą odpowiedź.

Wielka smuta jest to:

- **okres w historii Rosji po śmierci cara Fiodora,**
- okres w historii Rosji po śmierci cara Michała Romanowa,
- okres wojen polsko-rosyjskich za panowania Zygmunta III Wazy,
- okres w historii Rosji po zawarciu rozejmu w Dywilinie w 1619 r.

12. Wybierz właściwą odpowiedź.

Granicą między Polską a Turcją po pokoju z 1621 r. miała być rzeka:

- Prut,
- **Dniestr,**
- Dniepr,
- Dunaj.

13. Zaznacz właściwą odpowiedź.

Która z walczących stron uznała umowę zborowską za korzystną?

- Kozacy,
- Polacy,
- Rosjanie,
- Tatarzy,

- **żadna.**

14. Zaznacz właściwą odpowiedź.

Rzeczywistymi przyczynami najazdu szwedzkiego były:

- **chęć podboju Polski,**
- zabezpieczenie się przed polską agresją,
- akt inkorporacji do Polski północnych Inflant,
- **uzyskanie zrzeczenia się praw do tronu szwedzkiego przez Jana Kazimierza.**

15. Zaznacz właściwą odpowiedź.

Zniesienie monarchii w Anglii miało miejsce w roku:

- 1640,
- 1645,
- 1647,
- **1649.**

16. Wybierz właściwą odpowiedź.

Podczas wojny 1702–1713 w skład koalicji antyfrancuskiej nie weszły:

- Anglia i Turcja,
- cesarz i Zjednoczone Prowincje,
- **Turcja i Hiszpania,**
- Anglia i Hiszpania.

17. Wybierz właściwą odpowiedź.

Przełomowym momentem wojny północnej (1700–1721) była zwycięska dla Rosjan bitwa:

- **pod Połtawą,**
- pod Narwą,
- Azow,
- nad rzeką Prut.

18. Wybierz właściwą odpowiedź.

Władzę wykonawczą zgodnie z Konstytucją Stanów Zjednoczonych z 1787 r. miał wykonywać:

- Kongres,
- Senat,
- **prezydent,**
- Sąd Najwyższy.

19. Wybierz prawidłową odpowiedź.

August II i August III to reprezentanci dynastii:

- Hohenzollernów,
- **Wettynów,**
- Sasów,
- Habsburgów.

20. Wybierz prawidłową odpowiedź.

Prawa kardynalne:

- **zachowywały złotą wolność szlachecką,**
- znosiły liberum veto,
- detronizowały króla,
- wprowadzały władzę absolutną.

21. Wybierz prawidłową odpowiedź.

Deklaracja praw człowieka i obywatela głosiła m.in.:

- zniesienie własności prywatnej,
- wprowadzenie republiki,
- wprowadzenie monarchii,
- **suwerenność ludu.**

Klasa III

Lekcja 6 Dział: Lata 1900–1918

1. Zaznacz właściwą odpowiedź.

Jak się nazywał cesarz, który przeprowadził reformy w Japonii?

- **Mutsuhito,**
- Joszihito,
- Hirohito,
- Akitohito.

2. Ułóż wydarzenia w odpowiedniej kolejności.

Odp.:

- początek rządów regentek w Chinach,
- obalenie szoguna,
- okres Meidzi w Japonii,
- wojna chińsko-japońska,
- wojna rosyjsko-japońska,
- zajęcie Korei przez Japonię,
- proklamacja Republiki Chin.

3. Zaznacz właściwą odpowiedź.

Francuski dowódca spod Verdun to:

- Schlieffen,
- **Pétain,**
- Joffre,
- Gallieni.

4. Do wypisanych konfliktów dopisz odpowiednie państwa.

Odp.:

- konflikt o flotę – (*Niemcy i Wielka Brytania*),
- konflikt o Alzację – (*Niemcy i Francja*),
- konflikt o Tybet i Afganistan – (*Rosja i Wielka Brytania*),

- konflikt o Bałkany – (*Rosja i Austro-Węgry*),
- konflikt o Tunis i pn. Afrykę – (*Włochy i Francja*),
- konflikt o Bośnię i Hercegowinę – (*Serbia i Austro-Węgry*).

5. Zaznacz właściwą odpowiedź.

W którym roku powstały Legiony Polskie pod dowództwem Piłsudskiego?

- 1908,
- **1914,**
- 1916,
- 1918.

6. Zaznacz właściwą odpowiedź.

Wśród podanych poniżej wybierz te typy oddziałów, których po raz pierwszy na dużą skalę użyto w I wojnie światowej.

- Kawaleria,
- piechota,
- **saperzy,**
- artyleria,
- **lotnictwo,**
- **oddziały chemiczne.**

1. CO TO JEST eduLAN?

EduLAN to program eduROM w wersji sieciowej, przeznaczonej dla szkolnych pracowników komputerowych i dostosowanej do ich wymagań. **EduLAN w dużym stopniu uwzględnia rolę dydaktyczną nauczyciela** i umożliwia mu znaczny wpływ na pracę ucznia.

Oto możliwości stwarzane przez eduLAN:

Sterowanie pracą uczniów ze stanowiska nauczyciela w pracowni szkolnej – oprogramowanie pozwala nauczycielowi m.in. na synchroniczne sterowanie pracą uczniowskich stacji roboczych, podgląd stanu wybranej stacji roboczej i przeniesienie sterowania do wybranej stacji roboczej. Niektóre z dostępnych funkcji:

- ❑ przejęcie sterowania (mysz i klawiatura) programem na wszystkich stacjach roboczych (np. w celu ustawienia odpowiedniej strony w materiale lub w celu zademonstrowania czegoś na ekranie);
- ❑ zablokowanie dostępu do przycisku sprawdzenia ćwiczenia (i do Raportu wyników);
- ❑ podgląd wybranej stacji roboczej (ekranu);
- ❑ przydzielenie sterowania do jednej wybranej stacji roboczej (wywołanie ucznia do tablicy); rezultat pracy ucznia widoczny jest na ekranach pozostałych stacji roboczych, a także na komputerze nauczyciela;
- ❑ głosowanie – gdy „wywołana do tablicy” osoba wykona zadanie, pozostali uczniowie głosują, czy zadanie jest rozwiązane poprawnie czy nie; na wszystkich komputerach widoczne jest odpowiednie okno pokazujące statystykę odpowiedzi.

Organizowanie pracy grupowej uczniów – przeprowadzania różnego rodzaju gier między zespołami w klasie na podstawie materiału ćwiczeniowego programu eduROM, np.:

- ❑ nauczyciel dzieli klasę na zespoły (co najmniej dwa, maksymalna liczba to liczba komputerów w pracowni), wszyscy na czas rozwiązują ćwiczenia; wygrywa ten zespół, który pierwszy uzyska 100% z danego zakresu materiału (np. ćwiczenia z jednej lekcji); odpowiednie okno ze statystyką wyników poszczególnych zespołów jest na bieżąco widoczne na każdej stacji roboczej.

Dokonywanie oceny pracy uczniów – monitorowanie postępów osiągniętych przez uczniów w toku nauki, syntetyczne zarządzanie wynikami prac uczniów związanych z ich działalnością z programem eduROM. System zapewnia nauczycielom nie tylko wgląd w uzyskiwane przez uczniów wyniki, ale także daje możliwość zwrotnej komunikacji z uczniami i korygowania przesyłanych prac. W ten sposób eduLAN tworzy praktyczną implementację idei wirtualnej szkoły:

- ❑ wyniki uczniów i stany poszczególnych stron trzymane są na serwerze; aplikacja nauczyciela potrafi wyświetlić te wyniki dla poszczególnych uczniów indywidualnie dla różnych zakresów materiałów – lekcja, ćwiczenie;
- ❑ raporty z wynikami zawierają procentowe wyniki dla każdego ćwiczenia czy lekcji i określają stopień opanowania danej partii materiału przez uczniów. Raporty pozwalają szybko zorientować się w poziomie całej grupy oraz wskazać te obszary, które wymagają jeszcze powtórzenia i utrwalenia.

Przekazywanie uczniom swoich uwag i wskazówek drogą elektroniczną – wysłanie wiadomości tekstowej do jednego lub wszystkich komputerów (na ekranie komputera ucznia pojawia się wówczas okno z wiadomością od nauczyciela).

2. WYMAGANIA TECHNICZNE

Wymagania techniczne dla wersji jednostanowiskowej

Aby praca z programem w wersji jednostanowiskowej przebiegała prawidłowo, komputer powinien spełniać następujące wymagania techniczne:

- ❑ komputer PC z procesorem Pentium® 166 MHz,
- ❑ system operacyjny Microsoft® Windows 95/98/2000,
- ❑ 32 MB pamięci operacyjnej,
- ❑ 30 MB wolnego miejsca na dysku,
- ❑ karta graficzna pracująca w rozdzielczości 800x600 i tysiącami kolorów,
- ❑ napęd CD-ROM,
- ❑ mikrofon,
- ❑ modem (w wypadku korzystania z portalu eduNET).

Wymagania techniczne dla wersji sieciowej

Prawidłowy przebieg pracy z programem eduLAN w wersji wielostanowiskowej wymaga spełnienia następujących warunków:

- ❑ karta graficzna pracująca w jednakowej rozdzielczości (800x600 lub więcej) na wszystkich komputerach;

- ❑ połączenie komputerów siecią TCP/IP;
- ❑ wydzielony komputer, na którym zostanie zainstalowany materiał z płyt CD-ROM – serwer plików (20 GB wolnego miejsca na jednym dysku);
- ❑ wydzielony komputer, na którym zostanie zainstalowany program eduROM i który będzie przeznaczony dla nauczyciela;
- ❑ stanowiska uczniów oraz stanowisko nauczyciela powinny pracować w systemie operacyjnym Microsoft® Windows 95/98/2000 lub Millennium.

3. INSTALACJA

Płyta instalacyjna umożliwia zainstalowanie eduROM-u w wersji jednostanowiskowej lub sieciowej.

Instalacja jednostanowiskowa

Jeśli w komputerze włączona jest opcja „Autoodtworzenie”, to po włożeniu dysku instalacyjnego do stacji CD-ROM instalacja rozpocznie się automatycznie. W przeciwnym razie należy postąpić tak jak poniżej:

- ❑ z katalogu głównego uruchomić program SETUP.EXE;
- ❑ kliknąć przycisk OK., aby rozpocząć instalację;
- ❑ postępować zgodnie z instrukcjami wyświetlanymi na ekranie.

Instalacja sieciowa

Instalacja sieciowa odbywa się w dwóch etapach:

I etap

Instalację wersji sieciowej rozpoczynamy na komputerze, który będzie serwerem plików.

Aby zainstalować program eduROM na komputerze, należy:

- ❑ umieścić dysk instalacyjny w napędzie CD-ROM;
- ❑ uruchomić program SETUP.EXE z dysku instalacyjnego z katalogu NETWORK;
- ❑ program SETUP.EXE ma za zadanie skopiowanie instalatora wersji sieciowej eduROM i instalatora materiału do katalogu wybranego przez użytkownika;
- ❑ katalog ten musi znajdować się na dysku o dużej pojemności, gdyż do niego zostanie skopiowany materiał kursu;
- ❑ użytkownicy sieci powinni mieć pełne prawa dostępu do tego katalogu, w szczególności do prawa zapisu;
- ❑ instalator utworzy w menu „Start” grupę „eduROM”, w której będzie znajdował się skrót „Instalator materiału”.

Następnym krokiem będzie przekopiowanie materiału z płyt CD-ROM do katalogu utworzonego w punkcie A. Do tego celu służy program „Instalator materiału” (podczas jego uruchamiania płyta instalacyjna nie musi się znajdować w napędzie CD-ROM). Po uruchomieniu „Instalatora materiału” zostanie wyświetlone okienko z komunikatem: „Proszę włożyć dysk z materiałem kursu eduROM do napędu: D:”. W tym wypadku dysk D: jest napędem CD-ROM. Napęd CD-ROM jest wykrywany automatycznie.

II etap

Kolejny etap to instalacja programu eduROM na wszystkich komputerach w klasie. Istnieją dwie możliwości instalacji programu:

- 1) instalacja **wersji sieciowej** do pracy w klasie z udziałem nauczyciela;
- 2) instalacja **wersji sieciowej jedno stanowiskowej** do pracy bez udziału nauczyciela poprzez wykorzystanie zasobów sieciowych.

EduROM instalujemy, uruchamiając program setup.exe z zasobu sieciowego udostępnionego w pkt A. Jeżeli komputer, na którym są zainstalowane pliki z materiałem, ma być również stacją roboczą (pracować w sieci eduLAN to instalacji programu należy dokonać przez zasób sieciowy.

UWAGA: W razie zawieszania się programu podczas próby wejścia do materiału kursu z tego komputera (może się to zdarzyć na niektórych komputerach) – prosimy o telefoniczny kontakt z naszym serwisem w celu otrzymania specjalnego kodu usuwającego ten efekt. Należy pamiętać, aby wszystkich instalacji dokonywać na komputerach z systemami Microsoft® Windows 95/98/2000 lub Millennium.

4. MODUŁ NAUCZYCIELSKI

Opis funkcjonalności wersji sieciowej

Wersja sieciowa eduROM to oprogramowanie przeznaczone dla szkolnych pracowni komputerowych i dostosowane do ich wymagań. EduROM **w wersji sieciowej w dużym stopniu uwzględnia rolę dydaktyczną nauczyciela** i umożliwia mu znaczny wpływ na pracę ucznia. Oto oferowane możliwości:

Sterowanie pracą uczniów ze stanowiska nauczyciela w pracowni szkolnej

Specjalne okno sterowania pracą uczniów pozwala nauczycielowi m.in. na synchroniczne sterowanie pracą uczniowskich stacji roboczych, podgląd stanu wybranej stacji roboczej i przeniesienie sterowania do wybranej stacji roboczej. Rozpoczynając pracę z programem eduROM w wersji sieciowej, należy pamiętać o zachowaniu kolejności uruchamiania programu. W pierwszej kolejności program zawsze uruchamia nauczyciel, a dopiero potem uczniowie.

Niektóre z dostępnych funkcji:

wyboru materiału (klasy, przedmiotu), na podstawie którego będzie prowadzona lekcja, zawsze dokonuje nauczyciel;

- ❑ nauczyciel może przejąć sterowanie programem na wszystkich stacjach (ikona T na dolnym pasku narzędziowym), np. w celu ustawienia odpowiedniej strony w materiale lub zademonstrowania czegoś na ekranie;
- ❑ nauczyciel może zablokować uczniom dostęp do przycisku sprawdzenia ćwiczenia i do *Raportu wyników* – (ikona √ na pasku narzędziowym danego komputera blokuje dostęp do sprawdzania ćwiczeń pojedynczemu uczniowi, a √ w dolnym pasku narzędziowym blokuje dostęp do wyników wszystkim uczniom);
- ❑ nauczyciel może obserwować wybraną stację roboczą (ekran) – (ikona dziurki od klucza w pasku narzędziowym konkretnego ucznia);
- ❑ nauczyciel może przydzielić sterowanie do wybranej stacji roboczej („wywołanie” ucznia do tablicy) – (ikona U w pasku narzędziowym konkretnego komputera); rezultat pracy ucznia widoczny jest na ekranach pozostałych stacji roboczych i na komputerze nauczyciela;
- ❑ nauczyciel może zorganizować głosowanie (ikona dwóch słupków w dolnym pasku narzędziowym); gdy „wywołana do tablicy” osoba wykona zadanie, pozostali uczniowie głosują, czy zadanie jest rozwiązane poprawnie czy nie; odpowiednie okno pokazujące statystykę odpowiedzi może widzieć tylko nauczyciel lub nauczyciel i wszyscy uczniowie;
- ❑ nauczyciel może przydzielić uprawnienia nauczycielskie innym osobom.

VI

Wybór materiału

Okno wyboru materiału – tylko nauczyciel ma możliwość wyboru strefy, z której będzie prowadził zajęcia.

Sterowanie pracą uczniów

Okno sterowania klasą, które umożliwia nauczycielowi:

- obserwowanie pracy konkretnego ucznia;
- blokowanie dostępu do przycisku sprawdzenia wyników wszystkim uczniom lub jednemu z nich;
- przydzielenie sterowania do wybranej stacji roboczej; uczeń – przejmując sterowanie – powinien rozpocząć pracę od strony głównej programu;
- zablokowanie jednego lub wszystkich komputerów.

Za pomocą tego okna nauczyciel może również:

- przejąć sterowanie wszystkimi komputerami, np. w celu prezentacji i wytłumaczenia jakiegoś zjawiska;
- przesyłać wiadomości tekstowe;
- organizować głosowanie i pracę grupową.

Opis ikon

- pasek narzędziowy konkretnego komputera (np. Krzysztofa Małeckiego)

1 – numer komputera;

A – nazwa grupy, do której został przydzielony dany uczeń;

▲ – zmienianie grupy;

√ – blokowanie sprawdzania wyników konkretnemu uczniowi;

⌘ – blokowanie komputera konkretnego ucznia;

U – przekazanie sterowania do konkretnego komputera;

[ikona dziurki od klucza] – możliwość podejrzenia konkretnego komputera.

- dolny pasek narzędziowy:

T – przejęcie przez nauczyciela sterowania wszystkimi komputerami;

G – praca grupowa;

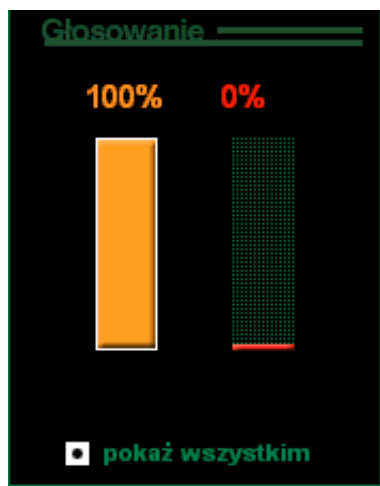
✉ – wysyłanie wiadomości tekstowych;

– głosowanie;

√ – blokowanie sprawdzania wyników we wszystkich stacjach;

⌘ – blokowanie wszystkich komputerów.

Głosowanie

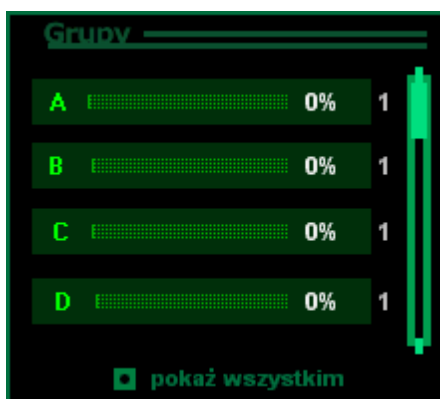
Okno głosowania, na którym widoczne są procentowe wyniki głosowania przeprowadzonego wśród uczniów. Okno to może być widoczne tylko na ekranie komputera nauczyciela lub – po wciśnięciu ikony **pokaż wszystkim** – na ekranach komputerów wszystkich uczniów. Ikona **pokaż wszystkim** ukaże się dopiero po zakończeniu głosowania i wskazaniu poprawnej odpowiedzi przez nauczyciela

5. PRACA GRUPOWA UCZNIÓW

Możliwość organizowania pracy grupowej uczniów – przeprowadzania różnego rodzaju gier między zespołami w klasie na podstawie materiału ćwiczeniowego programu eduROM, np.:

- nauczyciel dzieli klasę na zespoły (co najmniej dwa, maksymalna liczba uczestników to liczba komputerów w pracowni), wszyscy na czas rozwiązują ćwiczenia; wygrywa ten zespół, który pierwszy uzyska 100% z danego zakresu materiału (np. ćwiczenia z jednej lekcji); odpowiednie okno ze statystyką wyników poszczególnych zespołów jest na bieżąco widoczne na każdej stacji roboczej

Praca grupowa

Okno pracy grupowej wyświetlające procentowe wyniki poszczególnych grup. Okno to może być widoczne tylko na ekranie komputera nauczyciela lub – po wciśnięciu ikony **pokaż wszystkim** – na ekranach komputerów wszystkich uczniów.

Dokonywanie oceny pracy uczniów

Monitorowanie postępów osiąganych przez uczniów w toku nauki, syntetyczne zarządzanie wynikami prac uczniów, związanych z ich działalnością z programem eduROM. System zapewnia nauczycielom nie tylko wgląd w uzyskiwane przez uczniów wyniki, ale także daje możliwość zwrotnej komunikacji z uczniami i korygowania przesyłanych prac. W ten sposób wersja sieciowa programu eduROM tworzy praktyczną implementację idei wirtualnej szkoły:

- wyniki uczniów i stany poszczególnych stron przechowywane są na serwerze; aplikacja nauczyciela potrafi wyświetlić i wydrukować te wyniki dla poszczególnych uczniów indywidualnie z uwzględnieniem różnych zakresów materiału – lekcja, ćwiczenie;
- raporty z wynikami zawierają procentowe wyniki dla każdego ćwiczenia czy lekcji i określają stopień opanowania danej partii materiału przez uczniów. Raporty pozwalają szybko zorientować się w poziomie całej grupy oraz wskazać te obszary, które wymagają jeszcze powtórzenia i utrwalenia.

Raporty wyników

Okno raportu wyników, prezentujące procentowe wyniki poszczególnych rozdziałów, tematów i ćwiczeń. Wszystkie wyniki przedstawiane są odrębnie dla każdego ucznia.

– ikona zmiany użytkownika, występuje tylko w aplikacji nauczyciela i umożliwia:

- ❑ przeglądanie wyników poszczególnych uczniów;
- ❑ usuwanie wyników uczniów z wybranego przedmiotu;
- ❑ przydzielanie oraz usuwanie uprawnień nauczycielskich.

Przekazywanie uczniom uwag i wskazówek drogą elektroniczną

Wysłanie wiadomości tekstowej do jednego lub wszystkich komputerów (na ekranie komputera ucznia pojawia się wówczas okno z wiadomością od nauczyciela); w ten sposób nauczyciel ma możliwość kierowania pracą konkretnego ucznia (personalizacja i indywidualizacja procesu nauczania) lub wszystkich uczniów jednocześnie.

Wysyłanie wiadomości tekstowych do wszystkich uczniów lub wybranego ucznia

Okno elektronicznej wymiany wiadomości tekstowych, które nauczyciel może wysłać do uczniów, uczniowie do nauczyciela i uczniowie między sobą.

6. APLIKACJA UCZNIĄ

W aplikacji każdego ucznia znajduje się pasek narzędziowy, który informuje o działaniach nauczyciela.

Pasek narzędziowy zawiera ikony, które świecą na czerwono, sygnalizują:

- S** – przydzielenie użytkownikowi sterowania wszystkimi komputerami;
- T** – przejęcie przez innego użytkownika sieci sterowania wszystkimi komputerami;
- G** – pracę grupową;
- ↔ – zablokowanie komputera;
- ✓ – zablokowanie na komputerze użytkownika sprawdzania wyników;
- ✉ – wysyłanie wiadomości tekstowych – jest to jedyna opcja w pasku narzędziowym, którą uczeń może sam wywołać.

VII. BIBLIOGRAFIA

VII

- Arends R.I., *Uczymy się nauczać*, Warszawa 1998.
- Augustynek K., Słowikowski T., Zielecki A., *Kierowanie pracą domową ucznia w nauczaniu historii*, Warszawa 1976.
- Bornholtzowa A., Centkowski J., *O problemowym nauczaniu historii*, Warszawa 1975.
- Bornholtzowa A., Moszczeńska W., *Nauczanie historii w szkole a nauka historyczna*, Warszawa 1975.
- Dąbrowa M., *Szkolne wycieczki historyczne*, Warszawa 1975.
- Ihnatowicz I., *Nauki pomocnicze historii XIX i XX wieku*, Warszawa 1990.
- Krzyżewski H., *Regionalizm w nauczaniu historii*, Warszawa 1962.
- Kupisiewicz C., *O efektywności nauczania problemowego*, Warszawa 1973.
- Maternicki J., *Literatura piękna w nauczaniu historii*, Warszawa 1965.
- Maternicki J., *O nowy kształt edukacji historycznej*, Warszawa 1984.
- Maternicki J., *Teoretyczne i metodologiczne podstawy dydaktyki historii*, Warszawa 1990.
- Maternicki J., Majorek C., Suchoński A., *Dydaktyka historii*, Warszawa 1995.
- Metodologiczne i dydaktyczne problemy historii regionalnej*, red. J. Półciwiartek, A. Zielecki Rzeszów 1977.
- Nauczyciel historii. Ku nowej formacji dydaktycznej*, red. M. Kujawska, Poznań 1996.
- Niemierko B., *Między oceną szkolną a dydaktyką, bliżej dydaktyki*, Warszawa. 1999.
- Okoń W., *Proces kształcenia*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 1983, nr 1.
- Perrot E., *Efektywne nauczanie. Praktyczny przewodnik doskonalenia nauczania*. Warszawa 1995.
- Podręcznik historii – perspektywy modernizacji*, red. M. Kujawska, Poznań 1994.
- Przeszłość w szkole przyszłości*, red. J. Walczak, A. Zielecki, Częstochowa 1997.
- Rell J., *Izby pamięci narodowej*, Warszawa 1983.
- Rell J., *Pracownia historyczna w szkole*, Warszawa 1976.
- Rulka J., *Film w nauczaniu historii*, Bydgoszcz 1980.
- Słowikowski T., *Metodyka nauczania historii*, Warszawa 1975.
- Suchoński A., *Programy telewizyjne w nauczaniu historii*, Warszawa 1978.
- Suchoński A., *Przeźrocza w nauczaniu historii*, Warszawa 1975.
- Suchoński A., *Środki audiowizualne w nauczaniu i uczeniu się historii*, Warszawa 1987.
- Tazbirowa J., *Źródła historyczne w nauczaniu szkolnym*, Warszawa 1971.
- Topolski J., *Metodologia historii*, Warszawa 1984.
- Topolski J., *Wprowadzenie do historii*, Poznań 1988.
- Zielecki A., *Mapa w nauczaniu historii*, Warszawa 1984.
- Zielecki A., *Rola i funkcje podręcznika historii*, Rzeszów 1984.
- Zielecki A., *Środki dydaktyczne w nauczaniu i uczeniu się historii*, Rzeszów 1978.

Encyklopedie i słowniki

- Adamczyk-Szczecińska K., Mańkowska A., Zalewska K., *Słownik szkolny. Postacie historyczne*, Warszawa 1994.
- Bankowicz B., Bankowicz M., Dudek A., *Słownik historii XX wieku*, Kraków 1993.
- Centkowski J., *Słowniczek pojęć i terminów historycznych*, Warszawa 1995.
- Czajka M., Kamler M., Sienkiewicz W., *Leksykon historii Polski*, Warszawa 1995.
- Encyklopedia szkolna. Historia*, Warszawa 1993.
- Leksykon historii powszechnej 1900–1945*, red. S. Sierpowski, Poznań 1996.

Mały oxfordzki słownik historii świata w XX wieku, red. P. Wieczorkiewicz, M. Urbański, Warszawa 1992.

Sienkiewicz W., *Mały słownik historii Polski*, Warszawa 1991.

Słabczyński T., *Wielcy odkrywcy i podróżnicy. Słownik*, Warszawa 1995.

Słownik historii Polski, red. T. Łepkowski, Warszawa 1993.

Snoch B., *Słownik szkolny. Terminy i pojęcia historyczne*, Warszawa 1990.

VII

Wybrana literatura dla poszczególnych epok

Prehistoria i historia starożytna

Cotterell A., *Cywilizacje starożytne*, Łódź 1997.

Demand A., *Prywatne życie cesarzy rzymskich*, Gdynia 1997.

Drösler R., *Mosty w przeszłość*, Katowice 1988.

Gafurow B., *Dzieje i kultura ludów Azji Centralnej*, Warszawa 1988.

Grant M., *Dwunastu cesarów*, Warszawa 1997.

Grant M., *Krótką historia cywilizacji antycznej*, Poznań 1998.

Grimal P., *Mitologia grecka*, Warszawa 1998.

Herrmann P., *Pokażcie mi testament Adama*, Warszawa 1968.

Jacynowska M., Musiał D., Stępień M., *Historia starożytna*, Warszawa 1999.

Kulesza R., *Maraton 490 r. p.n.e.*, Warszawa 1995.

Morze w kulturach świata, red. A. Piskozub, Wrocław 1976.

Vernant J., *Źródła myśli greckiej*, Gdańsk 1996.

Historia średniowiecza

Biskup M., *Dzieje zakonu krzyżackiego w Prusach*, Gdańsk 1988.

Biskup M., *Grunwaldzka bitwa*, Warszawa 1990.

Cepik J., *Krzysztof Kolumb*, Katowice 1981.

Danecki J., *Kultura islamu*, Warszawa 1997.

Gieysztor A., *Mitologia Słowian*, Warszawa 1978.

Labuda G., *Pierwsze państwo polskie*, Kraków 1989.

Jasiński T., *Przerwany hejnał*, Kraków 1988.

Nowak T.M., Wimmer J., *Historia oręża polskiego 963–1795*, Warszawa 1981.

Rodinson M., *Mahomet*, Warszawa 1991.

Rożek M., *W cieniu katedr i zamków*, Kraków 1988.

Samsonowicz H., *Historia Polski do roku 1795*, Warszawa 1990.

Samsonowicz H., *Łokietkowe czasy*, Kraków 1989.

Serejski M. H., *Karol Wielki*, Warszawa 1959.

Strzelczyk J., *Od Prastłowian do Polaków*, Kraków 1987.

Wyrozumski J., *Historia Polski do roku 1505*, Warszawa 1982.

Wyrozumski J., *Kazimierz Wielki*, Wrocław 1986.

Historia nowożytna

- Badeni S., *Świat przedwczorajszy*, Warszawa 1996.
Bidwell G., *Zdobywca Indii – Robert Clive*, Katowice 1976.
Bielecki R., *Książę Józef Poniatowski*, Warszawa 1974.
Curie E., *Maria Curie*, Warszawa 1983.
Cynarski S., *Zygmunt August*, Wrocław 1988.
Czuma M., Mazan L., *Austriackie gadanie, czyli Encyklopedia galicyjska*, Kraków 1998.
Dziewanowski K., *Brzemie białego człowieka*, Warszawa 1981.
Fuks M., *Żydzi w Warszawie. Życie codzienne, wydarzenia, ludzie*, Poznań 1992.
Grzybowski S., *Mikołaj Kopernik*, Warszawa 1972.
Jagiello B., *Rok 1963*, Warszawa 1992.
Kieniewicz S., *Warszawa w powstaniu styczniowym*, Warszawa 1983.
Kijowski C., *Listopadowy wieczór*, Warszawa 1972.
Leśniewski S., *Marengo 1800*, Warszawa 1990.
Piesowicz K., *Całkiem inna historia*, Warszawa 1987.
Pietrzykowski R., *Pamiętnik*, Warszawa 1987.
Piłsudski J., *Rok 1863*, Warszawa 1989.
Rożek M., *Blaski i cienie baroku*, Kraków 1992.
Rusinowa I., *Indianie, traperzy i osadnicy w dziejach amerykańskiego Zachodu*, Warszawa 1990.
Ruszczyc M., *Polacy czasów niewoli*, Warszawa 1987.
Skowronek J., *Legiony Polskie we Włoszech*, Warszawa 1985.
Staszewski J., *August II*, Warszawa 1986.
Tazbir J., *Reformacja – kontrreformacja – tolerancja*, Warszawa 1996.
Wisner H., *Zygmunt III Waza*, Warszawa 1984.
Wyczański A., *Dogonić Europę*, Kraków 1987.
Zahorski A., *Naczelnik w sukmanie*, Kraków 1990.
Zgorzelska A., *Stanisław August nie tylko mecenas*, Warszawa 1996.
Ziegler G., *Paryż i jego rewolucje*, Warszawa 1972.
Żygulski Z., *Hetmani Rzeczypospolitej*, Kraków 1994.

Historia najnowsza

- Ajnenkiel A., *Parlamentaryzm II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1992.
Albert A., (właśc. W. Roszkowski), *Najnowsza historia Polski 1914–1993*, Warszawa 1994.
Batowski H., *Europa zmierza ku przepaści*, Warszawa 1989.
Borucki M., *Faszyzm*, Warszawa 1992.
Bullock A., *Hitler i Stalin*, Warszawa 1996.
Czapski J., *Na nieludzkiej ziemi*, Warszawa 1990.
Duraczyński E., *Rząd Polski na uchodźstwie 1939–1945*, Warszawa 1993.
Eisler J., *Philippe Petain*, Wrocław 1991.
Garlicki A., *Pierwsze lata Drugiej Rzeczypospolitej*, Warszawa 1989.
Garlicki A., *Przewrót majowy*, Warszawa 1978.
Garliński J., *Polska w drugiej wojnie światowej*, Warszawa 1988.
Grünberg K., *Czas wojny 1939–1945*, Toruń 1991.

- Holzer J., „Solidarność” 1980–1981, Warszawa 1989.
- Kersten K., *Historia polityczna Polski 1944–1956*, Warszawa 1986.
- Korboński S., *Polskie państwo podziemne*, Bydgoszcz 1991.
- Landau Z., Tomaszewski J., *Druga Rzeczpospolita. Gospodarka, społeczeństwo, miejsce w świecie*, Warszawa 1977.
- Łojek J., *Agresja 17 września 1939*, Warszawa 1990.
- Łossowski P., *Po tej i po tamtej stronie Niemna. Stosunki polsko-litewskie 1883–1939*, Warszawa 1985.
- Miedwiediew R., *Chruszczow. Biografia polityczna*, Warszawa 1990.
- Mikeln M., *Stalin*, Warszawa 1990.
- Paczkowski A., *Stanisław Mikołajczyk*, Warszawa 1991.
- Pajewski J., *Gabriel Narutowicz. Pierwszy prezydent Rzeczypospolitej*, Warszawa 1993.
- Ryszka F., *Państwo stanu wyjątkowego*, Wrocław 1985.
- Skrzypek A., *Niespełniony sojusz. Stosunki sowiecko-niemieckie 1917–1941*, Warszawa 1992.
- Szarota T., *Okupowanej Warszawy dzień powszedni*, Warszawa 1978.
- Tomaszewski J., *Rzeczpospolita wielu narodów*, Warszawa 1985.
- Wapiński R., *Pokolenia Drugiej Rzeczypospolitej*, Wrocław 1991.
- Wapiński R., *Roman Dmowski*, Lublin 1989.
- Zamoyski A., *Paderewski*, Warszawa 1992.